במשנה ואח"כ מדלו הלוח אם היה בו מפח על מפח יביא את הטומאה ואם הוא פחות אינו מיטמא הבית האחר בטומאת האהל ע"כ. ופירשו רש"י והר"ן ז"ל שהמת היה מונח לאחרו בהלקט להיותו אותו הסבול תחת סדק הגיגית ואם אין בסדק פותח טפח נמצא המת מונח באהל וחור שבין שני בתים מכסים הטומאה לגד הבני אם היה בו פותח טפח ע"ש וגם בתוס' בפי' ר"ח ז"ל: בפי' ר"ע ז"ל ונבו לגד הבנין הגיה הר"ם ז"ל ונבו לגד הבית: שפוקקין. שלחי פ' כל הכלים וסתמא כחכמים דר' אליעזר דפליגי עליה במתני' דהתם וס"ל שפוקקין את המאור אף בדבר שאינו קשור ותלוי וכמו שכתבתי

בשם הר"ן ז"ל. וכתבו שם תוס' ז"ל ואע"ג דטפיח לא מבטל ליה כמו פקק כדאמרי' בפ' היסן גבי סדין איכא למימר דמבטיל ליה שפי מסדין ולא מיבעי למימר שמי פקק דמלוה שאני כדאמרי' בשלהי מכלתין גבי מדידה דהתם לא הוי איסור כ"כ אלא משום דהוי כמובלע לחול אבל פקק דמשום תוספת אהל דדמי לבנין ליכא למשרי משום בזוי מלוה עד כאן לשונו ז"ל: ומודדין וקושרין בשבת. מדידה של מלוה וקשירה של מלוה ודוקא בכונן שמי אלא הוי קשר של קיימא: **סליק פרקא וסליקא לה מסכת שבת**

מסכת עירובין

בעזרת האל הפושט ימינו לקבל שבין, נתחיל מסכת עירובין.

פרק א מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט. בגמ' רפ"ק דסוכה. ועיין במה שכתבתי שם דיש הפרק בשם אטלרהם ז"ל. וכתבו תוס' ז"ל הקשה מהר"י מאורלינש ז"ל דהוי ליה לאמוני' הכשר מבוי בדישא שהוא בלתי וקורה ואם הניח למעלה מכ' יעמוד ותירץ דתנא ניחא לי' להתחיל בהאי לישנא כמו שהתלה מחני [דסוכה] ונהכי פריך שפיר בפי בגמ' מ"ש גבי סוכה דתני פסולה ע"כ. והילך קושית הגמ' מ"ש גבי סוכה דתני פסולה ובגבי מבוי תני תקנתא דקתני יעמוד ולא תני פסול ומשני סוכה דאורייתא סי' רש"י ז"ל דכבר מיומות משה מתה מלהה ובאו חכמים לפרש לך שאם לא עשה כן פסולה שייך למיתני ביה לשון פסלות ואע"ג דמהניא ביה תקנתא כל כמה דלא מתקן לה מקרי פסולה. אבל מבוי לכל עיקרו דרבנן הוא לא שייך למימר ביה לשון פסלות שהרי כאן התחילו לסדרותך עשקי מבוי והורותו ומאי פסול שייך לגומר אחתי לא הודיעון רבנן שיעורים בהכי דליתני אם לא עשה כן פסול. ומיבעיא אימא דאורייתא נמי תני תקנתא בעלמא במילי אחרינו אלא סוכה דנפקי מיליה דקתני התם ושאין לה שלש דפנות ושאינה גבוהה עשרה והחמתה מרובה מצלתה פסיק ותני פסולה דהשתא מני כייל להו בחדא דאי הוה תני תקנתא לא הוה מלי לערובינהו ולמיתניהו דבשאין לה שלש דפנות בעי למיתני יעבה לה דופן ובשאינה גבוהה עשרה בעי למיתני יגביה והחמתה מרובה מצלתה יוסיף על הכבה ואמר מר לעולם יעשה אדם לתלמידו דרך קצרה. אבל מבוי לא נפיקן מיליה בהאי מתני'. ותוס' ז"ל מכח קושיא הכריחו דה"פ סוכה דאורייתא תני פסולה משום דלשון יעמוד משמע תומרא בעלמא ואתי למיטעי ולומר דוקא לכתחלה אבל בדיעבד שפיר דמי אבל במבוי דרבנן אין לחוש ע"כ. וז"ל עוד ברש"י (מס' סוכה) סוכה דאורייתא תני פסולה דאי הוי תני יעמוד הייני' דילמא טעי אינש לומר יעמוד לכתחלה ובדיעבד כשרה ודקדק בלשונו דלמא אתי לידי אסורא דאורייתא ותני פסולה אע"ג דלא הוי לישנא מעליא כמו יעמוד אבל במבוי דרבנן לא חיישי והני יעמוד שהוא לישנא מעליא כדאשכחן ברש פסחים בעקר הכתוב כמה אותיות שלא להוציא דבר מגוהה מפיו ובקונטרס לא פי' כן עכ"ל ז"ל: **מבוי.** פי' רבינו יהונתן הכהן ז"ל מלשון מבוא העיר והוא החצר המוקף ג' מחיצות ואין בו כותל רביעי ומדאורייתא רה"י גמורה היא אבל חכמים חששו כיון שראשו אחד גרה"ר או לכרמלית דלמא אתי למיטעי ולמישדי רה"ר גמורה א"כ כי היכי דלא ליתי לשלטולי מרה"ר לתוכו דכיון שנכנס במלואו לרה"ר ושוה הוא לרה"ר אמרי דין רה"ר יש לו לפיכך הצריכו לעשות סיכרא לבני רה"ר ולבני רה"י שלא ישלטו מזה לזה ותקנו להניח קורה רחבה שפח על כותל המבוי לחודיע שבתי רשויות הן ע"כ: **יעמוד.** דלמעלה מעשרים לא בעטה בי עינא ולסימנא בעלמא אמרינן בברייתא יותר מפתחו של היכל יעמוד ור' יהודה נמי אמרינן בגמ' ובירושלמי דר' יהודה מפתחו של אולם יליף לה ופרכינן אם מפתח האולם גמר דיו ארבעים אמה דתנינן תמן פ"ג דמסכת מדות פתחו של אולם נבוה ארבעים אמה אלמה תנא ר' יהודה מכסיר אמ' עד מ' והמשים אמה ותני בר קפרא אליבא דר' יהודה מאה אמה בשלמא לבר קפרא נוחמא אלא לר' יהודה מאי נוחמא ומסקינן בבבלי אלא ר' יהודה מפתחן של מלכים גמר שהם גבוהין הרבה יותר מארבעים ע"כ: ועיקר פלוגתייהו דרבנן ור' יהודה משום שעמא דהיכרא לבפי' ר"ע ז"ל וסוכה נמי בהא כבלי דלאמרינן לגמון ידעו דורותיכם עד עשרים אמה אדם יודע שדר בסוכה לתעלה מעשרים אמה הין אדם יודע שדר בסוכה משום דלא שלטה בה עינא אלמא גבי סוכה בהא נמי פליגי. ובגמ' בעינן למה לי אפלוגי בתרוייהו ומשני לריכא דאי אשמעינן גבי סוכה בהא קאמר ר"י כיון דלישיבה עבידא שלטה בה עינא אבל מבוי דלהילוך עבידא אימא מודה להו רבנן ואי אשמעי' בהא בהא קאמרי רבנן אבל בהך אימא מודו ליה לר' יהודה לריכא. וקשה לע"ד דאמאי לא קתני מבוי בקורתו לתעלה מעשרים אמה יעמוד דרשה דהעיקר הכר מן הספר. ונלע"ד דאפשר לומר דמשום דבעי למיתני הרחב מעשר אמות יעמוד דקתני אמבוי נופיה תנא נמי ריש בלשון מבוי נופיה וממילא משתמע דאקורה קאי: ואם היתה מקלת קורה בתוך עשרים ומקלת קורה לתעלה מעשרים מקלת סכך בתוך עשרים ומקלת סכך לתעלה מעשרים קאמר רבא בגמ' דזה וזה כשר דהאל סוכה תנן חצל מבוי הנן שלא יהו יותר מעשרים ובריתא מסייעא ליה: **יעמוד.** בבני וירושלמי כיצד יעמוד עובה ליעבא על פתח המבוי ומחיר המבוי והתם פליגי אמורא בכמה יהא בה איכא מ"ד ד' טפחים כדי מבוי ואיכא מ"ד טפח כדי קורה וגרלה שר"ל דאפי' מלמטה מהני מיעוט. וכתב ה"ר יהונתן הכהן ז"ל שבשמיעה מלמטה שכתב הרי"ף ז"ל שממעטן ג"כ בקורה לכתמיר נקט קורה או אבן וסדומין לבן שאין דרכן ליפתח אבל עפר אפשר ליפתח ע"י דריסת הרגלים ע"כ: **ר' יהודה אומר אינו צריך.** כתב רבינו יהונתן

ז"ל ואזיל ר' יהודה לטעמיה דאמר בפ' כל גנות ושל מ"ר יהודה מערבי' במבוי המפולש וחכמים אוסרים דס"ל דאע"פ שהוא מפולש מערבין ומטלטלין בתוכו כיון דים לו קורה לשני רשויות לאמרינן פי תקרה יורד וסותם ויש לו ד' מחיצות ורגלי הכלכסין והיולאין תחתיהן אין מבטלין מחיצה. ולי הדיוק קשה לעל"ד דהתם מוכח דגמ' דמעמא דר"י משום דסבירא ליה דשתי מחיצות דאורייתא וכן פי' הוא ז"ל שם אבל רישא דהתם דקתני וכן גדרים המפולשין מטלטלין תחתיהן בשבת דברי ר' יהודה הוי טעמא דידיה משום פי תקרה יורד וסותם וכן כתב הוא ז"ל שם. ומראה דאפשר לומר דאע"ג דשתי מחיצות דאורייתא מ"מ אי לאו משום פי תקרה יורד וסותם לא הוה שרי ר' יהודה לגמרי אפי' מדרבנן. אח"כ מצאתי בירושלמי א"ר אבין ר' יהודה כדעתיה ורבנן כדעתהון דתנינן תמן (פ' כל גנות) וכן גדרים המפולשין מטלטלין תחתיהן בשבת דברי ר' יהודה והכמים אוסרין היך מה דתימא המן את רואה את המלתרא כילו יורדת וסותמת אף הכא את רואה את התקרה כאילו יורדת וסותמת ע"כ: **הרחב מעשר אמות ימעט.** גמ' אמר אביי תנא והרחב מעשר ימעט ר' יהודה אומר אינו צריך למעט ובמחני' פליג בנובהה וה"ה לרחבה ואיכא בגמ' מאן דסבר למימר דלא סהיר ר' יהודה ברוחב אלא עד י"ג אמה ושליש כמו בבסי בירחות: **אם יש לו צורת פתח** וכו'. וצורת פתח נמי מהני בנובהה כדתניא בברייתא דמייתי בגמ'. וכן כתב הרמב"ם ז"ל. ואמלתרא ברחבה לא אסשיטא בגמרא. ובגמ' אמר רב חסדא צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עבה ולא כלום ואמר רב חסדא צורת פתח שאמרו צריכה שתהא בריאה כדי להעמיד בה דלת ואפי' דלת של קשין אמר ריש לקיש מבוי ר' יאי צורת הפתח צריכה היכר ניר פי' חור שניר הדלת סובב בה ואע"פ שאינה צריכה דלת מיהו חזיא לדלת בעינן. תו גרס' בגמ' אתאי ליה רב יהודה לחייא בר רב קמיה דרב אם יש לו צורת הפתח אין צריך למעט א"ל אתאייה צריך למעט: ועיין ברבינו יהונתן פ' כילד מעברין על משנת עיר של יחיד דמסמע מפירושו אשר שם דנם על הרחב מעשר אמות קאמר רב אתאייה צריך למעט אלא שבל שם שעות בלשון וקל להבין ובע' למימר בגמ' דאף ר' יוחנן ס"ל כותיה דרב: ובירושלמי רב חיננא בר שלמיא הוה יתיב מיתבא לחייא בריה דרב אפיק רב ריבוה מן כוותא א"ל נית כן ולא תתאייה כן א"ל אתאיתיה ואודעיה דנית כן: **ב הכשר מבוי.** ובמבוי שהוא מוקפיגין ליה בגמ' כדמפ' ר"ע ז"ל אבל מבוי המפולש לר"ש תניא בגמ' בפירקין ד' ו' דעשה צורת פתח מכאן ולחי וקורה מכאן וחכמים אומר בבש"א עשה דלת מכאן ודלת מכאן בשהוא יולא ונכנס נועל בש"א עשה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן: ר' **אליעזר אומר לחיים.** כתב ה"ר יהונתן ז"ל ולריך פיסוי הלחייס לר' אליעזר אי הלחי לב"ה סמוך לכותל המבוי אלא הפסק ג' טפחים שאם היו מרוחקים מן הכותל ג' אתי מוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטלי להו אבל בפחות משלשה אמרי' לבוד וכמאן דמחבר דמי ולריך שמי שתהא הקורה עומדת ע"ג כותלי המבוי מבפנים ולא שיהיו יתדות יוצאות מן המבוי לחוץ ותהיה הקורה עליהם מונעת בלד האחד אל כותלי המבוי משום דבעי' קורה ע"ג מבוי הם בותלי המבוי שהקורה נמנעת בהן או נכנסת בתוכם בתור מכאן ותור מכאן ע"כ. ובגמ' בעי' ר' אליעזר לחייס וקורה קאמר או לחיים בלא קורה ולא אפסיפא. ובירושלמי שמי בעי מה לחייס. לחייס וקורה כב"ש או לחיים ולא קורה כב"ה. שלשה כר' יוסי או כל שהוא ברבנן בשמעינה מן הדא מעשה בהלך ר' אליעזר אצל ר' יוסי תלמידו לאובלין והראהו מבוי אחד ולא היה בו אלא לחי אחד הג"ה לשון הבנאי יפה בלבד א"ל עשה לו לחיים א"ל מה את אומר לי לסותמו א"ל יפתח*

ומה נקר: וכי מה ראיה ראשון לשבת לזאת לכאן הדא אמרה שלשה כר' יוסי אין תימר כל שהוא כרבנן כל שהוא שהם ע"כ ופלוגתא דר' יוסי ורבנן לקמן בפרקין פי' ו'. תו אמרינן בגמ' מודים חכמים לר"א בפסי חצר אם נפרלה לתקום האסור לה ערוכה שיור מפני לדיה וכתבו תוס' ז"ל וקשה דגבי מבוי נקט לשון לחי וגבי חצר נקט לשון פס בכולה שמעתא אע"ג דשייכים במשנה ע"כ: תו גרס' בגמ' הנא עשה לחי לחיי מבוי יש לו חצי מבוי פסיפא מ"ד ליחוש דילמא אתי לאתמשיה בכוליה קמ"ל: **משום ר' ישמעאל אמר תלמיד אחד.** מפ' בגמ' שאותו תלמיד ר"מ היה שלמד בתחלה בילדותו לפני ר' שמעאל ובגר גמרא והדר בא לפני ר' עקיבא וסבר סברתו וחלודו של ר' עקיבא שלא נמצא כמיתו בתלמידי בית הלל. ובירושלמי פ' שני דשקלים כפי הטוסחא שהבאתי בילקוט מוכח שהיה תלמיד מובהק דר' עקיבא ולר' ישמעאל לא היה תלמיד מובהק ומשו"ה היה אומר הלכות משום ר' ישמעאל ולא היה לריך לאומרה משום ר' עקיבא דסולי עלמא הוו ידעי שהוא תלמידו: **על מבוי שהוא פחות מד' אמות.** כלומר בהתנו רבני בלחי או קורה אפילו לבית שמאי דהא קורה משום

שתילה

מחיצה נמי היא ומנכרת מחיצתא כיון שאינו רחב כל כך אבל כשהוא רחב יותר לא מנכרא מחיצתא עד שיסייעהו הלמי לסהוס וב"ה ס"ל דסגי אפי' בקורה ה"ר יהונתן הכהן ז"ל. ובטוסחת הגמ' נס בהרי"ף והרא"ש ז"ל הגירסא על מכוי שהיא פחות מד' אמות שהוא מיתר בלחי או בקורה. כתבו הוס' ז"ל על אלי דאמרינן בגמ' ולא מסיימי מי ח"ק מחמיר מי ר' עקיבא וז"ל לא שייך כאן תנא בחרא לעפויי אתא כיון דאיכא תנא דאפסקיה: והכא בסוף המשנה נבד שייך לגרוס נחלקו הלמ"ד קמולה מפני שהוא בהפסק אבל בריש גרסינן הלמ"ד בשבת: **ג קורה שאמרו** וכו'. ובגמ' פ' קמא דב"ב דף ג' דייקינן דמדקתני הכא והאריח אלי לגיגה של שלשה טפחים וכולא זוטרא והיינו לכפיסים דתנן התם דהיינו אריחי בזוטרי מיירי דהוו שלשה טפחים עם סידן וכמו כן לגיגים דתנן התם מיירי בזוטרי דהוו שלשה עם סידן: **רחבה כדי לקבל אריח.** בגמ' פליגי במעמידי קורה דאיכא מ"ד דמעמידי קורה אינם צריכין שיהיו בריאים כדי לקבל קורה ואריח ואיכא מ"ד אחד זה ואחד זה צריכין שיהיו בריאין כדי לקבל קורה ואריח פי' קורה בעיא בריאות דאריח ומעמידים בעו בריאות דקורה ואריח: **דיה לקורה שתהא רחבה טפח.** גרסי' בפ' המפלת דף כ"ז גמרא דשלא בבית הני ר' אושעיא זעירא דמן חבריא המסה שישורן טפח ואלו הן שלא בופר שלרו של גולל ולופן סוכה והחוזר ואיכא נמי מכה על טפח על רוס מרובע דבספ"ג דאהלות אלא דטפח על טפח לא קאמר ואיכא נמי תטרי בנות טפח ברפ"ה דכלים ואיכא נמי התם סי' ב' אבן היוצא מן התטר טפח אלא דבפלוגתא לא קמיירי ובתרוייהו איכא התם פלוגתא ואיכא נמי מסגרת טפח אלא דבכתיבן לא קמיירי ואיכא נמי כפרת טפח אלא דבקדשים לא קמיירי ואיכא נמי הא דתנן הכא דייה לקורה שהא רחבה טפח אלא דבדרבנן כגון מבוי דכל מלתא מד"ס לא קמיירי אלא בדכתיבן ולא מפרשי שיעורייהו ובכהי ניהא נמי דלא מני קנה מאזנים טפח דבפרכ"ש דכלים ובתעור והרוסב כדי לחזיק כמה הוא טפח וגם בערכות דים לשיעורו טפח: **כדי לקבל אריח לארבו.** פי' הרמב"ם ז"ל לאורך הקורה ורש"י ז"ל גרלה דגרים לרחבו שפירש לרוחב האריח ואע"ג דמתוך בוגיה הגמרא משמע שפי דגרסי' לרחבו גרלה דמאן דתני לארבו לא משתבש ומאן דתני לרחבו לא משתבש דהא ליכא בין הני הרי לשמא מידי דתרוייהו סלקי לחד נוונא דמאן דתני לרחבו ר"ל רוחב האריח לרוחב הקורה ומאן דתני לארבו ר"ל אורך האריח לאורך הקורה: ובבבלי הכא וגם בסוכה דף כ"ב בברייתא דהתם נבי שתי קורות המתאימות שכתוב לרחבו שם הוא מוכרח במילתיה דת"ק לגרוס לרחבו ובמילתיה דרשב"ג לגרוס לארבו וכלמפרש רש"י ז"ל התם בסוכה. אבל בבב אלפס ובהרא"ש ז"ל ובכמה דוכתי גרסי' במתני' לרחבו אבל בירושלמי כתוב לארבו וכן בבית יוסף ובכסף משנה וכן נ"ב בשלחן ערוך וכן בכמה דוכתי ובספר תוי"ט הכריח יותר לגרסת לרחבו עיין שם: **ד ובריאה כדי לקבל אריח.** כלומר אריחים הרבה כשיעור רוחב פתח המבוי מדובקים שם בעוב כפי מה שצריך להם שאל"כ לא תהא בה היכרא דשבורין בני ר"ש דלפי שעה ניתנה לשם אבל כשהיא בריאה ובבה ומוויה לקבל בנין כזה ביבר ומפורכם לכל שלבישות הוסמה שמה והיא בשם היכרא ור' יהודה ס"ל רחבה הע"פ שאינה בריאה דאחזי לשעמיה דקורה אינה אלא מחיצה ה"ר יהונתן ז"ל. ובירושלמי תני ר"ש אומר בריאה אע"פ שאינה רחבה רב הונה בשם רב הלכה כר"מ שמואל אמר הלכה כר' יהודה ריב"ל אמר הלכה כר"ש ע"כ ובגמ' מתני לה רב יהודה לחיות בר רב קמיה דרב רחבה אע"פ שאינה בריאה א"ל אתנייה רחבה ובריאה והאמר ר' אלעא אמר רב רחבה ד' אע"פ שאינה בריאה ומתני רחבה ד' שאני הותם ז"ל דה"פ דרב יהודה מתני לה אמילתיה דרבנן ומהפך היה דר' יהודה לרבנן ואמר לה רב אתנייה רחבה ובריאה כמו במתני' אלא שהאמיר המתון לסדר הגמרא עד שסיים פלוגתייהו והשתא פריך מר' אלעא דמשתמע הוי כרבנן ולפי זה יש להוכיח דאין הלכה כרב דאמר לעיל אתנייה צריך למעט דהמשנה לא נשנית כמי שהנים וכאן נשנית כמו שהגיה וכן פסקו הגאונים וה"ג ז"ל ע"כ: **ה היתה של קש ושל קנים רואין אותה כאילו היא של מתכת.** גמ' מאי קמ"ל דאמרי' רואין היינו הך דתנא בריאה רחבה אע"פ שאינה בריאה מ"ד במינה שראויה להיות בו בריאה כמו קורה של עץ כי אינה בריאה נמי אמרי' רואין אבל של קש ושל קנים דאינה בריאה במינה אימא לא אמרי' רואין קמ"ל: **עקומה** וכו'. הא נמי איכא מ"ד בירושלמי דר' יהודה היא ואיכא מ"ד התם דברי הכל היא והוא שתהא עקומות מן הצד פי' עקומות שאינה מעכבת את המבוי אבל עקמומית שהיא מעכבת את המבוי. הרי זה אסורה ואינו היא שהיא מעכבת את המבוי כל שאינו יגוד ואין בין זו לזו ג"ש: ומפר' בגמ' שעקמומיותה חוץ למבוי ואפ"ה אמרי' רואין אותה כאילו היא סבוטה וכולה חוץ המבוי עומדת ולא חייש' לגמ' אלא מתני' לאימשוכי בתרה ולרבנן דלית להו רואין אם היה העקמומית חוץ למבוי ומושב העקמומית יותר מג' טפחים אם היה מחוץ כל אותו עקמומית ממנה היה בין קורה לקורה ג' טפחי המבוי פסול ור' יהודה דאי' ליה רואין אע"פ שיש בין קורה לקורה שלשה טפחים בשר המבוי: **עגולה רואין אותה כאילו היא מרובעת.** הא נמי אמרי' בירושלמי שזל היא דר' יהודה וכן דעת ה"ר יהונתן הכהן ז"ל אבל הרא"ש ז"ל כתב ואע"ג דרבנן פליגי עלי' דר' יהודה בהיתה של קש ושל קנים בהא דענולם ועקומה מודו לאמרי' רואין וכן דעת הרמב"ם ז"ל מה"ש פי"ז הל"ו וכתב שם הרב המגיד שכן הוא דעת הרשב"א ז"ל. ובגמ' הא הו ג"ל סיפא תיסמריכא ליה כל שיש בהקפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח: ועוד איתא בגמ' אמר אביי ר' יוסי בר' יהודה דהסיא בריאה דמייתי בגמ' סבר לה כאבוה בחדא ופליג עליה בחדא ס"ל כאבוה בחדא דאית ליה רואין כאבוה דאמר במתני' רואין וכו' ופליג עליה בחדא דאינו ר' יהודה סבר למעלה מעשרים אמי אמרינן רואין ור' יוסי ב"ר יהודה סבר בתוך עשרים הין למעלה מעשרים לא והכי נמי איתא בירושלמי בשם התוספתא: **ו לחיים שאמרו גבהן עשרה טפחים.** לחיים בנקודת הירק תחת הי"ד הרחשונה גרסי' ובי"ד הסגיה נחה וכן מלאתיו נ"ב במשנתו של החכם הר"ר יוסף אשכנזי ז"ל. והכי מוכח מן הגמרא כמו שהאחוב בסמוך אבל במכלול עלה נ"ז מלאתיו כיוב ולחי הבודו בלשון שנים לחיים ע"כ ולכי זה יהיה על משקל יד ורגל שהחבור בלשון שנים ידים ורגלים ולא מתבר לחלק בין הלי לחי ללחי דלחם ומם: **לחיים שאמרו לחיים שנחלקו**

וכו' לשון רעז"ל. אמר המלקט ומיהו סתמא לא כמר דייקא ולא כמר דייקא: אבל ליכא לשמויי מאי לחיים דעלמא דא"כ בריש מי נבי קורה ניתני קורות ומעמ מאי קורות קורות דעלמא ומ"מ משמע קצת דל"ג לחיים היי"ל הראשונה בנקודת פתח דא"כ משמע שפי דהוי סתמא כר' אליעזר: **רחבן ועביין כל שהוא.** גמ' וכמה כל שהוא תני ר' חייא אפי' כחוט הסרבל: ועיין בס' תרומת הדשן ס' ע"ד: **ור' יוסי אומר רחבן שלשה.** ואמרי' בגמ' דאין הלכה כר' יוסי לא בהילמי ולא בלחיים ואע"ג דר' יוסי לימוקי עמו ורבנן פליגי עליה בתרוייהו אלא דרבי קאי קותיה בלחיים: **ז ור"ם אומר.** לחיים למיהה ואע"ג דמתוחה בחבלי אלעיל דזימנין דמתה וכוולא ולא הוי גבוהה עשרה ולא יהיב אדעתיה וסייך עלה: ומעמא משום גולל דכתיב וכל אבר יגע על פני הסלע ולרש"י לרבות גולל ור"מ דמשבר מוקי לחלי לקא קרא לחולין עובר בבמה אחת: **ור"ם מטהר.** וכן אמר ג"כ בכפס"ו דמסכת אהלות: בפי' ר"ע ז"ל מעמא לעולם אם נגע בו אדם וכלים כאהל המת אפי' ניטל משם וכו'. כתב הר"ם ז"ל (*) כן פי' רש"י ז"ל אפי' ניטל משם מעמא משום גולל וע"ע שהרי בעיו בפס"ו מאהלות חבית שהיא מלאה מבקין מטורין ומוקפת למיד פחיל עשאה גולל לקבר הנוגע בה מעמא טומאת ז' והחבית והמבקין מטורין הם אפי' אחר בעיטו מעמא משום גולל ומאי נפקא מינה החבית מטהרה מ"מ הנה היא מעמאה משום גולל ואם היינו אומרים החבית מטהרה היינו אחר שיעלה אדי ספיר וכן דעת הרמב"ם ז"ל אאין מעמא משום גולל אלא בעודו מחובר לקבר עכ"ל ז"ל: בפי' **ר"ע** ז"ל. נלע"ד שאדרך להגיה ולכתב בת"ק אם כתב לה נע וכו'. ובגמ' תניא ר"מ אומר כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו לא דופן לסוכה ולא לחי למבוי ולא כסין לבירכות ולא גולל לקבר משום ר' יוסי הגליל אמרו לף אין כותבין עליו גיטי נשים וטעמא דר' יוסי דס"ל דספר דוקא. ואי לאו וכתב לה דאתני לרבויי כל דבר ה"א ספר אין מידי אחריתא לא קמ"ל וכתב. וספר דרשין הכי מה ספר שאין בו רוח חיים וכו' ולרבנן האי וכתב לה דרשין בגמ' המובטח לסו בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף סד"א הואיל ואיתקש ילאה לחויה מה הויה בכסף אף בכסף קמ"ל: ור' יוסי הגליל נפקא ליה מספר כורתה ואין דבר אחר כורתה ולרבנן ספר כריתות מיבעי ליה לדבר הכורת בינו לבינה דאם אמר ה"ז גיטך ע"מ שלא תפתי יין לעולם וכיוצא בו אין זה כריתות כל שלשים יום ה"ז כריתות ור' יוסי נפקא ליה מכרת כריתות ורבנן כרת כריתות לא דרשי ע"כ. ומזו הברייתא משמע דגרסי' בריש המתני' נמי ור"מ אומר וכן בירושלמי ומייתי עלה נמי ברייתא תני כל דבר שיש בו רוח חיים עושין אותו לחי ומאן עושין אותו לחי דברי ר"מ וחכ"א וכו' והתם משמע דמבארת לה לברייתא דלא תיקשי אברייתא לעיל. וכן הגרסא דמתני' ברב אלפסי ז"ל ובפי' ה"ר יהונתן ז"ל וכלכתבינן. ונם ה"ר יהוסף ז"ל הגיה כן. אמנם הרמב"ם ז"ל גרסה דגרים ור' יוסי אומר בגרסת רבינו עובדיה ז"ל שהרי כתב ואין הלכה לא כר' יוסי ולא כר"מ ולא כר' יוסי הגליל ע"כ. גרסי' בירושלמי ר"ש ב"ר בינאה בשם ר' אחא ר"מ ור' יוסי ור' אלעזר בן עזריה שלשתן אמרו דבר אחד ר"מ דלחיים דמתני' דתנן ומעמא משום נולל ור"מ מטהר. ר' יוסי דאהלות פ"ח דתנן ר' יוסי אומר הבית שבסביבה אינו מביא את הטומאה. ר"ש בן עזריה דהכיא מעשה בראב"ע ור' עקיבא שהיו באין בספינה ועשה ר"ע סוכה בראש הספינה ובאת הרוח והפריחתה א"ל ראב"ע עקיבא היכן סוכתך ע"כ וקל להבין: ולגא"ד שד דלאאן דגרים בריש ר' יוסי פליג בריש: **והה"ל** בסוכה ור"מ פליג בסוכה והה"ל בריש: **ח והקיפוה בבלי בהמה.** ובירושלמי ר' אחא בשם ר' חסדאי נמי נגרסה לר' יוסי ב"ר יהודה אע"ג דר' יוסי ב"ר יהודה אומר כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה מודה הוא הכא: **ולא יהו פרצות.** הפ"א בנקוד שבא וכרים בקמץ כמו שתאמר מן מנחה מנחות ומן נבעה גבעות: **כל פרצה שהיא כעשר אמות מותרת.** בגמ' פליגי רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא פרוץ כעומד מותר דהכי אגמריה רחמנא למשה לא תפרוץ רובא ולרב הונא אסור דהכי אגמריה רחמנא למשה גדור רובא ובגמ' פסיק כותיה דרב פפא דמתני' דייקא כותיה ולא יהו פרצות יתרות על הבנין ממש הא בבנין מותר. וכתב ה"ר יהונתן ז"ל כל פרצה שהיא כעשר אמות מותרת ובגבד שיהא העומד שלש ד' טפחים אבל בפחות מכאן אתי לויך הפרצה ומבטל לה אע"פ שאין יותר מעשר ע"כ והכי משמע בגמ': **ט מקיפין שלשה חבלים** וכו'. אי מיירי ביחיד ובגבד שלא יקוף אלא עד בית סאתים לכל מחיצה שהיא של ערב בלא שתי כמחיצה של חבלים או שתי בלא ערב כגון מחיצת הקנים המאורה בסמוך במתני' אינה מחיצה לתחיר יותר מבית סאתים ליחיד ובית סאתים לשני יחידים או לשיירא להתיר להן כל כרכן ושבתה עשו שיירא. ומתירין להם עד שבעה סאתים או מ' ובגבד שיהיו צריכין להם ה"ר יהונתן ז"ל וכתב בפי' ר"ע ז"ל במתני' דבסמוך: **י בשיירא דברו דברי ר' יהודא.** בגמ' פריך שיירא אין יחיד לא והתניא ר' יהודה אומר וכו' ומסיי דהא דקאמר ר' יהודה במתני' בשיירא דברו ולא ליחיד ליתן לו כל צרכו בהנך מחיצות גרועות של שתי או של ערב קאמר אבל בית סאתים ולמי יהבינן ליה בהנך מחיצות גרועות כדמשכח דיוקא דהכיא ברייתא ורבנן ס"ל אפי' ליחיד כל צרכו ובגבד במדבר אבל לא בישוב ולהכי נקט שיירא דלא משכחת יחיד שיצא במדבר אלא בחבורה רבנן: **כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב א"מ דברי ר' יוסי ב"ר יהודה.** ובגמ' פריך ומי אמר ר' יוסי ב"ר יהודה הכי והתניא וכו' ומסיי הא דקאמר ר' יוסי במתני' דאינה מחיצה לכל צרכן אבל מחיצה היא לבית סאתים לאחד ולבית שם לשיירא לר' יוסי ב"ר יהודה דלרבנן ליחיד נמי כל צרכו יהבינן. ובירושלמי ר' אחא בשם ר' חסדאי אתיא דר' יוסי ב"ר יהודה בשיטת אביו ואלוק על אביו בשיטת אביו ביחיד יותר מבית סאתים פי' דשניהם שוין שאין מתנין ליחיד אלא בית סאתים במחיצה בחותה כזו וחלוק על אביו בשיירא. פחות מבית סאתים. והן אבכהנה דר' יודה אמר ביחיד יותר מבית סאתים צריך שתי וערב כמשוערה מן הלא דמר ר' אחא הגא ר' חנן ר' יוסי בשם רב משם כשם שחלוקים כאן כך חלוקים בכלאים וכלאים לאו אפי' היא בית רובע. ותתם פליגי אתוראי כמה הוא מחנה ותני בשם ר' יודה שיש עשר אלף כמחנה ישראל: **ד' דברים פטרו במחנה.** היולאים לגלגמה ואפי' לגלחמה הרשות וכ"ש לגלחמת מצוה אע"פ שהוא אסור לכל אדם ואפי' לשיירא ההולכת ממקום למקום אסור ג"כ בדין

(*) בל"ו: כתב הר"ם.

שירא בד' דברים אלו כדין יחיד המומר בביתו ה"ר יהונתן ז"ל. ופי' ר"פ ז"ל שלפני הסעודה אבל במים שלאחר הסעודה חייבין ע"כ: אמר המלקט כדקיי"ל מים אחרונים חובה. וכתבו תוס' ז"ל עכשיו לא נהגו במים אחרונים דאין מלה סדומית מצויה ביניכו א"כ לפי שאין רגילין לעבל אבל אצבעותיהם במלח אחר אכילה ע"כ. וכתב ה"ר יהונתן ז"ל ופסורין מרחיצת ידים לאכול בלא רחיצת ידים ולהתפלל בקנוח ידיהם בעפר לבדו ואם הם רחוקים ממים אפי' מיל דליחיד היינו מצריכין ליך למעין או לבור ומקוה מים על ד' מילין ולמחמה לא הצריכו ע"כ. וצירוגלמי ר' יוסי ב"ר בון בשם רב כשם שבהליכתן

פסורין מד' דברים כך בחזירתן פטורין מד' דברים: **סליק פרקא**

פרק ב עושין פסין וכו'.

לחי וקורה דהוו מחיצה מעלייתא אפי' הקורה ולכתבינן לעיל סימן ב' בשם ה"ר יהונתן ז"ל ובתר הכי בסוף פירקין דלעיל אשמעי' דין מחיצה של שתי בלא ערב או של ערב בלא שתי שהן יותר גרועות והשתא אשמעי' דין פסי בירלות שהן יותר גרועות שרובן פרוץ: **לבריאות**. הא דלא קתני לבארות או לבורות אלע"ד משום דלקמן בסמוך תנן אחד בור ר"ה ובאר הרבים ובאר היחיד עושין להם פסין וכו' ואי הוה תנא בארות הוה משמע בארות מובעות בלתי ואי הוה הני בורות הוה משמע מכוסות לחוד להכי תנא בירלות מלה מורכבת מבארות ומבורות ור' עקיבא אתיא כפשטה כולהו הכל ואע"ג דבגמ' משני עלה אליבא דבור לא קתני משום דלא כסיקא ליה כמו שאמרתיך בסמוך היינו דרוצה לומר לא קתני בהדיא אבל מ"מ אשמר דבשמי המלה רמזה ור' יהודה בן בבא מיירי לפרוסה כדאית ליה כדאיתא בגמרא: **ארבעה דיומדין**. והא דאמרי' לעיל הכי אגמריה רחמנא למשה לא הפרוץ רובא היינו היכא דליכא בם ד' מחיצות אבל כי הכא הואיל ואיכא בכל לד אמה מכאן ואמה מכאן חשיב פתח תוס' ז"ל. פי' ישבו מתני' אליבא דרב ספא דהלכתא כותיה והכא אע"ג דפרוץ יותר מעומד כשר אע"ג דבעלמא פרוץ יותר מעומד פסול לגולי עלמא: **וד' פשוטין**. וליכא למימר הכא לאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה דלגבי עולי רגלים הקלו ואוקמוה אדאוריתא תוס' ז"ל. וגמ' אמרי' לא הותרו פסי בירלות אלא לעולי רגלים בלבד לעורך בהמתן אבל אדם עצמו מטפש ועולה ומטפש ויורד ואם היה רחב כ"כ שאינו יכול לירד בתוכו אף לאדם מותר ולאו דוקא לעולי רגלים אלא ה"ה להולכים לישיבת לגמוד תורה מעיר לעיר במקומות שאין מים מצויין שתירו להם נ"כ לעשות פסין: **דיומדין**. דו עמודין והוא עמוד הארלה כמים הטשוי במרזב וכשנטעו בקרקע לפאת מזרחית לפונית שטוחה דפנו אחד לגמרא ודפנו אחד לגפון והשני לפאת מערבית לפונית שטוחה דפנו אחד לגמרא ודפנו אחד לגפון ולרביעי לפאת מערבית לרומית שטוחה לו אחד למערב ולו אחד לדרום וכשנותן ארבעתן לד' ספאות ממלא לכל רוח ורוח אמה אחת. ה"ר יהונתן ז"ל. אבל ר"ע ז"ל חפס לשון רש"י ז"ל והכל עולה לסנגון אחד וקל להבין. וגמ' לימא מתני' דלא כחנינא דתניא עושין פסין לבור והבלים לשירה וחכמים אומר חבלים לבור אבל לא פסין אפי' תימא חנינא בור לחוד דמיס מכוסין הן ובעבידי דבסקי מיא ומשו"ה אסר חכמים דזימנין דסקי מיא ובעלי מחיצות ולא סותרו פסי בירלות לא אלא מאשמאל. עוד כתבו ז"ל ל"ש דרבים וכו' יכול להיות דהוי כר' יהודה בן בבא והאי דקתני ר"ש ב"ב באר הרבים היינו לאפוקי בור הרבים ע"כ. אבל ברב אלפס ז"ל כתוב הא"ל ל"ש דרבים ל"ש ליחיד כדר"ע קמ"ל דהלכה כריב"ב: **ולשאר עושין חגורה**. פי' רש"י ז"ל היקף של חבלים ותוס' ז"ל פירשו חגורה פי' מחיצה וכן פי' ה"ר יהונתן ז"ל: **ה ועוד א"ר יהודה בן בבא**. נמי מאי תנא דקתני ועוד אלימא משום דתנא ליה הדא לחומרא וקתני אחריתא וכו' כדפי' רשז"ל משום הכי קתני ועוד הא ר' יהודה דתנא ליה חדא לחומרא דאמר עד בית סאתים אין מפי לא והדר תנא אחריתי יסלקנה לגלדין ולא חני ועוד. התם הא אפסקוה רבנן דקתני אמרו לו לא אמרו בית סאתים וכו' הכא לא אפסקוה וכל היכא דאפסקוה לא קתני ועוד ואם ר' אליעזר סוכה תפנן הם פ' שני ר' אליעזר אומר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה וחכמים אומר ס אין לדבר קצבה ועוד א"ר אליעזר מי אלא אכל בליני יום טוב הראשון ושלש בליני יום טוב האחרון אלמא משום דרישא וסיפא בסעודה לסוכה ובתבונן אחרי תנא ועוד אע"ג דאפסקוה וס"מ הא דלא תנא בדר' יהודה ועוד משום דלא דמי הוא דלאו בחדא מילתא היא דרישא אחרי במלת היקף וסיפא אחרי בבטול מחיצות וא"כ בדר' יהודה בן בבא אמה לי לתנא ליה ומסני התם במילתא הוא דאפסקוה דלא אהדרי ליה רבנן לר' אליעזר אלא בסעודות הכא במילתא אחריתא אפסקוה דר' יהודה אמתני' לא אחרי אלא בפסי בירלות בית סאתים ואהדרי רבנן בגמרא ולדר' יהודה בן בבא ולעולם מעמיד משום אפסקה ולר' יהודה בן בבא דלא אפסקוה תנא ועוד. וכתבו תוס' ז"ל אלימא משום דתנא חדא לחומרא פי' שייך למתני' ועוד אע"ג דלא הוו מעמין אחד אבל הא פשיטא ליה דשייך למתני' ועוד היכא דהוו תרוויהו מעמין אחד אע"ג דלא הוו תרוויהו לחומרא כגון בסוכה וכפ"ד דמגלה. ועי' מה שכתבתי בשם התוס' ז"ל פ"ג דמגלה. ועוד כתבו ז"ל הכא במילתא אחריתי אפסקוה תימא דבפ' המביא כלי יין קתני ועוד ואע"ג דאפסיק במילתא אחריתי דקתני ר' אליעזר אומר נוטל אדם קיסם מלפניו ומנגב מן האגר ומדליק וחכמים אומרים מנגב משלפניו ומדליק וקתני בתר הכי אין מוציאין את האור לא מן העצים וכו' ומפסיק בבנא אלימא וקתני בתר הכי ועוד א"ר אליעזר עומד אדם על המוקדם וכו' ומיהו רש"י ז"ל מהפך שם המשנה והגמ' אך לר"ת שאומר אין צריך להפך דמילתא דאור קמפייס ואחיל התם גבי הדלי קשה וי"ל דהתם הוו תרי קולי ושייך למתני ועוד אע"ג דמפסיק במילתא אחריתא דכת דהתיקא עדיף ואלים לגמרא ועוד ע"כ: **הגנה והקרפף שהן שבעים אמה ושירים על שבעים אמה ושירים**. וגמ' יגפיון לה מאגר המשכן והקשו תוס' ז"ל וא"ת ולילף מהר הבית ועזרת נשים שהיה קל"ה ועזרת ישראל היה קפ"ז וי"ל דכל מילי דשבת ממשכן גמרינן לה א"כ העזרה תשיבא מוקפת לגירה שהיו שומרים בה כל הלילה ע"כ ואחריכו ז"ל בפי' מתניתין ולא ראיתי להארוך. ורבינו עובדיה ז"ל שהכא שומרה דאע"ג דהוקף לגירה בית סאתים הוא דשרי עפי לא הוא לשון רש"י ז"ל ועיין עליו שם בתוס': *) **בור ושיח ומערה**. פי' או בור או שיח או מערה וכן מפורש בהרמב"ם ז"ל ובפי' הרי"ף ז"ל שאתיא בסמוך בס"ד: בלשון **ר ע** ז"ל המתחיל מפר' א"כ מאי ביניהו. וצירוגלמי א"ר יוחנן מחלפא שיפתיה דר' יהודה דתנינן תמן ס"פ כל נגעים וכן נשרים המפולשין מטלטלין תחתיהן בשבת דברי ר' יהודה וחכמים אוסרין אמר ר' אלעזר לינה מוחלפת אמר ר' ירמיה די סבר כרב יהודה דאמר רב יהודה הלא דתימא במפולשין לבקעה אבל אם היו מפולשין לר"ה אסור: **אמרו לו. הכמים: לא אמרו** וכו'. או חבר לו מוקצה כך מצאתי מונה אבל בפירוש רש"י ז"ל מפורש מוקצה קודם חבר וכן הוא ברוב המקומות והכי משתברא דדיר וסבר ומוקצה דדמי להדדי דלא שכיחי כולי האי קתני להו בהדי הדדי והדר קתני חבר אע"ג דאיסבא מינן למימר דתנא דרך כניסה ולחבר נכנס בהדם תחלה דרך הפתח ומן החבר לבית ומן הבית למוקצה שהחיו: **ומותר להרחיק כל שהוא ובלבד שירבה בפסין**. זו סגנא בקלת סברים ליתא וכן היא תסיה בתלמוד וגם בבסקי הרא"ש ז"ל אבל בירושלמי איתא וכן ברב האלפסי ז"ל וכתב ה"ר יהונתן ז"ל הא דקא מיהדר למיתני הא י"ל דלמיסתם הלכתא כר"מ דפליג בהדי ר' יהודה דשרי כל שהוא ר"ל אפי' ביותר מבית סאתים דהוי מהלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם ע"כ. והרמב"ם ז"ל ומי מתוך פירושו נראה דגרים לה. אלא שיש להסתפק דשמא לא הוה גרים לה ברישא והתימה מרש"ל ומהרב ר' בצלאל ז"ל אלא הגיהוה וגם לא דברו בה כלל ועיקר: **ד ר' יהודה אומר אם היתה דרך הרבים מפסקתם**. גרסי' לשון רבים דקאי אפסין. וגגמ' ר' יוחנן ור' אלעזר לאמרי תרוייהו כאן בהויעור חכמים כמה גדול כחן של מחיצות דלא מיבטלי משום בקיעת רבים וד' יוחנן כאן ולא ס"ל ור' אלעזר כאן וס"ל. וגגמ' רמינן דר' יהודה אדר' יהודה ורבנן אדרבנן דתניא יתר על כן א"ר יהודה מי שהיו לו שני בתים משני לידי ר"ה עושה לו לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ושמא ומרן באמצע א"ל אין מערבין ר"ה בבך קשיא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן ומשני דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא התם דאיכא בתי מחיצות מעלייתא הכא ליכא שתי מחיצות מעלייתא דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא הכא איכא שם ארבע מחיצות שם שתי אמות היכר היקף דוסן לכל רוח התם ליכא שם ד' מחיצות וכתבו תוס' ז"ל דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא וכו' ה"מ לעטויי דרבנן לא פליגי על ר' יהודה אלא מדרבנן אבל מדאוריתא מודו ליה ע"כ: **אחד בור** וכו'. ואית דגרסי אחד באר הרבים ובור הרבים ובאר היחיד וכו' וכן הגיה ה"ר יהוסף ז"ל. וגגמ' אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"י בן בבא ואמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל לא הותרו פסי בירלות אלא לבאר מים חיים בלבד ואריכא דאי אשמועי' הלכה כר' יהודה בן בבא ה"א דרבים ואפי' מכוסין והאי דקתני באר הרבים לאפוקי מדר' עקיבא דאמר אפי' באר היחיד ברי קאמר איהו דאפי' לבאר דוקא דרבים קמ"ל באר מים חיים ואי אשמועי' באר מים חיים ה"א ל"ש דרבים ול"ש דיחיד קמ"ל הלכה כריב"ב. וכתבו תוס' ז"ל והאי דנקט באר הרבים לאפוקי מדר' עקיבא ואי"א א"כ הל"ל בור הרבים וע"כ באר היחיד לא דליכא למימר דלתי למעשי בור היחיד דוקא דא"כ היינו ר' עקיבא וי"ל דאורחא דמילתא למיתי מעין ממעט דהיינו באר היחיד אי נמי הא דקאמרי דרבים אפי' מכוסים לאו אר' יהודה בן בבא קאי אלא אשמואל. עוד כתבו ז"ל ל"ש דרבים וכו' יכול להיות דהוי כר' יהודה בן בבא והאי דקתני ר"ש ב"ב באר הרבים היינו לאפוקי בור הרבים ע"כ. אבל ברב אלפס ז"ל כתוב הא"ל ל"ש דרבים ל"ש ליחיד כדר"ע קמ"ל דהלכה כריב"ב: **ולשאר עושין חגורה**. פי' רש"י ז"ל היקף של חבלים ותוס' ז"ל פירשו חגורה פי' מחיצה וכן פי' ה"ר יהונתן ז"ל: **ה ועוד א"ר יהודה בן בבא**. נמי מאי תנא דקתני ועוד אלימא משום דתנא ליה הדא לחומרא וקתני אחריתא וכו' כדפי' רשז"ל משום הכי קתני ועוד הא ר' יהודה דתנא ליה חדא לחומרא דאמר עד בית סאתים אין מפי לא והדר תנא אחריתי יסלקנה לגלדין ולא חני ועוד. התם הא אפסקוה רבנן דקתני אמרו לו לא אמרו בית סאתים וכו' הכא לא אפסקוה וכל היכא דאפסקוה לא קתני ועוד ואם ר' אליעזר סוכה תפנן הם פ' שני ר' אליעזר אומר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה וחכמים אומר ס אין לדבר קצבה ועוד א"ר אליעזר מי אלא אכל בליני יום טוב הראשון ושלש בליני יום טוב האחרון אלמא משום דרישא וסיפא בסעודה לסוכה ובתבונן אחרי תנא ועוד אע"ג דאפסקוה וס"מ הא דלא תנא בדר' יהודה ועוד משום דלא דמי הוא דלאו בחדא מילתא היא דרישא אחרי במלת היקף וסיפא אחרי בבטול מחיצות וא"כ בדר' יהודה בן בבא אמה לי לתנא ליה ומסני התם במילתא הוא דאפסקוה דלא אהדרי ליה רבנן לר' אליעזר אלא בסעודות הכא במילתא אחריתא אפסקוה דר' יהודה אמתני' לא אחרי אלא בפסי בירלות בית סאתים ואהדרי רבנן בגמרא ולדר' יהודה בן בבא ולעולם מעמיד משום אפסקה ולר' יהודה בן בבא דלא אפסקוה תנא ועוד. וכתבו תוס' ז"ל אלימא משום דתנא חדא לחומרא פי' שייך למתני' ועוד אע"ג דלא הוו מעמין אחד אבל הא פשיטא ליה דשייך למתני' ועוד היכא דהוו תרוויהו מעמין אחד אע"ג דלא הוו תרוויהו לחומרא כגון בסוכה וכפ"ד דמגלה. ועי' מה שכתבתי בשם התוס' ז"ל פ"ג דמגלה. ועוד כתבו ז"ל הכא במילתא אחריתי אפסקוה תימא דבפ' המביא כלי יין קתני ועוד ואע"ג דאפסיק במילתא אחריתי דקתני ר' אליעזר אומר נוטל אדם קיסם מלפניו ומנגב מן האגר ומדליק וחכמים אומרים מנגב משלפניו ומדליק וקתני בתר הכי אין מוציאין את האור לא מן העצים וכו' ומפסיק בבנא אלימא וקתני בתר הכי ועוד א"ר אליעזר עומד אדם על המוקדם וכו' ומיהו רש"י ז"ל מהפך שם המשנה והגמ' אך לר"ת שאומר אין צריך להפך דמילתא דאור קמפייס ואחיל התם גבי הדלי קשה וי"ל דהתם הוו תרי קולי ושייך למתני ועוד אע"ג דמפסיק במילתא אחריתא דכת דהתיקא עדיף ואלים לגמרא ועוד ע"כ: **הגנה והקרפף שהן שבעים אמה ושירים על שבעים אמה ושירים**. וגגמ' יגפיון לה מאגר המשכן והקשו תוס' ז"ל וא"ת ולילף מהר הבית ועזרת נשים שהיה קל"ה ועזרת ישראל היה קפ"ז וי"ל דכל מילי דשבת ממשכן גמרינן לה א"כ העזרה תשיבא מוקפת לגירה שהיו שומרים בה כל הלילה ע"כ ואחריכו ז"ל בפי' מתניתין ולא ראיתי להארוך. ורבינו עובדיה ז"ל שהכא שומרה דאע"ג דהוקף לגירה בית סאתים הוא דשרי עפי לא הוא לשון רש"י ז"ל ועיין עליו שם בתוס': *) **בור ושיח ומערה**. פי' או בור או שיח או מערה וכן מפורש בהרמב"ם ז"ל ובפי' הרי"ף ז"ל שאתיא בסמוך בס"ד: בלשון **ר ע** ז"ל המתחיל

*) כאן שייך ד"ה ר' יהודה כו' מ"ל המתחיל לקמן. אמנם בכ"י מנלאו ד"ה בור קודם ד"ה ר' יהודה כו'.

ובלבד שתהא שבעים ושירים על ע' ושירים וכו' עד ומאי ביניהו אמרינן וכו' כ"ל: **עוד** באותו הלשון בתר המשכן כתוב ביה תרך בתר מתה באמה וכו' אמר המלקט אסמכתא בעלמא הוא דבנמי' בעי פסוקים דקרא במאי כתיב: **עוד** בלשונו ז"ל. ל' התיסות של עשר ושים וכו' אמר המלקט צריך להיות של עשר על עשר ושים וכו': **עוד** בלשונו ז"ל. ל"ל טול עשר על עשר הטותרים שם שים שים טפחים על שים טפחים וכו'. אמר המלקט נשון רבינו יהונתן הכהן ז"ל טול עשר על עשר הטותרים שהן ק' אמות ועשה אותן רצועות של שני טפחים הרי שבעים אמה ול' טפחים על ע' אמה ול' טפחים אלא שהקרנות פגומין שני טפחים על שני טפחים ומשתרים לך עשרים אמות מן השלש מאות אמה טול מהם אמה ושני טפחים שהן שמנה טפחים להשלים פגימת הקרנות נשארו בידך י"ט אמות פחות שלש שהן י"ח אמות וד' טפחים על"ל ז"ל והכל עולה להשבון אחד אלא שי"ע ז"ל תפס לשון רש"י ז"ל. ופשוט הוא דקאי מלת שים טפחים דקאמר רש"י ז"ל אכל רצועה ורצועה וה"ר יהונתן ז"ל הפס חשבון כל הרצועות יחד שהן ק' אמות: **עוד** בלשונו של ר"ע ז"ל. רצועה של רפ"ג אמות. אמר המלקט כך פנים רש"ל ורביו בצלאל ז"ל בתלמוד שלהם אבל בדפוס כתוב בפי' רש"י ז"ל רפ"ח אמות אורך וכו' וכן מצאתי נ"כ בפי' לשון רש"י ז"ל ומ"מ נראה לע"ד שאינו אלא רפ"ג אמות וגם פחות קרוב לשלש אמה דהיינו שני טפחים ולא חש רש"י ז"ל לדקדק בכך. ובספר תוי"ט פי' השבון דברי רש"י ז"ל שהעתיקם ר"ש ז"ל באורך ע"ש גם האריך לבאר פי' הרמב"ם ז"ל ע"כ. ועיין נ"כ בספר לבוש החור סס סי' שכ"ח: **ר' יהודה אומר אפי' אין בה** וכו'. ירושלמי מתלמא שיעתיה דר' יהודה דתיגין תמן במסכת יום טוב פ' המביא איזהו קרפף כל שסמוך לעיר דברי ר' יהודה וכא הוא אומר הכין א"ר מנא כצית דיהה עביד לה ר' יהודה ע"כ. ופי' הר"י הכהן ז"ל ור' יהודה פליג ואמר דסגי אם יש בה בור או שיח להתקבץ בהם נגמים שנראה שלאורך אדם הוקפה ובור ושיח אחד הן אלא שבור בתחילה ושיח בסוף כדאמרי' בבור ודות אי נמי האחד מרובע והשני עגול: או מערה להסתופף תחתיה. מפני החמה ולהתענג בה אבל אם אין בה אז או לו אז אסור לטלטל בכולה ע"כ: **ובלבד שתהא ע' אמה ושירים על ע' אמה ושירים.** איכא בין ת"ק לר"ע דבר מועט כדפי' ר"ע ז"ל. אמר המלקט מה שפי' ר"ע ז"ל הוא פי' רש"י ז"ל והקשו תוס' ז"ל דהמ"ל אריך וקטין איכא ביניהו דר' עקיבא אמר בהדיא ע' אמה על ע' אמה ובאמרו לו לא קאמר ומסתמא לא פליגי אר' יהודה בהא דאית ליה לעיל אפי' אריך וקטין ושוב דילמא בעי בור ושיח ומערה. ומיהו י"ל למשני שפיר ומ"מ נראה כפי' ר"ה ז"ל דהיינו ת"ק דפריך בגמ' הוא ר' יהודה בן בבא פי' בין דר' יהודה בן בבא איירי בע' אמה ושירים על ע' אמה ושירים מה הולכך ר' עקיבא הו לשנות ובלבד שיהא בה וכו' ומשני איכא ביניהו דבר מועט דלר' עקיבא ליתא ליה ולר' יהודה בן בבא אית ליה והא דקתני בסמוך בברייתא ר' יהודה אומר דבר מועט יש לו ולא נתנו בו חכמים שיעור מכמע דלית ליה דבר מועט ומסמע דכולהו איירי בענין אחד אדר' עקיבא. י"ל דהאי לא נתנו בו חכמים שיעור היינו אלא חצי לגמלא ולעולם אית ליה דכולהו תנאי שהוזכרו לפני ר"ע נראה דאית להו דבר מועט עכ"ל ז"ל. וכן פי' ה"ר יהונתן הכהן ז"ל וכן נראה מפי' הרמב"ם ז"ל דהיינו ת"ק דקאמר בגמ' הוא ריב"ב ע"ש. ועוד כתבו תוס' ז"ל והא דלא חייב ליה להאי מועט בכילד מעברין דקתני נבי אנשה כפרים אם יש בין שנים החיצונים מאה וארבעים ואחת ושלש לא חש לגמלא א"נ אתיא כר' עקיבא דלית ליה דבר מועט ע"כ: ר' **אלעזר אומר** בני יו"ד צריך להיות: **אם היה ארכה** וכו'. וגמ' דמי והתניא ר' אלעזר אומר אם היה ארכה יתר על פי שנים ברחבה אפי' אמה אחת אין ממלטלין בתוכה הא שנים ברחבה ממלטלין. ומשני אמר רב ביבי בר אביי כי תנן דמי מתני' פי שנים ברחבה ופרכינן א"ה היינו ר' יוסי דאמר אפי' ארכה כשנים ברחבה ממלטלין ומשני איכא ביניהו רבועה דרבעה רבנן רבי אלעזר סבר עיקרא ארכה פי שנים ברחבה כדכתיב בתר המשכן ומיהו אי מרבעה לא מיתכרא בהכי כדקתני אם היה ארכה יתר על רחבה אפי' אמה אחת אין ממלטלין הא בציר מהכי דהיינו פי שנים ממלטלין ור' יוסי סבר מרובעות עיקר ולהתלה אורויי מורינן הכי ומיהו אפי' ארכה כשנים ברחבה שריא ומדקאמר אפי' מכלל דמעיקרא לאו הכי הוא. והוספות ז"ל פירשו בשם ר"ח ז"ל דרבועה דרבעה רבנן הייו רבנן דסף פרק מי שהוציאוהו דפליגי תר' חנינא בן אנטיגנוס דלר' אלעזר אי ארכה יתר על פי שנים ברחבה אפי' באלכסון אין ממלטלין דסבירא ליה כר' חנינא בן אנטיגנוס דאמר בציון תחום שבת עגולות ולא מרובעות ולר' יוסי משה ליה ברבוע דס"ל כרבנן דאמרי מרובעות הלכך אם היה ארכה פי שנים ברחבה כתר המשכן ממלטלין בתוכה ואם יתר על זה אין ממלטלין בתוכה ור' יוסי לטפויי היתרא קאתי וקאמר דמטלטלין ע"כ. וכן פי' רב אלפס ז"ל. ועוד כתבו תוס' ז"ל והא תניא ר' אלעזר אומר וה"ה דה"מ למפרך דמ"כ הייו ר' עקיבא אלא דאיתא ליה למפרך דר' אלעזר אדר' אלעזר ע"כ: **ר' יוסי אומר אפי' ארכה כשנים ברחבה מטלטלין.** גמ' אמר שמואל הלכה כר' יוסי דלא בעי מרובעות ואמר שמואל הלכה כר' עקיבא דלא בעי מוקפה לדירה והכי תרתי אמשתא דשמואל נקלא ונריכא דאי אשמועי' הלכה כר' יוסי ס"א דשמואל דירה בעי כר' יהודה בן בבא ובלרכה יחד על רחבה כר' יוסי ס"ל קמ"ל הלכה כר' עקיבא ואי אשמועי' הלכה כר"ע ה"א אריך וקטין לא דהא ר' עקיבא מרובע בעי קמ"ל הלכה כר' יוסי: **ן א"ר אלעאי שמעתי** וכו'. מתני' דלא כחנינא דתניא חנינא אומר ואפי' היא מרבעים אמה כאיסטרטיא של מלך ושניהם מקיפא אחד דרסו בגאמר ויהי שניהם הגר מכאן לאיסטרטיא של מלך שהיו כעירות ביונית במאי קמשני מ"ם עיירות ביונית הויין בית כור ומ"ם מרבעים אמה הויין: **ביתו אסור מלהכנים ומלהוציא לו אבל להם מותר.** גמ' פריך והתנן לקמן בפ' הדר ביתו אסור מלהכנים ומלהוציא לו ולהם אמר רב ששת לא קשיא מתני' ר' אלעזר דקתאמר ר' אלעזר אמעתי' מר' אלעזר והיינו דהתם דבנן היא ע"כ וכן נראה שהרגים ותירץ ירושלמי עיין שם. **ובהא** פליגי דר' אלעזר ס"ל מבטל בעין יפה מבטל ולא אמרינן הגר דגלי גלי בית דלא

גלי לא גלי ולרבנן אמרינן הגר דגלי גלי בית דלא גלי לא גלי אבל אם פירש בהדיא כל רשות שיש לי בביתי ובחצרי מבוטלת לכם מודו רבנן שהכל מבוטל ואפי' הכי ביהו אסור לו להוציא לאחר דלא הוי כאורח לגמרי. והמשה שברון בחצר אחת ושבח אחד מהן ולא ערב לדברי ר' אלעזר ומי אם בטל לאחד מהם בטל לכולהו אבל לרבנן צריך לבטל לכל אחד ואחד. והתם בפ' הדר דף ס"ח מסיק רב אחי דרב ושמואל דהתם בפלוגתא דר' אלעזר ורבנן קמיפליגי ופי' הרמב"ם ז"ל ואמרו אבל להם מותר כשבטל רשותו להם להם וחכמים סוברין כי אפי' בטל רשותו להם שהם אסור להשתמש בביתו אא"כ פירש להם שבטל להם רשות ביתו ר"ל רשותו בחצר והוא החצר שלפני הדיורין שאינו מקורה ע"כ: **וכן שמעתי ממנו שיוצאין בעקרבנין בפסח.** ירושלמי סוגין סברין מימר בעקרבנין אשכח תני על כולהון נראה שרואה לומר הייו סברין לומר אלא קאי ובקשתי לי חבר ולא מצאתי רק אסיפא דהייו עקרבנין לפסח אשכח תני דעל שלשתן לא מצא חבר ולפי זה הוא כמו וכו': **ובקשתי לי חבר ולא מצאתי.** היינו דוקא בתלמידיו דתניא בפ' כל שעה דף ל"ע על שבאתי אצל ר' אליעזר בן יעקב והודה לדברי אי נמי לא מצא חבר שמשם מר' אליעזר קאמר תוס' ז"ל: נפי' ר"ע ז"ל. היה נראה שצריך להיות ובטל רשותו שבחצר ולא בטל ביתו וכו' אבן עם מה שכתבתי פי' הרמב"ם ז"ל אין שטות ור"ל ובטל רשותו שתם ולא בטל ביתו ר"ל חנרו דו"ק: **סליק פרקא**

פרק ג בכל מערבין ומשתתפין

החכם הכלם ה"ר יוסף ן וירנא ז"ל ו"ל ראיתי תשובה לגאון וכה הקשה על מה שבינינו בכל מערבין וכו' והכל נלקח וכו' והגודר וכו' לא סדרם רבי במקומן כי מה דין מעשר ונדרים נבי עירוב ולמה עקרן ממקומן הטבעי כדי להביאם בסגיל התיחסות מה ותירץ ברבי כשסדר המשנה בעמים מלא דברים סדורין ובאין ופעמים סדרם הוא כפי חכמתו אים על מקומו ואותם שסידרו כבר ע"י הראשונים לא נראה לו לשנות הסדר וזה מעשה חייב אדם לומר בלשון רבו ומשנה זו מעירוב כן מלאה הראשונים לא היו שונים כסדר המסכתות אבל היו מחברין דברים הדומין באיזה דמיון ולא תקשה לכם למה עשו כך כי הם היו שונין באותו סגנון לפי הזמן מועיל לכם שלא לשכחם כדמיון הדברים אוחזין זה לזה ויזכרו עכ"ל ז"ל. וכתב ה"ר יהונתן ז"ל ושמעתי דאין מערבין במים ומלח משום דשמא דעירובא דלאיתו ולריכתו במקום מזונתיו הוא וכיון שנתנו בו המלח כדי מזונתיהן בבית אחד נעשו כולן כאילו דרים בתוכו ונמלאו כולם רשות אחת וכן בעירובי תחומין נעשה המערב כאילו אוכל ושוכח שם ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח והלכך דבר מזון בעינן ע"כ וכן פי' רש"י ז"ל: ירושלמי א"ר אחא דר' אליעזר היא דתניגן לקמן פ"ז בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח דברי ר"א א"ר יוסי דברי הכל היא מערבין בחצרות ומשתתפין בין בחצרות בין בתחומין (ל"ע) מתני' דר"מ דתני כל דבר שהוא נאכל מי כמות שהוא מערבין בו עם הפת אין מערבין בו הסוס והבגלים על דעתיה דר"מ אין מערבין בהן. תניגן תרין כללין ולא למיין חד לחד בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח בין בדבר שהוא נאכל מי כמות שהוא בין בדבר שאינו נאכל מי כמות שהוא והכל נלקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומן המלח ובלבד דבר שהוא נאכל מי כמות שהוא ריש"ל בין ר' שמעאל בין ר' עקיבא סיפא דר' עקיבא ולא דר' ישמעאל וכו' ע"כ. עוד שם בירושלמי והביאו ספר הרוקח בפי' קל"ב ז"ל חוץ מן המים ומן המלח ירושלמי לפי שהוא מין קלקה ואין הגוף ניזון שימנה. והטעם במדרש ויכולו בפסוק וה' המטיר על סדום ע"כ: **חוץ מן המים ומן המלח.** אין למדין מן הכללות אפי' במקום שנאמר בהן חוץ והכא הא תיכא נמי למסין ופפריות ונודלנדיות שהוקשו לזרע וכפניות והבנין ופולין ובשין ועדשים וחטין ושעורים מהרא"ש ז"ל. גמרא והכל נלקח בכסף מעשר חוץ וכו' ר' אלעזר ור' יוסי ברבי חמינא חד מתני אעירוב וחד מתני' דמעשר הא לא שנו דבעינן למימר דשתא חד מתני אעירוב לא שנו אלא מים בפני עצמן ומלח בפני עצמו הוא דאין מערבין אבל במלח ומים המערבין מזון הוא לעבל פתו בו ומערבין וכתבו תוס' ז"ל בשאוב מוקי כשנתן לתוכן שמן וקביא דתיפוק ליה משום שמן כדפריך לקמן אמעשר והכא לא שייך שנויא דהתם. וי"ל דהכא איצטריך דאע"ג דלא הוי מן המשמן מזון שתי סעודות ע"כ. וחד מתני אמעשר לא שנו אלא מים בפני עצמן ומלח בפני עצמו הא אין ניקחין בכסף מעשר אבל מים ומלח מעורבין יחד ניקחין בכסף מעשר מאן דמתני אמעשר כ"ש אעירוב כדפי' תוס' ז"ל דדבר שאין צריך תקון אם ניקח בכסף מעשר כ"ש המערבין בו ומאן דמתני אעירוב אבל אמעשר לא משום דפירא בעינן כדילפי' לה מכלל ופרט ולמאן דמתני אמעשר מוקמינן לה בגמ' דהייו דוקא כשנתן לתוכן שמן אז נקחין ופריך לה אבי' ותיפוק ליה משום שמן ומשני לא צריכא שנתן דמי מים ומלח בהבלעה דבשביל המים והמלח קנה השמן ביותר והבלע בו דמיהן וכה"ג שרי וכדתניא בברייתא בגמ': **הנודר מן המזון** וכו'. וירושלמי ומנין שכל הדברים קרויין מזון רב אחא בר עולא אמר ועשר אחזות טטאות בר ולחם ומזון מה ת"ל מזון אלא מנלן שכל הדברים קרוין מזון ע"כ. ואיתא נמי שם ר"פ הנודר מן המבושל ובפ"ג מינין: **וכתוב** בתשובת מהר"י קולון סרס ס"ע וז"ל ומחזור לעיקר התירון שתירלת דלהכי לא קתני הנודר מן הבשר אסור בכל בשר וכו' דא"כ ה"א התירא דדגים דומיא דאיסורא דכל בשר וכי היכי דאיסור דכל בשר הוא בכל מקום ה"ל התירא דדגים ואינו כן ומתוך תירון זה חילק הרמב"ם בין עופות לדגים לפי דבריך. וקשיא לי הדא דלמה לא יוכל הנהנ לשנות אסור בכל מיני בשר דמשמע בכל עניין חוץ מבשר דגים וכו' ואנגים שאינו אסור בכל אדרבה לפי הנראה לע"ד כשהוא שונה מותר בדגים וכו' דפי' משמע בכל עניין ומשאמרו אסור בכל בשר חוץ מבשר דגים וכו' דאז לא היה מתנים בשאר בשר שהוא אסור בכל עניין. אבל דגים ואנגים אינם אסורין בכל עניין. אבל השתא דקתני מותר קא ססיק ותני בכל עניין. ועוד דמה תאמר בפרק בכל מערבין דקתני נסגנון הזה לא פחות ולא יותר לתנן התם בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח והכל ניקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומן המלח הנודר מן המזון מותר במים ומלח על כאן לשון המשנה. והתם נמי איכא למילק מאי שמעת לא קתני הנודר מן המזון אסור בכל חוץ מן המים ומן המלח דלהוי דומיא דסגנון דרישא דהתם לא שייך לשנויי כדשנים

הכא דפסיעה דהתירא דמים ומלח בכל ענין דהא לא זייני כלל ומשום כך אין מערבין ומשתתפין בהן כדפי' שם רש"י ז"ל. ואין לומר דהתם נמי לא בעא למיתני הכי דא"כ הוה משמע בכל ענין מותר במים ומלח דומיא דאיסור דשאר מילי ונימא דמים עם מלח אסירי על המדבר מן המזון חדא דלכאורה הכי הוא דהמדבר מן המזון מותר אפי' במים עם מלח דאע"ג דלענין עירוב איקרי מזון כשהם מעורבין אתם היינו שעמה דרגילות לעבד בהן פתם ופפיר מיחזי כקבוע שם דירתו כיון שנתן שם דבר הראוי לאכול עם הפת ואע"ג דמצד עצמו לא חזי למידי אבל לענין נדר הלעת מכרעת שהיה מוהר דהא לא זייני מצד עצמו כלל ואפי' מערבין יחד ועוד ק"ק לפי דבריך וכו' ע"ש עוד ועיין ג"כ שם בשרש קע"ז: **מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה.** ואיהא בפוסקים ומערבין לגדול ביום הכפורים אע"פ שהוא אסור לאכול מפני שהוא חייב להתענות ע"כ וכמו שאכתוב מן הברייתא בס"ד: ומתני' דלא כב"ש דתניא בש"א אין מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה ובש"א מערבין אמרו להן ב"ה לב"ש אי אתם מודיים שמערבין לגדול ביום הכפורים כן מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה וב"ש סברי התם מיכא בעודה הראויה מבעוד יום הכא ליכא שעודה הראויה מבעוד יום ומוקמי' בגמ' להא מתניתא דשמעת מינה שהיו ב"ש מודיים בעירוב דלא כתניא דתניא תניא אומר כל עצמן של ב"ש לא היו מודין בעירוב עד שיוציא מעתו וכל כלי תשמישו עמו. ואיכא בגמ' ברייתא אחרת דלא אתיא אלא כתניא דגבא דב"ש: **סומכוס אומר בחולין ולכהן בבית הפרס.** בירושלמי מסמע קצת דגרים סומכוס אומר אף בחולין לכהן בבית הפרס מעתה אפי' בין הקברות ראוי הוא לעבור על שבות ולאכול שכן הוא ראוי ליכנס בכילה תיבה ומגדל ולעשות לו חור פחות מטפח ולחתוב בכוס ובקיסם ולאכול ע"כ ולע"ע. אחר זמן רב מצאתי שהגיס כן ה"ר יהוסף ז"ל. וכתב ברוב הספרים (מצאתי הגי') אף בחולין לכהן בבית הפרס ובקצת ספרים מצאתי (הגי') סומכוס אומר בחולין ולכהן בבית הפרס. וא"ל שיש כאן ש"ס כי לפי הספרים דגרסי אף הכל מדברי סומכוס הוא וא"ק כמו שמערבין לישראל בתרומה כך מערבין אף לכהן בחולין בבית הפרס ודוקא בחולין ולא בתרומה כי התרומה כיון שנכנס לבית הפרס נטמאה ואסורה באכילה אבל בחולין אע"פ שאין הכהן רשאי לאכול לכם מ"מ כיון שלא נאסרו החולין לכם אפשר לעבר עליהן ולכם ודוק וכן היא הגי' בתלמוד ירושלמי עכ"ל ז"ל: כפי' ר"ע ז"ל סומכוס אומר בחולין דמידי דחזי ליה בעינן וכו' עד סוף. אמר המלקט דסומכוס סבר כרבנן דאמרי כל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות והקשו תוס' ז"ל מהאי טעמא ממי מזיר לא יערב ביין דשבות הוא לבאול על הנדרים בשבת כדאמרינן פ' מי שהשיך ותרצו ז"ל דלעורב שבת נשאלין כדאמרי' אתם ואפי' הוי לעורב שבת שיהיה מותר לשתות יין בשבת: **ולכהן בבית הפרס וכו'.** ביל בש"ו הל' עירובין הי"ז וכפי' מערבין לכהן בתרומה ומניחו במקום שאחרם בו קבר וכתב ה"ר יהונתן ז"ל דמיירי בתרומה שלא הוכשרה אם היא תרומת פירות או תרומת דגן שנילושה במי פירות ואינה יכולה לקבל טומאה ואע"ג דבעינן הוכחה דליהוי מיהו מלי לגזול ולמשקליה ולמיכליה אתם וקני שביתה בההוא הוכחה למהוי כאילו שכב שם בבית הפרס אפ"ה שפיר דמי דשפיקא דרבנן הוא ומותר לכהן ליכנס וכו' כדפי' רשי"ל: וכתבו הוס' ז"ל ובמעוה דבר אפי' בלא נפות התירו כגון ללמוד תורה ולישא אשה ולדון ולערער עמהם כדי להגיל מידם כדאמרי' בע"ז ובפ' מי שהוליאוהו וכו' והא דאמרינן בפסחים אין ומלורע ובית הפרס לא העמידו דבריהם משום דליכא כרת אם לא יעשה פסח והכא ממעט דאפי' בטבול עירוב לא העמידו דבריהם כיון דטומאה כהן ליכא כרת אלא לאו לא העמידו דבריהם במקום מצוה דאפי' אם מערבין לדבר הרשות אורחא דמילתא היא לערב לדבר מצוה כדאמרי' בפ' בילה משתתפין ע"כ: **אפי' בבית הקברות.** ס"א בין הקברות: **מפני שיכול לילך לחוץ.** כך ל"ל. וברב המלפסי ז"ל הלשון כך מפני שיכול לאכל לחוץ ולאכול. ואית דגרסי במקום ולאכול ולוכל גם הר"מ דיומאתו ז"ל בגל"י וירוש' והרא"ש שיכול לחוץ ולאכול והוא פועל ומקור מלשון תיליה לחוץ בחילם כמו לרוש את הסולת ע"כ. אבל ברוב המקומות כך הלשון מפני שיכול לחוץ ולילך ולאכול אבל אי לאו הכי לא הוי עירוב אע"ג לחזי לישראל משום דהוי בתרומה אחד ועירובו במקום אחר וביינו טעמא דא"ק דלא הוי עירוב ולאו משום דס"ל כבומכוס ומיהו ר' יהודה מסמע דבעי מידי דחזי ליה ע"כ וכן פי רש"י ז"ל ג"כ בסוף הסוגיא. וה"ר יהונתן ז"ל כתב ר' יהודה אומר אפי' בבית הקברות וכו' דבגן ס"ל דאין מניחין ערובי תחומין לכהן בבית הקברות ואפי' יהיה חולין לפי שאינו יכול ליכנס שם אלא ע"י שידה תיבה ומגדל וס"ל דאהל זרוק לאו שמיה אהל כלומר אהל שאינו קבוע במקום אחד כל הימים וכיון שאין בין הטומאה והשידה והתיבה והמגדל פותח טפח מקריא טומאה רצוצה ובוקעת עד לרקיע ור' יהודה פליג ואמר דמערבין בבית הקברות דס"ל דאהל אע"פ שהוא זרוק שמיה אהל ואינה בוקעת ומניחה בפני הטומאה וא"ה איתיר יקחתה מעל הקבר אשם מוצא ידו חוץ לשידה והשלמה על הקבר מחרך גנמ' שיכול להביא בשבוטי כלי עץ שאין בראבן טפח דלא מקבלי טומאה ואינם יכולין להביא אלא טומאה כיון שאין בראבן טפח ואפי' יהיה לו רוחב טפח מצד אחד אם יהפכנו לאוהו הצד שהוא פחות מטפח אינו מביא את הטומאה לבהן האוהל לאוהו בידו עכ"ל ז"ל והרשב"א ז"ל הוא נבון פסק הלכה כר' יהודה מפני שמקיל בעירוב אבל כל הפוסקים חלקו עליו דהלכה כחכמים: **ב מערבין בדמאי** וכו'. ובגמ' דמאי הא לא חזי ליה מנו דאי בעי מפקיר לגבייה וכו' וכתבו הוס' ז"ל נראה דלסומכוס דוקא פריך לרבנן אע"ג דלא חזי ליה הא חזי ליה ולסומכוס הא חזי ליה דמאי לאפרושי מיניה וביה אפי' לרבנן דרבי דספק חשיבה מעשרין הדמאי וי"ל דמסמע ליה מתני' אפי' ליכא אלא שתי סעודות מלומלות דמסתמא מתני' מיירי בכל ענין ואי אפשרים מיניה תרומה כל דהו בלר ליה שיעור עירוב ע"כ ובירושלמי ר' יעקב דרומיה בעי מתני' דלא כב"ש דתניא פ' לולב הגזול וכל דמאי ב"ש פוס יין וב"ה מכשירין וכל מעשר שני בירושלים לא יטול ואם נטל כבר: **והכהנים בחלה ובתרומה.** כך ל"ל. מלאתי שכתב ה"ר יהוסף ז"ל במקום זה לא נלמד להזכיר תרומה שהרי אמר לעיל דאפי' לישראל מערבין בתרומה הבל בכסחים פ' שני נרסי' והכהנים בחלה ובתרומה מדוש דשם אינטריך לאשמעינו' אך בש"א גרסי' גם כאן ובתרומה עכ"ל ז"ל: **ג נתנו באילן** וכו'. וכפי' ה"ר יהונתן ז"ל נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים וכו' מוקים לה בגמ' כגון שהכהנים בר"ה והכנים עירובו ברחש אילן הנופה חוץ לד' אמות שבת בהן ויונא הרבה חוץ לד' אמות וקמ"ל מתני' כאם מה שיונא מן האילן חוץ לד' אמות הוא פחות מעשרה טפחים עירובו עירוב דהוא ועירובו חבינן ליה במקום אחד ברוח לזקפי לחוץ ד' אמות שבת בהן שדרך הענפים שיהיה רכין בראשן עד עשרה טפחים אבל אם מה שיונא חוץ לד' אמות הוי יותר מעשרה טפחים אין בה ברוח להביאו חוץ (ד') אמותיו מפני שהוא חזק וקשה ואינו מלוי שיזקיף ברוח מעייה והוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא אבל בפחות מעשרה טפחים עירובו עירוב אע"ג דאינו יכול ליטול מן האילן דהא קא משתמש במחובר דמתני' ר' היא דס"ל דבכל דבר שאינו אלא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות אבל אם היה האילן זקוף מלוי כשאר כל האילנות ליכא לאפוקי בין למעלה מעשרה לגמטה מעשרה דהא קיימא לן הנותן את עירובו יש לו ד' אמות והוא ועירובו במקום אחד הוא דהא רשותו עולה עד לרקיע לענין זה עכ"ל ז"ל. ובירושלמי בפ' השיבו ונם בפירקין רמי עלה דתמן הענין כשרה ואין עליו לה בי"ע והכא אם אמר עירובו עירוב ומותר לטלטלו ומביא דמתני' ר"ש בן אלעזר היא דאמר מותר להשתמש על גדלי בהמה בשבת היא גדלי בהמה היא גדלי אילן אבל בגמ' דילן אהא נמי הכא דלא חייש' לשימוש אילן דהא מני רבי היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות שהיא שעת קניית העירוב וכיון דהכיא שעתא מלי מקיל ליה ומלאה סעודה הראויה לו באותה שעה ואו לא אכפת לן: בפ' ר"ע ז"ל היה צריך להגיס אפילו נטוה ק' אמה הואיל ואין למטה רוחב ד' לאו רשות היחיד הוא ולא"ע דלמעלה רחב ד' דהא עירוב ע"ג מקום ד' בעינן כשהוא למעלה מעשרה: **תלוש ונעוץ** וכו' אבל מחובר לא הוי עירוב ולאו משום דאי נעי למשקליה משתמש באילן דהא מתני' רבי היא אלא משום גזירה דשמא יקטום אי שקיל ליה לעירוב ואפי' רבי מודה בהא דלאו שבות הוא אלא מלאכה נמורה דמיחייב משום קוצר כדאמרינן זימר וצריך לעצים חייב שתים אחת משום קוצר ואחת משום נוטע אבל אילן קשה הוא ואי בגין השמשות יעלה לא חייש אחת יתלוש והפירות הראשון שהביא ר"ע ז"ל בשמא יקטום הוא פי' רש"י ז"ל ולשון שני הוא להרמב"ם ז"ל. ורב הסדא אוקי דמתני' ריש"ל ורבי ושיפא רבנן דס"ל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות ולבבי דוקא תלוש ונעוץ אבל מחובר לא הוי עירוב משום דבי שקיל ליה אי בעי למשקליה משתמש באילן. ופי' הרמב"ם ז"ל קוצעים הוא שבא דק יעבו ממנו הרמחים וקוצעים וקולדם הכל אוסר ע"כ. אלא שם פ' שני דלגבות עירובין כתב קולדם בדלת אבן שם בהגות הרא"ש ז"ל משמע דמחלק בין קוצעים בעיה לקולדם בדלת וז"ל אין קוצעים תוך והיא בד"ל עץ ארוך ויש הרבה כוח והוא עשה וכו' ע"ש: **נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח.** כך ל"ל ובתב ה"ר יהונתן ז"ל נתנו במגדל וכו' כלומר ומתכוין לשבות במגדל א"ל דקאי בהא"ו א"ל אפי' קאי בהא"ר ומתכוין לשבות למעה הא אמרי' הנותן עירובו יש לו ד' אמות והוא ועירובו במקום אחד הוא ואם לא היה נאבד המפתח היה עירוב אע"ג דמתכוין לשבות למעה ע"כ. ובגמ' אוקימו רב ושמואל להא מגדל בבל לבנים ר"מ היא דאמר בין ס' הנותן לא אפילו לכתחלה ונוטל דמתני' ממי בין"ע מיירי ובאומרא דליבי אתין שם שום מים רק לבנים סדורות זו על זו וכדפי' התם ר"ע ז"ל. ורבה ורב יוסף אוקמוה במגדל של עץ ובהא קמיפלגי דמ"ס כלי הוא ואין בגין ואין סתירה בכלים ואי בעי סתר ליה ומ"ש אבל הוא. ואביי ורבא אוקמוהו במגדל של עץ וכגון שהמעגל קבוע וכו' כדפי' ר"ע ז"ל דר' אליעזר ס"ל כר' נחמיה דס"ל בפ' כל הכלים דאפי' טלית אפי' תרוד אין נטלין אלא לצורך תשמישן. וכתבו הוס' ז"ל ולא בעי לאוקמי בפלוגתא דאין בגין בכלים משום דכלותא דב"ש וב"ה הוא בפ"ע דבילה ע"כ גם בירושלמי שקלו וסרי בהא מילתא והכי איתא התם אלא דתימא במגדל של אבן אבל במגדל של עץ נעשה כשובר את החבית לאכול הימנה גרוגרות ע"כ ואיכא התם מאן דמוקי לה כר' אליעזר בן יעקב דאמר בשבת ד' דשבת קוסרין לפני בהמה בשביל שלא תלא והיא קשירה היא נעילה ע"כ: **ד נתגלגל חוץ** לתחום וכו'. לשון ר"ע ז"ל עד והוא שנתגלגל שתי אמות חוץ לאלפים אמה. אמר המלקט כתב ה"ר יהונתן ז"ל אתם לא היה חוץ לתחום אלא אמה אחת או שיש לא הוה מיקרי חוץ לתחום שהרי בתוך תחומו הוא עדיין ול"ד לגמי שיצא חוץ לתחום כי' ושם כתוב עוד אבל אי לא נתגלגל אלא אלם אמות מצי שקיל ליה דכל מהן עירוב תקנו לי הכמים ד' אמות מלבד האלפים אמה לכאן ולכאן ע"כ ור"ע ז"ל הכם דעת הרמב"ם ז"ל: **נפל עליו גל.** והוא דבעי מרא ואיכא דהוי איסורא דאוריתא שמתחייב חטא"ח אתם היה יכול ליטלו משם מגלי שיטמרך לכלי הפירה אלא בידיו בלבד לשלמל ערוות הטפר והאבנים שעליו הוי עירובו עירוב שהרי ליכא בטלטול דבר שאינו ראוי אלא איסור שבת וכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות דמתני' רבי היא: **אם ספק ר"מ ור' אומרי' ה"ו חמר גמל.** [כתב ה"ר יהוסף ז"ל ג"ל לפרש דס"ק הר"ז חמר גמל כי' מר כשם שהחמר והגמל אינו יכול לזוז מבין שניהם כך הוא אינו רשאי לזוז מבין ביתו ועירובו ע"כ] ס"פ מי שהוציאוהו וכתב שם רש"י ז"ל בל"ל דמבעוד יום אינו עירוב דקתני במתני' דמשמע וכרי הוא כבני עירו ר' יהודה היא דלר"מ אפי' מבעוד יום הוי חמר גמל דלא עריב ותני לה בהדי סיפא משום דר' יהודה מודה בסיפא לר"מ ע"כ ועיין במה שכתבתי לקמן ס"פ מי שהוציאוהו סי' י'. והגא נמתני' תרומה ו שמאת לי' ד שך כתו דר"מ כדפי' רש"ל ובגמ' פריך וסבר ר"מ ספיקא לתומרא והתנן בפ' בני דמשמ' מקולות ממא טירה לעבול ספק לא סבל ספק לא סבל וכן שני מקולות בלחד יש מ' ס"ה ול' אין בו ובטל בלחד מהם ואינו יודע בלחה מהן סבל ספיקא טמא בד"ה בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה בגון אבל אוכלין טמאים ושתה משקי' טמאי' והבא לאכול ולשתות במים שאובין וכו' ספק סבל לא סבל ספיקו טהור וכ יוסי מפמא וקיימא לן דההם משום ר"מ ולקמר דספקו טהור ומשני קסבר ר' מאיר תחומין לאוריתא וספיקא לאוריתא לחומרא ופריך ובסבר ר' מאיר תחומין לאוריתא יהתנן לקמן בפרק ה אם אינו יכול להכניעו בזו הא"ר דוסתאי בר' יעקב משום ר"מ שמעתי מקדרין בהרים ואי שלקא דעתך תחומין לאוריתא מי מקדרין והאמר רבה בר אבוה אין מקדרין לא בערי מקלט ולא בעגלה ערופה מפני שהן של תורה ומאי לא קשיא הא דרבנן ודוקא ומי דקתני משום ר' מאיר שמעתי פי' שמעתי' ר' מאיר קאמר לה ואיכא למימר שמעתי ולי

לא סבירא לי ש"מ. ורמי בתר הכי דאוריתא דאוריתא לר"מ דתנן בפ"ה דמסכת טהרות נגע בתחל בלילה ואינו יודע אם חי אם מת ולמחר הסכים ומצא מת ר"מ מטהר דאמרי' אוקמוהו אחזקתיה ואהמול חי הוי אלמא בספיקא דאוריתא ואיכא חזקה נקולא אזיל ר"מ בתר חזקה ומתני' נמי ניחוש בתר חזקה ומעיקרא כי אמרה התם טהורה הואי ואוקמוה למתני' רבה ורב יוסף דבתי כיתי עדים (מיירי) אחת אומר מכנו' יום נטמאת ואחת אומרת משחשיכה ובא"ת פליגי ר' יוסי סבר אוקי בהדי תרי בהדי תרי ואוקי תרומה אחזקה קמייתא וכי אמרה טהורה הואי ור"מ סבר כיון דאיכא כת דמסקינא לה אחזקתה לא מקילינן בספיקא דאוריתא ולא אזלינן בתר חזקה אבל בנוגע באחד בלילה דאין כת מעלתו מחזקתו מוקמי' ליה כל לילא בחזקתו ובתר שעת מעלתו לא אזלינן דאיכא למימר השתא הוא דמלתא רבא אמר גבי נגע באחד ומי אמי' יש שני כתי עדים אלוקות אחת אומרת קודם שנגע בו מת ואחת אומרת מת הוי תרי ר"מ מטהר ואפ"ה לא תיקשי התם תרי חזקי נינהו לטהר ומש"ה אזלינן לקולא דאוקי תרי בהדי תרי והעמד מת על חזקתו הראשונה וכל הלילה חי הוי ועוד העמד מוגע על חזקתו הראשונה וטהור הוה. הכא במתני' חדא חזקה הוא דאיכא למימר העמד תרומה על חזקתה ומשום חדא חזקה לא מרעינן סהדי הלכך אזלינן לחומרא. והדר רמי דר' יוסי אדר' יוסי דבהדיא ספק מבל ספק לא מבל הטומאה דרבנן ור' יוסי מטמא ומתני' קתני ר' יוסי לומר ספק עירוב כבר ואפי' תחומין דרבנן תיקשי ומבני מאני טומאה הואיל ויש לה עיקר מן התורה אבל שבת קסבר ר' יוסי תחומין דרבנן ואיכא למיגזר בתחומין משום דלא ליתו לגזרו בשאר סיפקות דמלאכת שבת דלא דמי מלאכות לתחומין אבל טומאות דמו להדדי. ואינגית אימא הא דידיה הא דרביה דידיה מחמיר אפי' בספיקות דרבנן ומתני' דרביה אבטולמוס הוא רבא אמר התם במקום שלא נמדד וכולי' חזקה לחומרא איכא לקולא ניכא אבל מתני' איכא חזקה לקולא ולחומרא העמד אדם על חזקתו תהוה ביתו ואימור לא עירב העמד תרומה על חזקתה ועירב ובדרבנן לקולא אזלינן והתם אין לך לומר רק העמד שמא על חזקתו ומקום לא עמד לעולם בחזקת כשרות: **ר' יוסי אומר ספק העירוב כשר.** גמרא תניא כילד א"ר יוסי ספק עירוב כשר עירב בתרומה ספק מבני' נטמאת ספק משחשכה נטמאת וכן בפירות ספק מבע"י נדמעו ספק משחשכה נדמעו. פי' רש"י ז"ל בלשון שני נדמעו פי' שנפל לתוכן טבל דלא חזי אפי' לכהן וכן הסכימו התוס' ז"ל ולא הוי כאתם דמוע שבתלמוד אז ספק עירוב כשר אבל עירב בתרומה ספק שמאה ספק שהוה כתבו תוס' ז"ל כגון שהיו שתי לבורים לפניו אחד היה תרומה שמאה ואחד היה תרומה טהורה ועירב באחד מהן דליכא חזקה כלל אין זה ספק עירוב כשר. ושקלא ומריא דתיובתא איתיה נמי בקיטור בירושלמי: **ר' יוסי ור' ישמעאל.** ארץ לגניה ור' שמעון: **בפי' ר"ע** ז"ל כתו לר' יוסי בר' יהודה מלות בר' יהודה עשות סופר וסתם ר' יוסי הוא ר' יוסי בר חלפתא: **א"ר יוסי אבטולמוס העיד** וכו' כן לדר' ר' יוסי לומר דדכותה אבטחן נמי בפ' טולב הנזול דף מ' מ"ר יוסי אבטולמוס העיד משום המכה זקנים אחרונ אחר לקיטה למעשר אבל ברב המנפסי ז"ל הלשון כך מ"ר יוסי העיד ר' זכריה בן אבטולם וכו'. וה"ר יהוסף ז"ל הגיה העיד אבטולם וכו': **דא אם באו עובדי כוכבים** וכו' **אם בא חכם** וכו'. לפי שדרך העולם לברות מפני עו"נ ומשני לסמים ונלאת לקראת חכם לגמוד תורה מפיו לפיכך נקרא במתני'. ה"ר יהונתן ז"ל. ירושלמי דפירקין ודפ' האומר דקדושין א"ר אלעזר מלן תנא אם באו אם לא באו ר"מ דבעי תנאי כפול היינו ר"מ חבריה אמרין ר"מ דקדושין דתנא וכו' ר' יוסה אומר ר"מ דעירובין דתנן נשיל בפירקין אם ספק ר"מ ור' יהודה אומרים ה"ז אמר גמל ר' יוסי ור' שמעון אומרים ספק העירוב כשר ע"כ. הו נרסי' התם באו גויים מן המזרח עירובי למערב אית תנאי תנו במזרח מלן דמר במזרח בפלגין הכימית מלן דמר במערב ברגיל: [בסוף פי' ר"ע ז"ל גרסה מצריך לומר ואין סלקה כר' יהודה ופעמא דרבנן דסברי דזימנין וכו' וכבר מפסר לשבו בלא הג"ה וק"ל] וגנמ' כי אתא ר' יצחק הני איכא פי' איתי מתניתא בידיה דתני איפכא בורח מן התחם ומתקה אם בא חכם למזרח עירובי למערב וכו' ולגבי גויים תנא דלהתוא לד דליתו גויים ליקבי עירובי קבא גויים לגויים קבא חכם אתחם גויים לגויים ל"ק הא בגבאי המס ובורח מפמהם הא בגבאי דמתא צריך הוא לפיים לו לעשוק. חכם אתחם נמי ל"ק הא במותיב פירקי דעת האדם ליך ולמעוע הא דר' יצחק במיקרי שמע כלומר מלמד תיקות. ולע"ד דהיינו ממי פירוש דסירושלמי דלעיל בסמוך: תו גרסי' בגמ' אמר רב הוחיל ואסכתן מתניתא דתני אין הכי הוא מתני' אינה עיקר פי' דמתני' קתני לר' יהודה הוו שהסם רבותיו למקום שירלה יצן אלמא אית ליה לר' יהודה בריה דהא עירוב מלחמת קנה ואיהו הסתא הוא דקא בריר ליה ואמרי' הוברר הדבר דמלחמת נמי דעתיה לאלתי הים ובדרבנן יש בריה דתחומין אע"פ שיש לסם סמך מקראי דרבנן ומכו. וממתניתא דתני אין מטמע דס"ל לר' יהודה דאין בריה אפי' בדרבנן דתני אין ר' יהודה אומר אין אדם מתנה על שני דברים בתחד לומר בא לכאן ולכאן למקום שירלה אלך דאין בריה אלא על אחד ואינו יודע להיכן יבא יכול להתנות ולומר בא הכם למזרח עירובי למזרח ואם בא חכם למערב עירובי למערב ופעמא הוי משום דגלוי מילתא דעלמא הוא דהוא עירוב קנה דנייריי שבא חכם בכר קודם בין השמשות אבל זה אינו יודע להיכן בא או אם בא או לאו ואין זה סמך על בריה ספק אלא קנה ודאית שהרי אמר לגד החכם יקנה לי העירוב והחכם בכר בא קודם קניית הפרוב וקנה. אבל על שני דברים כאחד לומר אם בא מכאן ומכאן למקום שירלה אלך אינו יכול להתנות. וסרכינן אדרבא ניחא לדאיו דמתני' עיקר והיא בריית היא ומבני לא ס"ל לאמוקי הכיא דאיו דבא אמני' ליה לר' יהודה דלית ליה בריה דתנא הלוקח יין מבין הכותים אומר שני ומיהל שאני עתיד להפרים הרי הן תרומה ועשרה מעשר ראשון ותפשה מעשר שני ומיהל ושותה ולאחר זמן יפרים התרומה והמעשר ואמרי' הוברר הדבר שזהו תרומה דברי ר"מ ר' יהודה ור' יוסי ור' שמעון אומרין פי רש"י ז"ל קס"ל הטתא דעמייהו משום דקסברי אין בריה עולא אמר ניחא לדאיו מקמי מתני' דבהדיא בריית זוגי חמיר דברי ר"מ

ור' יהודה ר' יוסי ור' שמעון אומרין. וגנמ' רמי דר' יוסי אדר' יוסי ור"ש אדר' שמעון ומשני לה ומסקינן דהתם ביין לאו מעשה בריה פליגי אלא דלקתני טעמא בבריית בהדיא מ"ל לר"מ מי אתה מודה שמא יבקע הכוד ונמצא שותה טבלין למפרע אמר להן לכשיבקע נעיין בבר לאוסרו כלומ' דלא חייש' לכי דלא שכיח דאי בעי מסר ליה לשומר: **ן ר' אליעזר אומר** ש"ט וכו' ביד פ"ח דהלכות עירובין סי' ה' ח' ט' ונסור ל"ח כי' הי': **עירובי בראשון ובשני כבני עירי עירובי בשני ובראשון כבני עירי** גרסי' בנית וה"ג גרסי' בסמוך: **מערב אדם שני עירובין** מוקמינן ליה בגמ' כגון במתא ליה בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן דלא הוה צריך למיזל לא בראשון ולא בשני אלא שנשת אלפים ונתן עירובו בסוף אלף לכל לד הלכך ביום ראשון אע"פ שקנה עירובו למזרח יכול ליכך אזל עירובו במערב דהא ממקום עירוב שבמזרח על עירובו שבמערב אלפים הוא דהוה: **וחכמים אומרים או מערב לרוח אחת.** ירושלמי כיני מתניתא או מערב לרוח אחת לשני ימים או אינו מערב כל עיקר מודה ר' אליעזר שאינו מערב אלא יום בדרום ואלא יום בצפון אלא יום בצפון ואלא יום בדרום ואלא יום בצפון לבני עירו ז"ל כסם אלא אלקת לנו יום אחד כך לא אחלוק לנו שני ימים ע"כ: **ביצד יעשה** בפרקין דף נ': **בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו נמצא** וכו' כך נ"ל: ה"ג **מודים אתם שהן שתי קדושות.** וכן משמע מפי' רש"י ז"ל שבביא רש"ל וגם מן הבריית דאיתא בגמ' משמע כן: וכתב ה"ר יהונתן ז"ל אליבא דרבנן דמספקא להו אי שהי קדושות הן או אחת נ"ע אם הוא בבני עירו ויש לו אלפים אמה לכל רוח לו דילמא כיון דמסוס ספק הוא אין לו אלא אלפים אמה לבדן ואין לו אלא אלא אלא

עומד בתוך בין שחר לדעת אין לו אלא ד' אמות ומי שהיה חוץ לתחום ושחזירוהו גויים בין שהיתה ידיעתו ראשונה לדעת בין שלא לדעת אלא באונס הוי כאילו לא יצא אלא שיצא דמתני' אריבא מהדר: עוד כפי ר"ע ז"ל אבל יצא לדעתו אע"פ שהחזירוהו בעל כרחו או הוציאוהו בע"כ ואחר לדעתו כך צ"ל וכן הגיה הר"ם ז"ל: בפי' ר"ע ז"ל ורבותי פירשו משום דגזרינן דיר וסהר אמו בקעה וכו'. אמר המלקח כן פי' הרמב"ם ז"ל אכן מתוך פי' ה"ר יהונתן ז"ל משמע דפליגי ומי בעיר ואפשר דגם הרמב"ם ז"ל לא פליג בהא דודאי דקאי ג"כ אעיר והרמיה דאפילו בסוגית הגמרא אי רואה אלא נקטו בליסייהו עיר דכדאמר רב אלכה כר"ג בדיר וסהר וספינה לא אחיר עיר אע"ג דלשון המשנה מוכח דגם בעיר פליגי אלא מאי איה לך לאימר לאו דוקא ה"ג לפירוש הרמב"ם ז"ל לאו דוקא נקט דיר וסהר דה"ה עיר: אח"כ מצאתי שכתב כן בהגהות רש"י ז"ל לקמן בפירקין דף מ"ז ע"ב וז"ל ופסקינן לעיל אמר רב אלכה כר' גמליאל בדיר וסהר וספינה וה"ה לעיר שיש לה מחיצות ע"כ ומוכרח הוא מן הסוגיא אשר שם: וקרוב לזה בקיצור כתוב ג"כ בתוס' יו"ט ומ"מ גם הפירוש הראשון סבירא ר"ע ז"ל דכיון דלא שבת בעיר מחיצות וכו' אתאי בגמ' בגשון דלמא וכמו שכתוב בתוי"ט: **והפליגה ספינתם בים** וכו' ביד ה"ם פכ"ז פי"ג: ובגמ' אמר רב נחמן מתני' (ומי) דיקא דבספינה מהלכת לא פליגי מדקתני מעשה וכו' אלא שרגו להחמיר על עצמן אי אמרת בעלמא במהלכת ג"פ היינו דקתני רגו להחמיר דמשמע דשרי אפי' לר"ע ואיהו הוא דאחמיר אנפשייהו דדילמא עמדה פתאום ולאו אדעתייהו אלא א"א כשעמדה ד"ה אסור דמחיצות לא חשיבי לעשות ספינה כולה כד' אמות דאחבריה מים הן עשויות וכדאמר ר' זירא מאי רגו אם לר' עקיבא ולר' יהושע בין מהלכת בין עומדה אסורה הוא. ואמר רב אשי מתני' ממי דיקא דקתני ספינה דומיא דדיר וסהר מה דיר וסהר דקביעי אף ספינה ממי דקביעה אלמא בעומדה פליגי ומעמא דמהלכת לר"ע שרי הואיל וספינה נוטלתו מתחלת ד' פי' רש"י ז"ל בשם רבינו שמשון דודו ז"ל הספינה מוציאתו מד' אמותיו ומתוהו להוץ ד' אמות אחרות ומהכין לו ד' אמות וכן לעולם ע"כ. והרמב"ם ז"ל פי' דלא חלקו אלא בשאינה מהלכת שהיא כגמל מפני שאו דומה לדיר וסהר: **ב לגמל** פ"א לגמל ה"ר יהוסף ז"ל: **אמר להם מותר** יש מוחקין מלת אחם וכן בירושלמי ל"ג ליה: **שכבר הייתי מסתכל בשפופרת** שהוא קשה מגול וכשהוא אריך אין נופין בו לגרחוק וכשהוא קצר נופין בו יותר וכיתה שפוסרת של ר"ג מתוקנת למדת לפייח אלפים אמה או בית ביבשה רש"י ז"ל. וכתבו תוס' ז"ל מותר שכבר הייתי מסתכל כו' אפי' לר"מ דאמר לקמן מי שיצא בדרך ועמד וראה והרי הוא סמוך לעיר אם לא היתה כוונתו לכך לא יכנס שכל מתכונים הוי לשבת בעיר והוי סומכין על שפופרת של ר"ג וביין ברבינו יהונתן ז"ל ובי"ד שם פכ"ו סי' מ': **ג מי שיצא** בראשית כו'. שם שפכ"ז ובטור א"ח סי' ת"ז: **יש לו אלפים אמה לכל רוח**. ירושלמי דאל"כ מה אנן אמרין עשה כמי שיצא באונס ולא יהיה לו אלא ד' אמות נפיש כן ארוך מימר יש לו אלפים אמה לכל רוח ע"כ: **ואם היה בתוך התחום באילו לא יצא**. גמ' פריך מאי באילו לא יצא הא ודאי יצא דהא עדיין בתוך התחום הוא. ומפרש לה רב שימי בר חייא כמו שפי' ר"ע ז"ל מפשוט דסבר בבלעת תחומין מילתא היא וכיון דמיבלען הני אלפים שבתו לו הכמים לוצאת בראשון בתחומיה וממילא ליה לנו תחומים הוו להו כחד התומא וכמאן דלא נפיק מתחומא הוא. דע"כ לא פליגי רבנן עליה דר' אליעזר בכל לדבר מלה לדבר הרשות אבל לדבר מלה לדבר הרשות אבל לדבר הרשות מלה כגון שבת מודו ליה. ורבנן מבארים דה"ק אם היה עדיין בתוך תחום ביתו חוזר לביתו והרי הוא כאילו לא עקר רגליו ולא אמרינן ממקום שנאמר לו יש לו אלפים לכל רוח והאי כאילו לא יצא אבל אם הגיע לדבר אחר ולא יצא אלא בתחומו ליתדוד ליה מהתם ואי בעי למיסר ליפוק קמ"ל דלא אלא מעשי מודך אע"ג דלא ניחא ליה דכאילו לא יצא מביתו דמי לגמרי: **שבל היוצאין להציל חוזרין למקומן**. גמ' ואפי' עובא יותר מד' אלפים אמה והא אמרת רישא אלפים והו לא ומאי קושיא דילמא להציל שאני ורישא דמתני' איכא לאוקמה בעדות החדש ובחכמה הנאה ילד אבל הכא להציל מאויבים יש לחוש שמא ירדפו אחריהם הלכך אפי' עובא ממי יכנסו לעיר. אלא אי קשיא הא קשיא דתנן בפ' שני דר"ה בראשונה לא היו זזין משם כל היום התקין ר"ג הזקן שיהיו מהלכין אלפים אמה לכל רוח ולא אלו בלבד אלא אף החכמה הנאה ילד והכא להציל מיד הגייס וכו' יש לפס אלפים אמה לכל רוח אלפים אמה ותו לא והאמרת וכל היוצאים להציל חוזרין למקומן ואפי' עובא אלא אמר רב שחוזרין בכלי זיין לגומר סיתר אחר אחת לאמצעי' וכדתניא בראשונה היו מניחין כלי זיינן בבית הסמוך לחומה כעם אחת הכירו בהן אויבים שילאו הוץ לעיר ורדפו אחריהם והכינו ליעול כלי זיינן וכנסו אחריהם אויבים ודחקו זה את זה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהן האויבים באותה שעה התקינו שיהיו חוזרין בכלי זיינן. וגראה מפי' הרמב"ם ז"ל ור"ע ז"ל דגרסי' שכל היוצאים וכו' אבל בגמ' לא משמע דגרסי' רק וכל בוי. וביד פ' שני דהלכות שבת סי' כ"ג: **ד מי שישב בדרך** וכו' **ועמד וראה**. מלת וראה מחקה ה"ר יהוסף ז"ל: וכתב הרי"ף ז"ל יש מי שפירש ואמר הואיל והיה בדעתו לילך לזו העיר אע"פ שעכשיו לא הזכיר כלום אמר ר' יהודה הרי הוא כמי שיצא לילך לעיר שמערבין (נה) שמותר לו לילך עד אותה העיר אם היתה בתוך ד' אלפים אמה שנמצא כאילו עירב ברגליו וכך נכנס ר' ערסון בלא מחטון שני תחומי שבת כאילו עירב ברגליו. ויש מי שאומר שמשנתנו כמי שבת בתוך התחום וכו' וכן פי' רב אחא משבחא והוא פירושא דמסתבר ע"כ. והפירוש השני שאתל עליו דמסתבר הוא הפירוש שפי' רש"י ז"ל והרמב"ם ז"ל והיינו מה שהעתיק ר"ע ז"ל: **הואיל ולא היתה כונתו גרסי'**. בפי' ר"ע ז"ל לשון המתחיל לא יכנס וכו' עד שילנו: לילך ז"ל יכול לילך וכו': ובגרייתא מפ' דהני אלפים אמה הם מסלך אלפים פסיעות ביונית ופי' ה"ר יהונתן ז"ל מי שישב בדרך לנות שהיה עיף ולא היה יודע בתחום העיר וחשבה לו שם ואמר שבתי אי במקומי וכשעמד בבוקר ראה שהוא סמוך לעיר: **ד' יהודה אומר יכנס** דשבתיתו בטעות היתה פ"כ. גיד שם פכ"ז סי' מ' ובטור א"ח סי' ת': **מעשה היה ונכנס ר' טרפון בלא** מתכוין כשהודיעוהו נכנס בעיר בטוה דשבתיתו במעות סיתה ובברייתא קאמר ר' יהודה לשחרית מצאוהו רועי בקר א"ל רבי הרי העיר לפניך הכנס נכנס ודרס כל אותו היום א"ל משם ראיה שמא בלבו היתה וכשיצא שם היה יודע שהוא בתוך אלפים לתחום שבתיתו או בית המדרש מובלע בתוך תחומו היה: ובירושלמי אשכח תני בשחרית זרחה המה א"ל רבי הרי העיר לפניך הכנס: **ה מי שישב בדרך** וכו' ראויה להעתיק הנה רוב פירוש ה"ר יהונתן ז"ל יש לו אלפים אמה לכל רוח דס"ל גר"י בן עזרי דנכסי הפקר אמין לסם בעלים קונין שביתה במקומן ואלה המולאן אפי' ערב לגד אחד אין לו לאוליכן מאותו מקום שמולאן אלא אלפים אמה לכל רוח ואלה הישן כנכסי הפקר חשוב ויש לו אלפים אמה לכל רוח דריב"ל מתמיר גבי כלים של הפקר ומיקל גבי אלה הישן שהרי מתירו ליכך אלפים לכל רוח: **וחכמים אומרים אין לו אלא ד' אמות**. דהואיל וישן בדרך ולא נתן אל לבו שמא תחשך בעוד שיישן ולא אמר שביתתי במקומי ואלרי הוא כמי שלא חוץ לתחום ואין לו אלא ד' אמות וכלים של הפקר שאינם בני דעה אין לנו לקונסן וסם כרגלי המולאן זה מועל כלי אחד ומוליכו למזרח שעירב שם ואחרו מועל שכלי השני ומוליכו למערב שעירב שם נמצא דחכמים מתירין באלה הישן ומקילין בחפצי הפקר ואע"ג דלא תנן במשנה זו אלא שברא גרבן בנכסי הפקר שיהיו כרגלי המולאן שיצו אותה בפ' המולאה תפלין ר' יהודה אומר נותן אדם חבית לחברו וחברו לחברו ואפי' חוץ לתחום א"ל לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה ומולקמי' לה בגמ' בחבית של הפקר ומיס של הפקר שאין קונין שביתה וחכמים דאמרו לו הוא ריב"ל דס"ל דנכסי הפקר קונין שביתה במקומן וכן ממי מתני' דשלהי יום טוב דקתני ומל שולי בגל כרגלי המולאן סתמא כרבנן אבל מהכיא לתניא נהרות המושכין ומעיות הנובעין הרי אלו כרגלי כל אדם אין להביא ראיה לדעת חכמים דבהביא אפי' ר' יוחנן מודה דלא קנה שביתה וכל מילי דאינו יכול לחיות קבוע במקום אחד אלא שהוא נע ונד אינו קונה שביתה במקומו וכן מים נשבים ממי לא קנו שביתה דהא מינד ביידי: וסברתו של ר' יוחנן ב"ש בכלים של הפקר נפקא לן בגמ' מהא דתניא בשמים שירלו מעיו"ם ונתמלא מים בור אחד יש לו אלפים אמה לכל רוח ש"מ דקנו שביתה במקומן ואין להוליכן לכל מקום שירצו ואי הוה ס"ל לריב"ל בכלים כרבנן דלא קנו שביתה וכרגלי המולאן הם הא מי לא ריב"ל ולא רבנן אבל מאדם הישן ליכא לאוקמי דהוינן יכלין למימר דאע"ג דאדם הישן קני שביתה הייגו טעמא משום דהואיל ונשור קנה ישן נמי קנה אבל כלים דלאו בני דעת מיהו ה"א דמודה ריב"ל דלא קנו שביתה כלל: **ר' אליעזר אומר והוא באמצען**. ס"ל לר' אליעזר כרבנן שאין לו לזוז מד' אמות שלו אבל פליג עליהו דרבנן דאמרי מותרין לו לכל לד ד' אמות שהן ח' אמות על ח' אמות ור' אליעזר ס"ל דלא יהבינן ליה אלא שתי אמות לכל לד ור' יהודה ס"ל כרבנן דאמרי דאין לו אלא ד' אמות ופליג עליהו דדיקא לרוח אחת ולא לכל לדדין כדעת רבנן דאמרי ה' על ה' ובברייתא סדבר תלוי שיקהם לאיזה רוח שירצה אבל כיון שבירר אותם לגד מזרח והחזיק לגבה אמה אחת מאותן ד' אמות שוב אין ממיחין אותו ליכך לגד מערב אפי' אלם אמות עכ"ל ז"ל ועיד שם שפכ"ח סי' ד' ובטור א"ח סי' שכ"ו וסי' ת"ח: **יש לו אלפים אמה לכל רוח**. דסבר ריב"ל חפצי הפקר שאין להם דעת בעלים קונין שביתה במקומן עכ"ל רש"ל. אמר המלקח ובדין הוא דליסלוג בכלים והא דקמיפלגי בחדם לחוליעך כתן דרבנן דאע"ג לאיכא למימר הואיל ונשור קנה ישן נמי קנה קמ"ל דלא: **ר' אליעזר אומר והוא** וכו' בפירקין דף מ"ה. וכ"מ ס"ל כותייהו דחכמים דשמוה על שמה יהבינן ליה: **ר' יהודה אומר לאיזה רוח שירצה** גרסי' ומלת יצ נראה דל"ג לה אייך יצ על בירית ד' אמות וכן בגמ' ניתא ולא בירושלמי ולא בהרא"ש ולא בהרמ"ם ז"ל וגם ה"ר יהוסף ז"ל לא העתיקו ויש מי שהגיה טול. ופי' הוא ואיכא בין ת"ק לר' יהודה כו' עד אמרבעתן לרוח אחת זו היא שיטת רש"י ז"ל וגרסתו ר' יהודה ת"ק אבל תוס' ז"ל כתבו דר"ח גרים בגירסת קושית הגמרא חכמים היינו ת"ק פי' ת"ק דרים פירקי' דמי שהוציאוהו גויים דקאמר אין לו אלא אמרבע אמות ואע"ג דאיכא מעיין אחד פריך דהכמים דפליגי על ר' יוחנן בן נורי לא היה להזכיר להם ד' אמות אלא אין לו אלפים ומסתמא דים להם ד' אמות לכל רוח ע"כ. ונלע"ד דגם לפי' ר"ח צריך לומר דהאי ומודה ר' יהודה היינו לר' אליעזר דאמרי' למאן מודה. ובירושלמי מסמע קצת כפי' ר"ח ז"ל דגרסי' אתם לא על הדא אמרה אלא על רישא דפירקא מי שהוציאוהו גויים לו רוח רעה שהתמרת עליה א"ל בן מודה ר' יוחה אתם בירר לו שאינו יכול לחזור בו ע"כ: ולענין פסק הלכה כתב הרמב"ם ז"ל דבקשין לקולהו דריב"ל ובקולא דרבנן והכי איתא בגמ': **ו ובלבד שלא יוציא מתוך שלו לתוך של חברו**. פי' רש"י ז"ל אלא יפסוק זה ידו לתוך שתים הסוגות שאין לו בהם כלום ויוציא לסם פתו או הפלו לחפצו כרגלו דתנן הנהמה והכלים כרגלי הבעלים דכל ד' אמות דיולא חוץ לתחום דאותן את עירבו ודקונה שביתה ברגלו שוילהו רבנן לגבוה כרה"ו ואסור להו מדרבנן לפלגל מתוכן לחוץ להן ע"כ: ירושלמי אע"ג דר' חנינא בן אנטיגנוס פליג על רבנן באמות מ"מ הוא הכא בעירובי עיירות ע"כ: **והן מותרין** עמו לאכול בתוך אדבע אמותיו של אמלעי זה בשתים הסמוכות לו וזה בשתים הסמוכות לו ולא גזרינן שמא זה האמצעי יביא כלים של זה חוץ לתחומו של זה שלזה אלא מזרח יכניסם בתוך תחומו של זה שלזה מערב ומפ' בגמ' דמס"ה לא גזרינן שכיון שאינם החיצונים שמה שאין להם לזוז משם אילך ואילך כל אחד ישמור תפיו שלא יוזזו מאצלו. בי"ד פי"ב דהלכות שבת סי' ט"ו: **אר"ש למה הדבר דומה לשלש** וכו'. משמע מן הגמ' בפירקין דף מ"ו דת"ק דר"ש הוא ר' יהודה דאיירי לעיל מיניה ר' יהודה אומר לאיזה רוח שירצה ועלה תני היו בנים מקלת וכו' א"ר שמעון למה"ד כו' אלמא סוגר רבנן דאיירו לעיל מינה בד' אמות דשביתה אלגוא בחלרות: ועיין בדעת חכמים לפי' רב אלפס ז"ל דמשמע שהוא הפך פי' רש"י ז"ל: ואיתא בפ' הדר דף ע"א ובפ' כל נגות דף ע"ב וביד פ"ד דהלכות עירובין סימן כ"ג: **ופתוחות לרה"ר**. בטור א"ח סי' שע"ח כתוב ופתוחות לגבוי ולא נודע לבית יוסף ז"ל למה שינה לשון המשנה: ועיין במ"ש לקמן פ' שני סי' ה' אולי יתישב קצת ואע"פ שנראה כמ"ש שם שמא משמיענו בעל הטור ז"ל אגב אורחיה דאדיקוייא לא סמכין: וה"ר יהוסף ז"ל כתב כאן גרסי' ופא תא לר"ה ולא"ג לגבוי יש היתר לאמלל אע"פ שלא עבדו בחלרות ועל כן אמר לר"ה שלא יש היתר כלל כשלא עבדו שתים

הלילות אבל לקמן בפ' שני חמש חגרות וכו' גרסי' ופתוחות למבוי כי שם אין שייך לגרום באופן אחר עכ"ל ז"ל: ן מי שבא בדרך וחשבה לו גרסי'. רש"י והר"ר יהונתן ז"ל וכן מוכח מן הבבלי וכמו שהכתוב בס"ד אבל בירושלמי גרסה דגרים והיא מתיישרת שמא תחשך. וכן הגיה ה"ר יהוסף ז"ל וביד פ"ז דהלכות עירובין סי' ה' ו' ז' ובפור מ"ח ס"ם ת"ש: והיה מכיר וכו'. כתב ה"ר יהונתן ז"ל אבל אם היה רואה לערוה ונלכת היה מגיע תחת האילן קודם שחבוט השמש והיה מכיר אילן או גדר והוא שסמוך לו כתוך אלפים אמה שאם היה בין רגליו ובין האילן יותר מאלפים אמה לא היה בדבריו כלום שהרי הוא עומד חוץ לתחום אלא ודאי שאין שם אלא פחות מאלפים אמה וכיון שכן שריון ליה לומר תהא שביתתי בעיקרו: לא אמר כלום. כדפירשה ר"ע ז"ל מפר' לה רב בגמ' דאפי' לתחתיו של אילן לא מצי חזיל דממקום רגליו עקר דעתו ותחת האילן נמי לא קנה הלכך לא יוה ממקומו ושמואל פליג עליה דרב דלא אמר כלום היינו לביתו אבל לתחתיו של אילן מצי חזיל ונעשה תחתיו של אילן חמר גמל בא לגמדול מן הכפון של האילן לגד ביתו מודדין לו מן הדרום לגד רגליו בא לגמדול מן הדרום של האילן כדי שיחזור לאחוריו מודדין לו מן הכפון לגד ביתו פי' רש"י ז"ל ר"ל דמפסיד לגבל מקום רוחב האילן כמו עשרים או שלשים אמה מפני שלא פירש אבל ד' אלפים אמה יש לו ממקום רגליו לגד ביתו פחות שיעור רוחב האילן ממנה נפסד לכל ד' אמות שתתן לו שביתה תחתיו בין שתתנם לו מלד כפון האילן בין שתתנם לו מלד דרומו אתה נותן לו עד מקום רגליו אלפים אמה: נמצא מהלך משחשבה ד' אלפים אמה. שהרי קנה לו שביתה בגוף האילן ויש אלפים מרגליו עד האילן עצמו ואלפים מן האילן לגד ביתו: ובגמ' אמר רבא והוא דכי רהיט מטי ליה אי' אז מהני ליה אמירה אם סיים בעיקרו ומצי למיזל בהתם א"ל אבי ואם תשבה לו קתני מ"ל תשבה לו ניחך לביתו ואפי' בתרומה אבל לעיקרו של אילן חזיל אימא דאמרי חשבה לו כי מסגי קליל קליל אבל כי רהיט מטי: ובמה אפי' רש"י ז"ל וכן רבינו יהונתן ז"ל דמפסיד כל רוחב האילן כמו עשרים או שלשים אמה ומ"מ לא הפסיד כתוב ברש"ע ז"ל אבל ריהטא לא דקדק דהא מעיקרו יש אלפים אמה ומ"מ לא הפסיד אלא רוחב חצי האילן ודו"ק ע"כ: עוד מצאתי כתוב שם ממלא מהלך משחשבה ד' אלפים אמה לאו דוקא אלא ד' אלפים של שני התחומין וד' אמות דשביתה כדלקמן בסוף הסוגיא ע"כ: ונלע"ד דאפשר דבזה ידוקדק הא' ממלא מהלך וכו' דקתני דגרהא שהיא יתר וכדדייק בגמ' בפ"ק בחולין בדכתיבנא התם גבי ממלא כסר בשחיטה וכו': דף או שאינו בקי בהלכה ואמר שביתתי במקומי. וכתב הרא"ש ז"ל הא דקתני ואמר שביתתי במקומי לאו דוקא אמר דה"ה בלא אמירה נמי זכה לו כדאמר' וכו' והא דקתני ואמר שביתתי במקומי משום דבעי מיתני סיפא זהו שאמרו הבעי מערב ברגליו וכו' ור' יהודה נמי דאמר אחד עני ואחד עשיר ע"כ מיירי בדאמר להכי תנא רישא נמי ואמר שביתתי במקומי דעשיר הטומד בעירו והחיוב על התחום אינו קונה משם אלפים אמה לכל רוח אא"כ נתכוין לקנות משם שביתתו עכ"ל ז"ל: וכן כתבו ג"כ חומ' ז"ל וכתבו דהא דנקט ואמר אגב רישא לו אגב סיפא וכה"ג אינא נמי בשביל אותם לדון אותם לדון אחר לגי בבור אחר נוזלות אלא פרתו ואמר זכתה לי שדי זכתה לו והתם נמי אפי' לא אמר קני כדאמרינן התם בגמ' גבי ד' אמות דתקינו ליה רבנן לליקנו ואי תקינו ליה רבנן כי לא אמר מאי הוי ונקט ואמר משום סיפא דהיה לבי רב כדרכו אפי' אמר לא אמר כלום ע"כ: ר' חנינא. כתב הר"מ דילונזאמו ז"ל נכ"י והרי"ף הגיה וכן הגיה ג"כ ה"ר יהוסף ז"ל: עגולות. דכתי' אל יצא איש ממקומו אלו אלפים אמה דילפינן מקום ממקום ומקום מניסה וניסה מניסה ונגבול וגבול מחוץ וחוץ מחוץ דכתי' בעבי מקלט ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה ואת פאת יש אלפים באמה וגו' ופי' רש"י ז"ל קרא דאל יצא איש ממקומו יליפי' ביה ניסה מושמתי לך מקום אשר יעוס שה להלן ניסה עם מקום לף כאן ניסה עם מקום והדר דינן ניסה זו שלמדנוה ולא נאמר בה גבול מניסה שנאמר בה גבול דכתי' גבול עיר מקלטו אשר יעוס והדר דינן גבול זה הנלמד שלא נאמר בו חוץ מגבול שנאמר בו חוץ שנאמר ומצא אותו בוחל הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו והרי הרבינו חוץ מג"ש להאי גבול דאל יצא איש ממקומו והדר דינן חוץ מחוץ מקרא דומדותם מחוץ לעיר וכו' ע"כ וכתב החכם ה"ר אפרים אבוכמי ז"ל וא"ע למה אמר דין זה של עגולות דוקא כאן ע"כ ונלע"ד דבמה שכתבתי לעיל בפירקי' סימן ו' בשם הירושלמי שהוא מיושב קצת: וחכמים אומרים מרובעות. וכו' חומ' פ' עושין פסין דף כ"ג וביד פכ"ז דהלכות שבת סי' ב': מ זה שאמרו וכו'. בפירקין דף מ"ז וביד רפ"ז דהלכות עירובין ובעור א"ח סי' ת"ש. ובגמ' אמר רב נחמן מחלוקת במקומי דר"מ סבר עיקר עירוב בפת וכו' כדמפרש ר"ע ז"ל אבל במקום פלוני וכו'. ולפוס הלי פירושא זהו שאמרו ר"מ קתני לה דאמר עיקר עירוב בפת דהכי משמע עיקר הקנאת לאו הכי הואי אלא קולא בעלמא הוא שאמרו אבל העני לערב ברגליו וקתי ר"מ אלימו מכיר או אינו בקי בהלכה ואמר שביתתי במקומי דאפי' להאי דקאמר במקומי קולא הוא וכי' ולא אמרו לערב בפת וכו' דמשמע דעיקר עירוב כי איתקן ברגל איתקן ולא אמרו לערב בפת אלא להקל על העשיר ר' יהודה קתני לה ותניא כותיה כרב נחמן ורב הסדא אמר מחלוקת במקום פלוני דאין כאן לא עירוב בפת ולא עירוב ברגל אלא אמירה בעלמא עלה קאמר ר"מ עני אין עשיר לא אבל במקומי דברי הכל אחד עני ואחד עשיר דעיקר עירוב ברגל כ"ע וזהו שאמרו על כרחין ר"מ קתני לה דלא מצינן לאוקומה כר' יהודה משום דקתני בה עני ואילו לר' יהודה אחד עני ואחד עשיר קאמר והשתא קאי זהו אמי שבת בדרך ותשבה לו ואמר שביתתי בעיקרו דקתני קנה שם שביתתו ועלה קאמר זהו שאמרו דעני מערב ברגליו דהא קולא לעני הוא דאקול לא שיבה בביתו ואמר שביתתי במקומי. וכ' יהודה אומר אפי' לעשיר שהיה יושב בביתו ואמר שביתתי בכולי אמי ואע"ג דעיקר עירוב במקומי הוא ולא אמרו מערבין בפת וכו' דמשמע דעיקר עירוב אינו בפת אלא להקל על העשיר הוא דאיתקון שהמה היא ודברי הכל ולאו מסקנא דמילתיה דר' יהודה היא דהא ר"מ אמי מודה בה דעיקר עירוב ברגל במקומי. אמר רב אשי מהני' אמי דיקא כרב נחמן דלר' יהודה במקום פלוני עשיר לא וכי פליג אדר' מאיר במקומי הוא דפליג דקתני במתני' דבשמוך מי שילא ליך לעיר שמערבין בה והחזירו חברו הוא מותר ליך וכל בני העיר אסורין דברי ר' יהודה והוינן בה מ"ש אינהו ומ"ש אינהו

ואמר רב הונא הכא במאי עסקינן כגון שיש לו שני בתים אחד בזה ואחד בזה והיה רוצה ליכנס בשביל שבעיר אחרת מע"ש ולשבות שם בשבת ולא יצא מביתו אלעתא לקנות שבת בסוף התחום ולחזור אלא אלעתא למיזל על הבית והחזירו חברו ושני תחומי שבת הן שני הבתים איהו כיון לכנסה לאורחא מבוה הליכה ממש ולא משום לערב ברגליו ולחזיר ה"ל עני ויכול לומר שביתתי בסוף התחום ויסיים מקום הליכה לו שם ופלוגתא דאמוראי היא לקמן איכא מ"ד דאפי' לא אמר נמי כיון דאתן שהלי דבתם בעי למיזל כמ"ד דמי וע"כ בדלא אמר מידי עסיקינן חדא דלא קתני ואמר שביתתי במקום פלוני ושוב מדפליג ר"מ עלה ואמר ה"ז חמר גמל ש"מ בדלא אמר שביתתי במקום פלוני עסיקינן דהא ר"מ מודה בעני א"ת ר"מ עשיר הביב ליה להאי דמשום דהחזיר בדרך פורתא לא משוי ליה עני א"כ דקאמר ה"ז חמר גמל אמאי הוי חמר גמל ולא הפסיד אלא אלפים אמה דלכל רוח מעירו וגם האלפים לממקום תחומים שכיון לשבות בו ואילך הא אלפים אמעירו על אותו מקום מסויים שכיון לשבות בו יכול להלך ואמאי הא בביתו לא רצה לקנות דאמר שביתתי בתוך התחום ושם לא יכול לקנות דהא לאו עני הוא ולא יוה ממקומו מיבעי ליה אלא בדלא אמר עסיקינן ור"מ נמי עני משוי ליה ומשום דלא אמר כלום מספקא ליה אי דעתו לקנות שביתה בסוף התחום או שמא חזר בו לגמרי מלילך למהר לאותה העיר ודעתו לקנות שביתה בביתו הלכך חמר גמל הוא והכך עשירים ניהו ואפי' אמרו שביתתו במקום פלוני אסור דאי לא אמרו פטיפא. אלמא כל במקום פלוני לר' יהודה עני אין עשיר לא ולהכי נקט ים לו שני בתים דאי לא הוה ליה ביתא התם לא הוה אמרי' כי לא אמר כמ"ד דמי דדילמא לגמרי קא הדר ביה: שלא יצא. ברוב הספרים גרסי' שמא יצא ה"ר יהוסף ז"ל: י מי שיצא לילך לעיר שמערבין בה. ביד פ"ז דהלכות עירובין ס' מ' ובטור א"ח סי' ת"י: ופי' רש"י ז"ל מי שילא כל דהו ובגמ' תניא נמי הכי דכתיב לו שני בתים ובינהן שני תחומי שבת כיון שהחזיק בדרך קנה עירוב דברי ר' יהודה יתר על כן אמר ר' יוסי ב"ר יהודה אפי' מלאו חברו ואמר לו לין פה עת חמה היא עת לינה היא למהר משכים והולך. ומפרש ר' יוסף בגמ' לר' יהודה בעינן תרתי שיחזיק בדרך וגם שיאמר שביתתי במקום פלוני ור' יוסי ב"ר יהודה ס"ל אינו צריך אלא להחזיק אבל לומר אינו צריך כיון שגמר בלבו לשבות במקום פלוני והחזיק בדרך קנה שביתה באותו מקום והלכתא כר' יוסי ב"ר יהודה וכפי מה שפירש דעתו רב יוסף ועיין בגמ' בפי' רש"י ז"ל שם לו שיטות אחרות ווו הדרך בהרהיה מן הרב אלפס ז"ל וכן היא שם בהרמב"ם ז"ל וכבר התבארה מתני' באר היטב במה שקדם. ורש"י ז"ל פי' לשון אחר איפכא ממה שפירש לעיל בסוף הסוגיא ואלו הן סוף דברי ז"ל ונראין הדברים דר"מ אבל מי שהוא עשיר פליג ובאומר שביתתי במקום פלוני מדקתני כל שיש בינו לערב וכו' דר"מ ס"ל אפי' בדאלי שאינו עירוב ה"ז חמר גמל דאי ס"ל ר"מ עני משוי ליה לאפי' ומעמא משום דמספקא לן היכא ניחא ליה הוא הואיל ולא אמר א"כ מאי כל הא לא מבחת לה הך ספיקא אלא בהך לתודיה שילא וחזר למקומו והר"ז חמר גמל מינהי ליה: ר"מ אומר בל שהוא יכול לערב כו ה"ז חמר גמל. גמ' הא תניא חדא זימנא לעיל פ' בכל מערבין ספק ר' מאיר ור' יהודה אומרים ה"ז חמר גמל ופירש רש"י ז"ל אלמא כל ספיקא חמר וגמל הוא ומתני' נמי ספיקא הוא ולישנא בהרא הכי קא קשיא ליה תניא חדא זימנא לר"מ דהיכא דעירב במקום שאינו עירוב הוי חמר גמל ע"כ ומשני אמר רב ששת לא תימא מעמא דר"מ התם הוא דספק עירב וקנה שם שביתה וספק לא עירב וקנה שביתו הוא דהוי חמר גמל אבל היכא דודאי לא עירב כגון חוזר זה שהיה לו לומר שביתתי במקום פלוני לא הוי חמר גמל דאין כאן ספק אלא לגמרי נתכוין אביתו ולא הוי עירוב ויהא כאמצי עירו אלא דאפי' ודאי לא עירב אלא אמר שביתתי בשם נמי מחזקינן ליה בספק מכוס גלוי דעתא דהא הכא ודאי לא עירב וקא הוי חמר גמל: יא מי שיצא וכו' בפירקין דף נ"ח. וביד פכ"ז דהלכות שבת סי' י"ח וטור א"ח סי' שנ"ה וסי' ת"ש: ופי' רש"י ז"ל מי שילא חוץ לתחום אפי' אמה אחת במזיד ומדעת אלא בשם מלוה לא יכנס לחיות בבני העיר. וה"ר יהונתן ז"ל פי' לו בשוגג ואין לו אלא ד' אמות ומזה ומזה שהם ת' על ת' ואע"פ שמובלעות לו ד' אמות בתוך התחום לא אמרינן כיון דעאל עאל ור' אליעזר אזיל לטעמיה דלא יהיב ליה חוץ לתחום אלא ד' אמות על ד' אמות ולא כולו לרוח אחת אלא והוא באמצעו שתים מכאן ושתים מכאן ומיהו אם לא יצא חוץ לתחום אלא אמה אחת והוא עומד באמה השניה יכנס דהבלעת תחומין מילתא היא ע"כ: ושלש לא יכנס. פי' ואם עומד באמה השניה לא יכנס כמו שכתוב בס"ד מסיים הגמרא: וכתב סמ"ג בגמ"ת סי' ס"ו פי' רבינו משה ז"ל דד' אמות שיש לו לאדם תחלתן ממקום שהוא עומד לפיכך כיון שיצא חוץ לתחומו אמה או יתר יש במקומו ואין לו להלך אלא בתוך ד' אמות מעמידת רגליו ולחוץ ורבינו יצחק פי' לא יכנס לחיות כאילו לא יצא אבל ד' אמות יש לו כשאר יצא חוץ לתחום ומותר ליכנס בתוך התחומו הראשון על ד' אמותיו וכן מי שהחשיך לו חוץ לתחום המדינה אפי' אמה אחת ה"ז לא יכנס לא יהלך ממקום שנכנס עליו השבת והוא שבת בו אלפים אמה ואם כלתה מדתו במקלת העיר מהלך עד סוף מדתו עכ"ל ז"ל: ר' אליעזר אומר שתים יכנס וכו'. ובגמ' בפירקין דף נ"ח והתניא ר' אליעזר אומר אחת יכנס שתים לא יכנס ג"ק מתני' דעקר חדא פי' שילא מן האחת ועמד בשנייה וס"ק אם בשתים עומד יכנס ובריתא דקתני שתים לא יכנס דעקר תרתי וקם אתלתא והתניא ר' אליעזר אומר אפי' אמה אחת לא יכנס. כי תניא אהיא לגמרא פי' רש"י ז"ל שחשבה לו ואמר שביתתי במקומי ומודד אלפים פסיעות ביומית אולי יכנס לתחום העיר וכלו אלפים שלו אמה אחת חוץ לתחום לא יכנס אפי' האלפים מוליכות אותו לתוכו אינו מותר לצאת מאלפים כדתנן ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה אפי' מדתו כלה במערה לא יהלך הלון מאלפים דכיון שמדד אלפים נבל מקום שביתתו שהן ד' אינו יכול לעבור חוץ לאלפים. וכתבו חומ' ז"ל כי תניא היא למודד שאפי' כלה מדתו במערה לא יכנס אמה אחת יותר ופי' הקונט' לא נראה והא דלא קאמר כי תניא ניחא דהיא להחשיך חוץ לתחום וכו' דמילתא דפשיטא היא דאין לו לצאת חוץ לתחומו אבל בכלה במערה אינצריך לאמוע"ר ע"כ: ירושלמי ר' אליעזר אומר שתים יכנס ר' אחא בשם ר' חיננא ורב חסדאי תרויהון אמרין לא מר אלא שתים הא שתים וכל שהוא לא יכנס דהוא (ל"ע) דר' אליעזר דאמר שתים יכנס אבל לא יכנס אמר לון

ר'

ר' יוסי אומרים דבתרים שלם לא יכנס הא שלם פחות כל שהוא יכנס הוון בעין מימר מה דמר ר' אליעזר ביולא הא במתניתין לא לשכח תני היא הלא היא הוון בעין מימר מה דמר ר"ש במתניתין הא ביולא לא לשכח תני היא הלא היא הלא אבל בפי' ה"ר יהונתן ז"ל כתוב וז"ל ר"ש אומר אפי' פ"ו אמה יכנס ולא מחמירין עליה כמו שאנו מחמירין נמי ביולא חוץ לתחום שהיה לו ליזהר ולתת דעתו שלא יצא ואפי' באוסרו נויס י"ל דר"ש נמי היה מחמיר בו משום גזרה דמי ביולא לדעת ו"ל שהיה מתיר לו ליכנס אם לא הוציאוהו אלא ארבעה עשר אמות עכ"ל ז"ל וקלטו כבר הוא בפי' ר"ע ז"ל: בפי' **ר"ע** ז"ל ואית דמפרשי פ"ו דוקא. אמר המלקט הוא פי' רש"י ז"ל בלשון שני וז"ל לשון אחר ולא שמעתיו דדוקא פ"ו נקט ומעני המדה כן המשוחות הקובעין התחומין ואמרינן לקמן בכילד מעברין כו' עד שהן פ"ו אמות עכ"ל ז"ל וכן פי' ג"כ ה"ר יהונתן ז"ל: וגלע"ד להכי מתרגמינן ומדותם ותמשחון משום שמודדין הקרקעות בחבלים שנקראין משיחה כמו שפי' בערוך בערך משיחה אחר ומשום הכי נמי נקראו בעלי המדה משוחות: **סליק פירקא**

פרק ה כיצד מעברין

דתני מתניתין בא"ל"פ אבר אבר שמוסיפין לה אברים שאם יש אבר שיצא מן העיר בקרן מזרחית דרומית רואין כאילו אבר בקרן מזרחית צפונית ומודדין משם ומאן דתני מעברין כאשה עוברה. אמר ר' יוחנן י"ח ימים נדלתי אצל ר' אושעיא ברבי ולא למדתי ממנו אלא דבר אחד במשנתו כילד מעברין את העריס בא"ל"פ ומסר' בגמ' בשנויא לתיובתא דוקא בהרא דבמשנתנו קאמר אבל ברייתות וגמרות טובא גמר: ופי' ה"ר יהונתן ז"ל כילד מעברין את העריס מפר' בגמ' שהוא בריות ומתן לקמן המותן את עירובו בעברים של עיר וכו' אלמא יש עבור לעיר ומפ' השתא כילד יש לה שיעור אם בית נכנס וכו' ע"כ: ובירושלמי ר' יוחנן בשם ר' הושעיא משיפין לה אבר אלא עינוי ואסתכל ביה א"ל למה את מסתכל בי ערך לך נחק לך לא צריך לך הפליג עליך אלא עשר אמין עביר עליל קומי רביה אלא צריך ר' שמואל בשם ר' זעירא אילוי דיו אלא שהיה מקבל פני רבו שכל המקבל פני רבו כאילו מקבל פני שכינה ע"כ: ועוד נרסי' בגמ' ה"ר כילד מעברין את העריס לריכה כמות שהיא והא קמ"ל דאע"ג דקלרה ברחבה מכו לתיתא ירחיבנה לגזרה ולמערב עד שתהא מרובעת יפה קמ"ל לריכה כמות שהיא. ענולה עושין לה זוית מרובעת אין עושין לה זוית והא אמשוני' דאע"ג דמרבעה אלא אלא מרבעה לרבועו של עולם שיהא לפוא לפוא לכל עולם פי' שהוא מקום עגלה ולרומה לרבוטו של עולם פי' דהיינו מקום עקרב אלא שומדת באלכסונו של עולם מ"ד לירבעה ברבוע של עולם קמ"ל. היתה רחבה מלד אחד וקלרה מלד אחר רואין אותה כאילו היא שוה לקולא. היה בית אחד יוצא כמין פגום או שני בתים יוצאין כמין שני פגומין ואפי' משתי רוחות רואין אותם כאילו הוא מהות עליהן ומודד ממנו ולהלן אלכים אמה היתה עשויה כמין קשת שאין הבתים במקום אבל הקשת או כמין גאם יוצא בהיא כמין כ"ף כפולה שלא רואין אותה כאילו היא מלאה בתים וחצרות והדר בקשת ואין אלכים אמה אלא כל העיר עד היתר חשובה לו כל אמות וכן העשויה כמין גאם היוצא מן המזרח למערב אע"פ שאין בתים במערב רואין כאילו מלא כל החבל בתים וכן מהדרום לצפון והיוצא מביתו אין הלא החלק של עיר עולה לו מן המדה: **פגום נכנס** פי' ר"ח פגום נכנס בגין העשוי כעין שובך כדאמרי' בזה בורר נבי מפריחי יונים משיסברו את פגמיהן ומיהו שובך ונמש אין מתעבר עם העיר כדאמרי' בגמ' תוס' ז"ל: וכתבו תוס' ז"ל ובריש ובשמות שם לחם בית דירה. הא דקתני שם לחם בית דירה לא קאי אנשמות כדמוכח בברייתא בגמ' דבשמות גופיה שמא לדירת שמר קבר עבוד הלכך אע"ג דלא דייר בה דירה היא דבשם בגין שעל הקבר כדפי' הקונט' בגמ' אלא אנשרים קאי דנשר וקבר ובית הכנסת וכל הנהו דקתני בברייתא בגמ' שם לחם בית דירה לאו בית דירה עבוד ואי לית בה דירה לאו דירה היא. בערוך מכר' נפש ציון כדאמרי' בירושלמי אמר רבב"ג אין עושין נשמות לנדיקים אלא בבריאים הם זכרונם וכן הבית מפ' שני בבקעים ע"כ: **היו שם גדודיות**. גמ' מאי גדודיות אמר רב יהודה שלש מחיצות שאין עליהם תקרה פי' רש"י ז"ל וכ"ם לם מקורות הן מזו לזו בגג דהנו להו דירה מעליתא ע"כ: ושתי מחיצות ויש עליהם הקרה בעיא בגמ' ולא אפשטא: ושאין אותם ב"מ נראה שהיא גירסת רש"י ז"ל דהא לתחומין קאי: הגה וכן הגיה ה"ר יהוסף ז"ל אותן וכתב וכן צריך להיות דקאי אערים דלעיל ע"כ: ומלאתי מובא בגמ' בבריאתא מפרש שאם היתה עיר עגולה והיא הרי אלפי על הרי אלכי בעגולה מרבע את העיר ושאין אותה כמין עגלה מרובעת שיהא מרבע כהתבה והוזר ומרבע את תחומיה כמין עגלה מרובעת שיהא מרכז כרחבן וכן נראה בהיא גירסת הרמב"ם ז"ל אותה בה"ת ובפיר מ"ה כל דיני פרק זה בסומן ש"ח ובסימן ש"ע: **ב נותנין קרפף** וכו'. ביד רפ"ח דהלכות שבת וסי' ה' ובגמ' איתא בפירקין קף ס"ה והוס' דפ' שני דר"ה דף כ"ג: **וחכמים אומרים לא אמרו קרפף אלא בין שני עיירות**. אבל אם יש בית דירה בתוך ע' אמה ושני בלשון אמה אפי' רבנן מודו דנודדין תחום שבת ממנו ואילך אפי' שהוא בסוף שבעים אמה ובריה ואם הוא תוצה מזה אין מודדין אלא מקיר העיר. ור' מאיר סבירא ליה דלעולם מניחין מכל לד שבעים אמה ובריה אפילו אין שם בוס בית דירה ומכם מתחיל למדוד תחום אלפים אמה ובגמרא אמר רב הונא אמר רב נותנין קרפף לזו ולזו וקרפף לזו ומאי קרפף דקאמרו רבנן תורת קרפף ולעולם קרפף לזו וקרפף לזו וה"ר מסברא מדקתני סיפא הם יש לזו שבעים ובריה ולזו שבעים ובריה עשה קרפף לשתיהן להיות אחד ש"מ: ה"ר יהוסף ז"ל הגיה עשה קרפף בשתיהן כאחת: וחייא בר רב אמר קרפף אחד לשתיהן וסיפא דמתני' לאו מסקנא דמילתא דרבנן היא אלא ר"ח היא ולריכא לאמוראין בריסא ובסיפא דאי מרישא ה"א הכא הוא דקאמר ר' מאיר דאע"ג דלריכא קרפף לכל חצר אמרינן חדא היא משום דתמיהיהו דהוא"ל וקרובות אין לחם נוי העיר בשתי קרפפות עד דלריכא טפי הלכך עושה קרפף את שתיהן להיות אחת אבל חדא אלא דלריכא תמיהיהו בשאין עיר אחרת סמוכה לה ויש לה אויר הרבה אימא לא מתיב לה קרפף כלל קמ"ל. ומנחני דבסמוך דקתני וכן שלשה כפרים וכו' מקשינן בגמ' לרב הונא דקתני בה עשה אמצעי את שלשתן להיות אחד טעמא דאיכא אמצעי דהשתא אין בין עיר לעיר אלא קרפף אחד הא לאו הכי לא ומשמיע הא איתמר עלה לא משלשין ממש אלא כל שאינו מכניס אמצעי וכו' כדפי' ר"ע ז"ל: והר"ר יהונתן ז"ל פי' סוגית המשנה כולה כחייא בר רב וז"ל אם יש לזו ע' אמה ושיריס סיפא ר"מ קתני לה וכו' עד והיולא מזו ללכת דרך חברתה הולה לה מודד מחומת הברתה ואילך וכתב דאע"פ שהוא מתיר בעירוב הלכתא כותיה אבל הרמב"ם ז"ל אם ביד ספק כרב הונא: וכתוב בתוס' כאן וגם ברים סוכה דף ג' וז"ל (התוס') אבר כאן ומראה דאפילו בית ובית בלא עיר מותנין להם קרפף אחד לשתיהן דאלת"ה עיר אמין לה תומה במה יתחברו הבתים ויתחבר כאחת אם לא ע"י שמובלעים יהד תוך ע' אמה ובריס דאין סברא להגריך שיעשו זה בזה ואפי זה לר' חייא בר רב דאמר קרפף אחד לשתיהן לאו דוקא דהא דקאמרי רבנן ב' עיירות הה"ל בית ובית אלא אגב דנקט ר"מ עיר אחת נקטי רבנן ב' עיירות ע"כ בקיצור: **ג וכן שלשה כפרים המשולשין** וכו' ביד שם פכ"ח סי' ה' ובפסקי הרא"ש ז"ל פ' כמי דמגילה דף ל"ז. וכתב ה"ר יוסף ז"ל ס"א וכן בשלשה ופי' הדבר הוא דקאי אגבעל דקאמר אלא כבין שתי עיירות ושלה קאמר וכן בשלשה כפרים אמרו דין קרפף ע"כ: וכתב ה"ר יהונתן ז"ל סיפא זו ר"מ קתני לה דאמתין קרפף לכל עיר ועיר אבל תוס' ז"ל לדעת חייא בר רב כתבו דהך סיפא אאסר דלא היא כרבנן ע"ש: והקשה ה"ר יהונתן ז"ל וא"ת ולמה הולרך להיות האמצעי ביניהן שלא נאסר לשתי כפרים אלא שיעור קרפף אחד ביניהן ומפרש בגמרא שקלא שני' בא התנא לאודעינו במדידת תחומין והיינו דקאמר וכן כמו שהקלנו במדידת הקרפפות שאנו מושיפין אותן על התחומין ג"כ יש קולא אחרת בדבר התחומין דרואין והאי מבולבין לא משלשין ממש קאמר וכו': וכמה יהא בין אמצעית לחלוטות דאמרי' רואין אלכים אמה דהוא"ל ויכולה לבא וכו' כדפי' ר"ע ז"ל: וכתב ה"ר יהונתן ז"ל בסוף דברין ומפורשת כל המשנה לדעת חייא בר רב ואע"פ שהוא מתיר בעירוב הלכתא כותיה ע"כ וכמו שכתבתי במתני' דלעיל ומשמע מפירושו ז"ל דגם לדעת חייא בר רב מוקמיין דלא משלשין ממש קאמר אבל מדברי מפרשים אחרים ראיתי דלהייא בר רב יכולין להיות משלשין ממש וכן משמע שאמא דשמעתא דגמרא: ועיין במ"ש בשם הרוש' דלעיל פ' שני סימן ה': ועיין בספר לבוש החור בס סי' שנ"ח ותוסיף לקח טוב: **ד אין מודדין** וכו'. ביד שם פכ"ח מס' י"ח עד ס' י"ז. וגמ' אמר רב אסי אין מודדין אלא בחבל של סיב פי' אותו שנדל ומתגלגל סביב הדקל. הגיה אמר ר' יהוסף בן חגיגה אין לך שיפה למדידה יותר משלשלאות של ברזל אבל מה נעשה שהרי אמרה תורה ובידו חבל מדה בספר זכריה והכתיב במשכן של יחזקאל ובידו קנה המדה הכוה להרעי פי' למדת רוחב הטערים: **לא פחות**. שכהחבל לבר מאותה הרבה ומאי' המדה כך ל"ל בפי' ר"ע ז"ל: **הגיע להר מבליעו**. והוא שלא יהא הר זקוף וכו'. לשון ר"ע ז"ל אמרהמלקט כתב ה"ר אפרים אבכמזי ז"ל הסירוס שזה הוא מנומנם דכל שכן הוא שדינו להבליעו אבל ה"ר יהונתן ז"ל פירש וז"ל לא שבו שמבליעו לגד אם יכול ואם לא יכול מקדירו כלומר שמודד אלכסונו לא אמרן אלא בהר המתלקט עשרה מפחים מתוך המם אמות כלומר דיהא המשמיתיה לעלות במדרונו אבל הר המתלקט עשרה מחוך ד' אמות שהן כ"ד טפחים שאין שלש מלקים במדרון יותר מן הגובה לא מיחא המשמיתיה כלל ואפי' אינו יכול להבליעו אין מקדירו בחבל של ד' אמות אלא אומדו והולך לו. ויש נורסין מודדו והכל אחד שמודד עביו של הר בראשו ואומדו לפי רחות עיניו שכך שולה עוביו ותוזר למדתו ע"כ ועיין שם בסרי"ף ז"ל ובבעל המאור ובפי' רש"י ותוס' ז"ל דבגמרא: וגמ' בלשנא קמא סלסון כך ומפ' לה למ"ר' לתומרא לא שנו אלא בהר המתלקט עשרה מתוך ד' אבל בהר המתלקט עשרה מתוך ה' מודדו מדידה יפה: הגיע לכר מבליעו וא"ת אמאי לא כייל להו בהדי הדדי הגיע לכר או לגאי או לגדר מבליעו וי"ל משום סיפא כו' ואם תאמר דגאי וגדר בוון לגמרי והר חלוק קלת מפה הוא ניחא תוס' ז"ל: מבליעו שזוקף עץ גבוה בשפתו מזה ועץ אחר כנגדו בשפתו מזה ומותחת החבל מזה לזה כך משורט בפוסקים: **ובלבד שלא יצא חוץ לתחום**. בגזל גדלי הטיר כדאמ' ר"ע ז"ל ופירוש אחר יש לרש"י ז"ל אולת מה שפירש ר"ע ז"ל ובעלי התוס' דהו אותו הפי': וכתב ה"ר יהוסף ז"ל ובלבד שלא יוצא חוץ לתחום כן מלאתי פי' שלא יוצא את מדידתו חוץ לתחום ע"כ: **ואם אינו יכול להבליעו** בחבל של חמשים אמה כ"כ נסור. וז"ל תוס' ז"ל ואם אינו יכול להבליעו פי' הא"כ יצא חוץ לתחום או שהיה בי מעוקה כדקתני בברייתא בגמ' עכ"ל ז"ל: וכובאה בס' בכל מערבין דף ל"ה ועיין במ"ש שם בסימן ד': **בזו אר דוסתאי**. בזו למשותי עיר מקלם ועגלה ערופה שאין מקדרין בהן דלא מקילין בהו כ"כ אלא אם מודדין אותם מדידה יפה וכל המדרון הוא נחשב כאילו הוא מדרון נחור מפני שהן של תורה והכי איתא בגמ' ה"ר יהונתן ז"ל: **מקדרין בהרים**. גמ' אמר שמואל לא שנו דמקדרין אלא שמעוקה כל כך שאין חוט המשקולת יורד כנגדו פי' שכשמניח חוט משקולת הבאים אבל שפתו והיא יורדת לעמקו מנקפת בשפועו ומעבבה המדרון מלרדת כנגדו אלא מרחיקה מלמטה ועד ד' אמות קרי ליה יורד כנגדו פי' שיחיק השפוע את המשקולת לקרקעיתו אלבע אמות מכנגד שפתו העליונה וכל שכן יהא אבל אם היה חוט המשקולת יורד כנגדו שבפתו זקופה מאד שאין מתרחקת בפת התחתון מכנגד שפת גבהו ד' אמות והשאר מן הגי הוא מיטור ושוה אין מדת מדרונו ממעט מדת ההתוב ע"י קדור אלא נכנס לתוכו ומודד קרקעיתו מדידה יפה בקרקע חלקה ויוצא לשפתו ומסנים מדתו והילך. דבעי בגמ' וכמה עמקו של גי דיומא מבליעו כשאינו רחב הנוסים אמה אמר רב יוסף אפי' יותר מאלפים אם חוט המשקולת יורד כנגדו ואם אין חוט המשקולת יורד כנגדו לרבנן עד מאה אמה ולאחרים עד אלפים אמה. וע"ל מן הערוך דגרים במקדרין בשני דלאין שבביתו בעיר קד ולא בביתו בערך קדר אבל קשה לע"ד למה כל הנהו דמייתי בערך קד הראשון לא בגה מסם ערך בפי עצמו והוא ערך קדד בשני דלאין: אמר זמן רב בא לידי הגהת ה"ר יוסף ז"ל ורא"ה מכתב בקצת ספרים שמקדרין בר"ש אבל ברוב הספרים יש במקדרין וכן בערוך גרים בדלי"ת וסירבו מגקנין ע"כ: בסוף פי' **ר"ע** ז"ל שמתמעט מדרון של כל ד' אמות חלי קומת אדם. אמר המלקט בן פירשו רש"י וה"ר יהונתן ז"ל ונראה בר"ל חלי קומת האדם

המודד

המודד מהו אלא כמו אמה ואני: **הא אין מודדין אלא מן המומחה** וכו'. ביל שם פכ"ח מתחלת סי' י"ז עד סוף פותו פרק ופי' רש"י ז"ל אין מודדין אלא מומחה נרסי' פי' אדם הבקי במדידה וכן משמע בירושלמי דקאמר התם ההיום שריבה אין שומעין לו: בפי' **ר"ע** ז"ל ונאון פי' מומחה מן נשון ומחה על כתף יס כגדת. אמר המלקט הוא פי' ר"ח והרי"ף ז"ל ונרסי' אלא מן המומחה: **שומעין למקום שריבה**. גמ' למקום שריבה אין למקום שמיעה לא פי' רש"י ז"ל בתמיה והלא יש בכלל מאתים מנה ומשני אימא לף למקום שריבה ויש שם פי' אחר לתוס' ז"ל ע"ש: ופי' ה"ר יהונתן ז"ל ריבה למקום אחד ומיעט למקום אחר כלומר בשמדד אלפים אמה לרוח מזרחית ומדד ג"כ אלפים לרוח מערבית וילכו לכל ומפורסם למראית העין שאין תחום של מזרח ארוך כמו אורו התחום של מערב בחמשים אמות או מאה: **שומעין למקום שריבה**. ומוליאין מדת הקרקע כגבדה דתוניו דמפני אלא מתח מהתלה החבל כל ערכה מתקצרת ותניא בוסיפתא שהוא צריך למתחה בכל כחו ומקולי עירוב שמו כאן על כאן לשונו של ה"ר יהונתן ז"ל וזה לשון הרמב"ם ז"ל מה שאמרו שומעין למקום שריבה פירשו אותו בתלמוד אם אמר שבכאן הוא תחום שבת והוא יותר ממה שהיינו חושבין כמו כן נסמוך עליו שהוא יותר ממה שהיינו חושבין קודם לכן: **ריבה לאחד ומיעט לאחר**. גמ' הא תו למה היינו הך פי' דהיינו אחד דהיינו למקום אחד ומשני ה"ק ריבה אחד ומיעט אחר שמדדום שני בני אדם זה מיעט וזה ריבה שומעין לזה שריבה אמר אביי ובגבל אלא ירבה יותר ממדת הערב בתלכסונה: ולשון הרמב"ם ז"ל שם ס"פ כ"ח ואין מחזיקין על הראשון שעשה ביותר על זה לפיכך אם ריבה זה האחרון יבר על הראשון אפי' בחמש אמות וחמשים וחמש אמה שומעין לו ביותר על זה אין שומעין לו ע"כ כפי מה שהניח מגיד משנה. והוא כפי משנתן חכמי הגמרא כמו שכתוב שם בכסף משנה: ור"ח נרים ובגבל אלא ירבה ממדת העיר ותלכסון ומיירי שמדדו שניהם מלד אחד ולא הוי דומיא דרישא וה"פ דאם האחרון הראשון קיצר ציון אלו מן הראשון כמדת העיר ותלכסון אין לו לומר שמעה אלא יש לו לומר שהראשון קיצר ציון שלו לעיר בקרן מערבית דרומית כי בתחתה שעה לא היו בעיר אלא שנים או שלשה בתים בקרן מזרחית צפונית ומדד משם וזה מדד אחר בתחתה העיר ולא מעה ע"כ ונם רש"י ז"ל פי' מה שפירש ונמנס בלשון: **אפי' עבד אפי' שפחה** וכו'. וא"ת והא אפי' עד אחד אינו מאמן כדתניא בפ' שני דכתובות אלו נאמנין להעיד בגדלן מה שראו בקטנן זהו כתב ידו של אבא ועד כאן הייתי מהלכין בשבת ומוקי לה בגמ' והוא דיש גדול עמו משמע דגדול בפני עצמו לא מהימן וי"ל דהכא נמי מיירי בגדול עמו ולא חש כאן לפרש הוא"ל וכבר פירש שם ושל"ל דהא דקאמר התם והוא דגדול עמו לא קאי אכולהו דע"כ לא קאי אאים שלוי שהיה יולא מבית הספר לסבול ולאכול בתרומה דמוקי לה בתרומה דרבנן וסבי בגדול לחודיה בתרומה דרבנן דהא אין מעלין בתרומה דרבנן ליוחסין תוס' ז"ל: **שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל**. כלומר אע"פ שהגריכו חכמים ז"ל עירובי תחומין שאסרו לאלת חוץ לאלפים אמה אע"פ אלא היה אסור אלא חוץ לשלש פרסאות כמתנה ישראל שהם שנים עשר מיל וכל מיל הוא אלפים אמה"ה לא החמירו עכ"פ אלא להקל פעמים כשיסתפק לנו בהם שום ספיקא ה"ר יהונתן ז"ל: וגמ' רמי עלה דמתני' והתניא לא אמרו חכמים את הדבר להקל אלא להחמיר ומשני אמר רבינא לא להקל על דברי הורה אלא להחמיר על ד"ת פי' כל מה שגזרו חכמים בתחומין להחמיר על ד"ת בלו דמדלוריתא לא מיתסרי מידי ואינהו גזור סילוק אזלינן בהו לקולא דהא תחומין עמון דרבנן. וכתבו תוס' ז"ל ומשמע דאי הוו דאוריית' לא מהימני ואע"ג דמעשים בכל יום שמאמינים לנשים בשחיטה ונקור ולהרוס הלה היינו משום דהוי בידה קודם שנעשית השחיטה הוי בידה לשחוט אבל תחומין לא הוי כלל בידו ומ"מ בדיקת חמץ אי הוי דאוריית' לא מהימני אע"ג דבידו משום דבדיקת חמץ צריך דקדוק ושורה גדול וחייבין לעלות הנשים עפי ממקום אחר וכן משמע בירושלמי דאיכא מ"ד דנשים אין נאמנות והוי בידו נאמנין עליו אבל מבתחומין שאינו נאמן בקומטו לומר ע"כ היינו מהלכין ע"כ: ואיתא נמי בפ"ק דפסחים דף ל': **ו עיר של יחיד**. ופי' בקונטרס אלא היו נכנסין בה תמיד אנשים רבות ולא חשיב ר"ה דל"ל נהגלי מדבר: **ונעשית של רבים**. שנהוספו בה דיורין ונקבעו בה שקים לא מערבין את כולה כבתחלתה ואין מטאותיה צריכין תקון שהרי היא כאחר אחת וכנון שאין בה ר"ה גמורה של י"ו אמה ואם יש בה מבר' בגמ' תקנתא לר"ה שבת כו בע"ל הקונס". והדין עמו דודאי מתני' לא איירי בר"ה גמורה מדלא קתני ור"ה עוברת בתוכה כדקתני בברייתא בגמ' ואתיא מתני' נמי כרבנן דלית להו תקנתא דר' יהודה לערב ר"ה ושיהו בגמ' נמי לא איירי ברוחב שם עשרה אמה דשפי מבלם עשרה אמה ובלים לא הוה שרי ר' יהודה בלחי וקורה כדפרישית בפ"ק אלא י"ל ור"ה עוברת בתוכה שאינו רחב י"ו אמה אלא יש ר"ה רחב י"ו אמה מכאן ומכאן ובוקעין דרך העיר מזו לזו והוי ר"ה אף לתוכה דליכא י"ו אמה תוס' ז"ל: **ושל רבים ונעשית של יחיד**. רבותא אשמעי' דאע"ג דנעשית של יחיד אין מערבין את כולה כולה כולה של רבים דדלמא הדרא ומתעבדא של רבים ואתו לערובי כולה רש"י ז"ל: **אא"כ עשו חוצה לה שיור כעיר חדשה** וכו'. כך מלאתי הלשון בהרי"ף ובהרי"ה ובהרמ"ם ז"ל וכן משמע ג"כ מפי' רש"י וכריבו יהונתן ז"ל: **בעיר חדשה שביהודה**. גמ' הגיה א"ר יהודה עיר אחת היתה ביהודה וחלשה שמה והיו בה המשים דיורין אנשים ונשים וטף ובה היו משערין חכמים והיא היתה שיור וכו' כדפי' ר"ש ז"ל. וכתבו תוס' ז"ל וחלשה שמה בספר יהושע היא כתובה בתחלת יהודה בגן וחלשה ומגדל נד ע"כ: וחלשה כי היכי דאיכא הוא שיור לגדולה גדולה נמי הוא שיור לקטנה וגמ' בעי כעין חלשה מהו פי' עיר קטנה אחרת של המשים דיורין והיא סמוכה לגדולה בעיא שיור או לא רב סונא ורב יהודה חד אמר בעיא שעור וחד אמר לא בעיא שיור. ר"ש אומר שלש חלרות של שני בתים כך ז"ל: וגמ' ר' יצחק אמר אפי' בית א' בהאר אחת ופסק הרי"ף ז"ל הלכה כר' יצחק וכתוב בתלמי הגבורים מ"ל שרב אלפס ז"ל סובר דר' יצחק תנא הוא ע"כ ובי"ד פרק חמישי דהלכות עירובין סימן י"ט כ' כ"ח ובטור א"ח סימן שנ"ב: **ג מי שהיה** במזרח. עור א"ח סי' תי"ח: **ואמר לבנו לערב** וכו'. ומה שפי' ר"ש

ז"ל מי שהיה במזרח וכו' הוא פרש"י ז"ל וכתב עוד נסף לשונו והא דמשמע בשלחי מי שסיליאהו אמר שביתתי רחוק מאלפים ה"ז לא יוצא ממקומו ה"מ בגא בדרך כיון דבמקום פלוני לא יכול לכנס דרחוק מאלפים היה ובמקום רגלו לא הוה ניחא ליה לליקריה אין לו שביתה כלל לפיכך לא יוצא ממקומו אבל בעומד בביתו ועירב במקום שאינו עירוב אין לו שביתה בביתו דמסתמא בביתו ניחא ליה לליקרי כשאין עירובו עירוב כדתנן בפ' בכל מערבין גבי נתנאל חוץ לתחום שפך מבעוד יום שפך משחשיכה ה"ז חמר גמל ולא קתני לא יוצא ממקומו שמעינן מינה דאם אינו עירוב יש לו שביתה בביתו ע"כ: וגמ' קס"ל למזרח למזרח ביתו למערב למערב ביתו מגא שביתו עומד בינו לבין עירובו בשלמא הימנו ולביתו אלפים ולעירובו יותר מכאן משכחת לה דמתי לביתיה שהיה יכול לילך לביתו בגא עירוב אבל לעירובה לא מתי. אלא הימנו ולעירובו אלפים אמה ולביתו יותר מכאן היכי משכחת לה הא ודאי עירובו מרחיק שפי א"ר יצחק מי שבגא למזרח למזרח ביתו למערב למערב ביתו לא למזרח למזרח בגו למערב למערב בגו רבא בר שילא אמר אפי' תימא כדמעיקרא כגון דקאי ביתא באלכסונא בינו לבין עירובו משוך עירובו למערב יותר מביתו ואע"פ כן פעמים שהאלכסון רב והרי ביתו רחוק ממנו יותר מעירובו כזה לעירובו אלפים אמה ולביתו יותר מכאן מותר לעירובו ואסור לביתו פי' לדין ביתו וה"ה נמי אם היה בתוך תחום ביתו אסור לדין ביתו אלא אגב דנקט בריש ולעירובו יותר מכאן תני נמי בסיפא ולביתו יותר מכאן ע"כ: **הנותן את עירובו בעיבורו** וכו'. הוס' פ' שני דר"ה דף כ"ג ובטור א"ח סי' ת"ח:

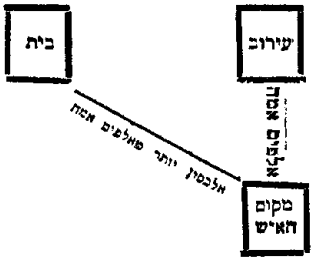

נתנו חוץ לתחום מה שנשכר הוא מפסיד כך ל"ל. וחוץ לתחום מפר' בגמ' חוץ לעיבורה של עיר דאי חוץ לתחום ממש הא ודאי אין עירובו עירוב וכל שאין עירובו עירוב הרי הוא כתחום ביתו: ועיין בספר לבוש החור סימן תי"א: וכתב הרמב"ם ז"ל במתני' דבסמוך ואם על דרך דמיון בין מקום הסביתה ובין המדינה ק' אמה ונכנסה המדינה תוך האלפים יצא המדינה כולה וחולה לה אלף ות"ת ותשעים ושש אמות ע"כ וכן משמע מפי' שהביא ר"ע ז"ל בסמוך אבל ה"ר יהונתן ז"ל כתב ואע"פ שאנו אומרים בכל העיר כד' אמות דמיא אין אנו רואים לומר שנחשוב אותה כד' אמות ויפסיד מן האלף שנלד מערב אותן הד' אמות אלא כולתו לומר שאין העיר כלל מן החשבון ע"כ ועיין עוד שם במה שכתב עליו שם המגיה שצריך לדקדק בדבריו: ולשון הגמ' משלימין שתם כמו שכתב ר"ע ז"ל ובד פ' שני דהלכות עירובין סי' ג' ה': **ח אנשי עיר גדולה מהלכין** וכו'. גמ' אמר רב נחמן מאן דתני אנשי בתרוייהו לא משתבש פי' דבין אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה ובין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה ומאן דתני אנשי עיר קטנה וכו' לא משתבש מאן דתני אנשי לא משתבש דמוקי לה בשיתא אמות בעיר כדמפ' במתני' בהדיא כיצד מי שהיה בעיר גדולה ונתן את עירובו בעיר קטנה הסמוכה לה בתוך אלפים מהלך את כולה שעירוב קונה לו בכל העיר כד' אמות כאילו שבת הוא שם ומאן דתני אין אנשי לא משתבש דמוקי לה במודד אנשי עיר גדולה שיולאין מעיקן לעיר קטנה הנבלעת כולה בתוך אלפים שלהם כגון שרחוקה מעיקן אלף והיא עצמה אלף מהלכין את כולה כד' אמות ומשלימין אלף הולה לה ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה שרחוקה מעיקן אלף והיא עצמה אלפים הואיל ואין כולה נבלעת באלפים שלהן עולה להן במדת התחום ואין נכנסין לה אלא באלף ומתני' דמיפרשא ואזלא בעתן עירובו חסרא מחסרא ופ"ק בד"ח במודד וכו' ובלפי' ר"ע ז"ל וכדתני נמי בסיפא ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה שאפי' סוף מדתו כלה במערה דבהסוא מודו רבנן לר' עקיבא. והן שאסה חלוקות בדבר בשוכת בתוך העיר אפי' גדולה מודה ר"ע לחכמים דמהלך את כולה ובמודד שכולה מדתו בתוך העיר מודו חכמים לר' עקיבא שאינו יכול להלך להלן ממדתו כלום כי פליגי במניח עירובו ר"ע מחמיר וחכמים לקולא: וכבא תני ואין אנשי עיר קטנה ור' אילי תני אנשי אנשי בתרוייהו. ובירושלמי מתני' אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה אנשי עיר קטנה אינם מהלכין את כל עיר גדולה כיצד ע"כ: **מהלך את כולה** ובלה וחוצה לה וכו'. ביל פ' שני דהלכות עירובין סי' ד': **ט בנותן את עירובו במערה** ס"ל על פי המערה וצריך לחתוך מגא אלא הרמשונה: **ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה שאפי' סוף מדתו בלה במערה**. ויכלה דכלתה מדתו בסוף העיר דלא תגן לה במתני' אשמעי' ריב"ל בגמ' דהוא לה כולה כד' אמות דייקי' לה לסיועיה ממתני' דלעיל: וגגמ' אמרי' דמודה ר' עקיבא בשבת בעיר אפי' היא גדולה כאמצעית אפי' היא כמערת לדקיטו מלך יהודה מהלך את כולה ומולה לה אלפים אמה: **שאפי' סוף מדתו בלה** בְּמַעֲרָה בכאן בסיקא מלאתי שנקד הר"מ דילוגאתו ז"ל הבי"ת בחיר"ק והמ"ם בשב"א: **סליק פרקא**

פרק ו הדר עם הנכרי וכו'. ביל פ' שני דהלכות עירובין סי' מ' ותוס' פ"ק דחולין דף ה'. ורוב דיני פ' זה בטור א"ח סי' שע"ח וסי' ש"מ וסי' שפ"א ובהרא"ש סי' שפ"ב וסי' שפ"ה: **הרי זה אוסר עליו**. ל"ג דברי ר"מ במתני' אפי' שמתוך סגיות אגמ' וגם מהרי"ף ז"ל מוכח דה"ק דמתני' הייט ר"מ וכן בירושלמי ליתיה וגם ה"ר יהוסף ז"ל מחקו: וגגמ' בברייתא אמרי' חגרו של גוי כדיר של בהמה הגא אסר מידי ורמינן עלה ממתני' דקתני ה"ז אוסר עליו ומשני לא קשיא הא דליתיה לגוי אא לא אסר ומ"מ אם יש שם ישראל אחר דר שם אוסר על כל ישראל להוציא מביתו של גוי לחצר ואפי' ליתיה לישראל. הא דאיתיה לגוי אסר. וישראל דכי איתיה אסר משום דדירתו דירה כי ליתיה ממי גזרו ביה רבנן אבל גוי דכי איתיה לא אסר אלא משום טעם שמא ילמוד כי איתיה אסר כי ליתיה לא אסר ופרכי' וכי ליתיה לגוי לא אסר ותתן לקמן בפ"ח סמנית את ביתו ותלך לשבות בעיר אחרת אחד נכרי ואחד ישראל אוסר ומשלינן התם דאתי ביומיה שהלך למקום קרוב ויבא בו ביום ואי שבת אינו קודם

שיבות מטלטלין ממי אחר שיבות ולא מסקי לרשותייהו: ר' אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שידחו שני ישראלים אוסרין זה על זה. משמע דלתרוייסי קאי רלאב"א מנכרי ותכותי ות"ת והכי כותים דלא שייך בהו טעמא דהסידי לאסיכות דמיס כלמוכת פנס"ק דע"ז וכו' ות"כ שכיחי דדיירי וגיגזור בהד ופין ומר דרלאב"י סכר לכותים גירי אריות הם והסידי דהא אפילו למ"ל גירי אריות הם לא חסידי מדפריך התם בע"ז וכו' ותור"י דעיקר תקנה משום נכרי איתקן שמא ילמד ממעשיו ולא משום לדוקי וכותי ומגב שאסרו בנוי אסרו ממי נכותי ולדוקי וכיון שלא נאסר אלא ע"י גוי לא החמירו בהן יותר מן הגוי תוס' ז"ל: ב אמר ר"ג מעשה בצדוקי וכו'. סהס ר"ג סוא ה"ג דיבנה: וביל מה' עירובין סוף פ"ב ובפ"ה סי' ט"ז ופי' רש"י ז"ל דר"ג סבר לדוקי אינו כנוי ול"ד לכותים לגרי אריות הם ואינם גרים נמורים אבל לדוקי ישראל הוא בהסכר נרשע ואינו מודה בתורה שבע"פ וכיון דישראל סוא יכול לבטל רשותו בלא שום שכירות ע"כ. ותוס' ז"ל הקשו דמשמע בהדיא בפ"ק דגיטין דר"ג ס"ל דכותים גירי אמת הן וכו' ולספרים ממי דגרסי הכא במהני' רשב"ג הא שמעינן ליה בפ"ק דחולין דס"ל דכותים גירי אמת הן וכו' ונראה לר"י דבין לדוקי ובין כותי לגירה אינם כנוים ומה שלא הוסיף כותי בחסורי מחסרא בגמ' ר"ג אומר לדוקים וכותים אינם כנוים היינו משום שלא בא המתרץ אלא לתקן שלא יקשה לדוקי מאן דלר שמיה מי קאמר ת"ק דבעי למינר דפליג ר"ג ואמר דיכול לבטל. ועוד י"ל דאפי' ר"ג עצמו לא הזכיר בדבריו כשחלק על ת"ק אלא לדוקי לבדו לפי שלא הביא ראיה אלא מלדוקי ע"כ: מהרו והרציאו את כל הכלים. פי' והחזיקו בו קודם שיחזור בו אבל כיון שתחזיקו אתם לאסורה קודם שיוציא כליו ממבוי כאלו קניתם ממנו דבכל מקום חזקה מועילה לקניה וכסף ואע"פ שאין זו חזקה כשאר החזקות שבקרקע נקנה בה אפ"ה הקילו חכמים בה ותקנו כשאר חזקות וזו החזקה דבעינן מבקדם היום בעינן לה. לחזקה מבע"י לא מוכחא מילתא וכיון דגבי לדוקי מהני חזקה כ"ש גבי ישראל דמהני להו חזקה ושוב אינו יכול לחזור בו ס"ר יהודתן ז"ל: ובברייתא תני ממי וסכניסו מה שאתם מכניסין. וכתבו תוס' ז"ל פי' אי הכניסו דבחד מיניייהו סוי חזקה כשעושה דבר שהיה נאסר בלא בטול והא דקתני בסמיך מי שנתן רשותו וסוליא בין שונג בין מזיד אוסר לאו דוקא סוליא אלא אפי' הכנים ובברייתא תני ממי ר' יהודה אומר בלשון אחרת מהרו ושבו לרכיכם במבוי עד שלא תתבשל ויאסר עליכם דלדוקי בנוי ואינו יכול לבטל ופריך בגמ' והא אנן תנן עד שלא יוציא לר' יהודה אלמא מהני בטול כל כמה דלא סדר ביה ובחזקה סוא דפליג דקסבר לא מהניא. ומשני אימא עד שלא יצא ביום ואב"א לא קשיא כאן במומר לחלל שבתות בגלגלא כאן במומר לחלל שבתות בפרהסיא. פי' מהני' דמשמע לדוקי מבטל במומר לחלל שבתות בגלגלא ופשוט הוא ד"ל: יהודה להחמיר בא דלא סבי בהוצאת כלים בלחוד אלא עד שיעשו ג"כ כל צרכיהם: ומתוך הסוגיא הזאת משמע דעיקר הגירסא במתני' גם בדברי ר' יהודה עד שלא יוציא להא אין מהרלינן למילתיה אימא עד שלא יצא (ביום): וגם ה"ר יוסוף ז"ל לא אלא יד וגם הגיה ר' יהודה אומרה בלשון אחרת וכתב כ"א אומרו: וכתב הרא"ש ז"ל דשנויא בתרא עיקר לפי שאין צריך להגיה המשנה וכתב עוד וז"ל דהלכה כר"ג דקיימא לן הלכה כדברי המקיל בעירוב וגם מדפליגי ר"מ ור' יהודה אליבא דר"ג מכלל דס"ל כותים ועוד ראיה מר' אמי ור' אסי שגזרו על הכותים שלא לבטל רשות אלמא עד ימיהם היו מבטלין רשות וע"כ צריכין אנו לומר כמו שפרש"י ז"ל ברים פירקין שהיו סוברין כרבן גמליאל דלדוקי וכותי אינו כנוי ע"כ: ג אנשי חצר וכו' ביל ר"פ שני דהלכות עירובין ובפ"ה סי' י"ב ובתשוב' הרבב"א ז"ל סי' הרל"ח: ביתו אסור לבני חצר. פי' ה"ר יהודתן ז"ל שהרי לא ביטל רשות ביתו בפירוש וכ"ש שאסור לו מפני שכבר ביטל להם ושאריה ישראל לא יעשו עולה וכו' וא"ל לאחר בתים שבאחר דשדי בהו דהתם הוי טעמא דאמרי' דהוי אורח לגבייהו אבל בביתו אין דרך לומר דהוי כאורח ועוד דאם היה מוציא מביתו היה נראה שחזר בו מבטולו ומיתזי כי חוכא ואיטולא או נראה לכל שבאיסור משתמשין בני חצר בחצר ע"כ: לו ולהם. דלא כר' אלעזר בשם ר"א שאמר לעיל ס"ם שני אבל לשם מוחר: ושל הן מותר לו ולהן. דהוי אורח לגבייהו פי' ר"ח דאמרי' בירוש' אכסניא אינו אוסר לעולם ואור"י דל"ל לבכא כלל דהתם מיירי בגון שבא לדור במבוי לשם אכסניאות ולא לקבוע עצמו והכי איתא וכו' תוס' ז"ל: נתנו לו רשותם וכו'. גמ' שמעת מינה מבטלין וחוזרין ומבטלין דמשמע נתנו לו רשותם אבל אם לא קאי דקתני ומלגן מוחר לו ולהן דבשל להם רשותו חזרו הם ונתנו לו רשותם הוא מוחר וכו' ומשני ה"ק נתנו לו רשותם מעיקרא הוא מוחר והן אסורין: וביל פ' שני דהלכות עירובין סי' ג': הוא מוחר בכלו להוליא מביתו לחוץ. כתב ה"ר יהונתן ז"ל אבל בשלהם לא שהרי לא סלקו נפשם מביתיהם אלא מן האחר לבדו ע"כ: וכתב עליו בבית יוסף סימן ש"פ משמע מדברי שהם בעלו בפירוש רשות הגרן ורשות בתיהן שהוא מוחר להוליא אף מבתיהם ומכן נראה דברי הטור: ד ובה"א משתחשך נרסי'. וכן בהר"ף ז"ל וכן פי' רש"י ז"ל וז"ל ובה"א משתחשך בלומר אף משתחשך מהני בטול. ובירושלמי כיני מתני' בה"א משתחשך דאם לא כן היא מתני' מקולי ב"ש. ומתומרי ב"ש ע"כ: מי שנתן רשותו וכו'. בפירקין דף ס"ח ודף ס"ט. ובירושלמי כיני מתני' מי שבטל רשותו וסוליא בין שונג בין מזיד אינו אוסר: וגמ' בפירקין דף ע"ג ובתוס' דפ' מי שהוליאוהו דף מ"ט ודפ' כילד משתתפין דף פ"ח. וכתבו תוס' ז"ל בפירקין דף ס"ח והוליא לאו דוקא אלא אפי' הכנים ע"כ וכתבתיו לעיל בסמוך בסי' ב'. וביל פ' שני דהלכות עירובין סי' ב' וסי' ו': ה בעל הבית. ביל רפ"ה דהלכות עירובין ובטור א"ח סי' שם"ו: שהיה שותף עם שכניו וכו'. לבכנים ס"א לשכניו ה"ר יוסף ז"ל: והוא שהיו כולן שותפים בכלי א'. כגי מפרש לה בגמ' ובעי רבא למידק ממתני' דקתני לזה בין ולזה בשמן צריכין לערב אא"כ רשא בכלי א' וסיפא בשני כלים שפיר אא"כ רשא בשני כלים וסיפא בשני כלים מה לי יין ויין מה לי יין ושמן ת"ל יין ויין דאוי לערב הלכך אע"ג דלא עירב שאינו עליה יין ושמן אין דאוי לערב וכן נראה ג"כ דמפ' טעמא בירושלמי: ר"ש אומר אחד זה ואחד זה אינם צריכין לערב. גמ' ואפי' לזה בין ולזה בשמן בתמיה הא לא חזי לערובי אמר רבה הכ"ע בחצר שבין שני מבואות ולאו בשתוף דמבוי אחד קאמר אלא עם זה נשתתפה ביין ועם זה נשתתפה בשמן ושני עירובין הן ור"ש לטעמיה דאמר חצר אחת יכולה לערב ב' עירובין עם ב' מבואות ואע"פ שלא שתפו שני המבואות יחד הכא נמי אע"פ שאין השתוף מחובר יחד ולא הותרו מבואות זה עם זה היא מותרת עם שניהם ולא גזרי' דילמא אתי לאפוקי כלים ששבתו במבוי זה למבוי זה דרך חצר זו ולטעמיה הוי תתנן לעיל בפ"ד אמר ר"ש למה"ל נ' חצרות פתוחות זו לזו ופתוחות לר"ה ערבו שתיהן אינם אסורות אלא מותרת עמהן והן מותרות עמה ואינם אסורות לגזרה אסורות זו פס זו ולרבנן דמתני' אם נשתתפה ביין ובכלי אחד הוו להו שני המבואות כמו שנשתתפו יחד ושפיר למי אבל זה ביין וזה בשמן דתרי עירובי מינהו כיון דשתי המבואות אסורין זה עם זה היא נמי אסורה עמהם ואינם אסורין עמה דקתני פ' מי שהוליאוהו. ת"ל אבל מי דמי התם קתני שתים המיוחדות אסורות הכא קתני אין צריכין לערב כלל ומשמע מאי אין צריכין לערב בהדי בעל הבית אבל שכנים בהדי הדדי צריכי אם רוצין בני מבוי זה להשתמש בזה צריכין לערב ולתת כולן שת בחצר זו ורב יוסף אמר ר"ש ורבנן לעולם במבוי אחד כדמשמע דקתני בפ' שני לגמ' ורבנן קמיפלגי דתנן בפ' שני דמסכת סב"י שמן שהוא לף ע"ג היין ונגע ע"י בשמן לא פסל אלא משמן בלבד ר"י בן טורי אומר מניחם חבור זה לזה רבנן דרבנן ור"ש כריב"ל ובריית' בגמ' ר' אלעזר בן תדאי אומר אחד זה ואחד זה צריכין לערב ובגמ' ונס בירושלמי מפ' במאי קמיפלגי: הגהה עיין ברבינו יהונתן ז"ל שיש לו שיטה אחרת דר"ש מקיל שפי דאפי' לזה ביין ולזה בשמן ואפי' אלא לשם שיתוף דמלוה אלא לשתוף דסחורה מועיל השיתוף והאמצעית מותרת להשתמש עם שני המבואות ורבנן ממתני שפי דאפי' משתתף האמצעי עם שני המבואות העומדים סביביו ביין ויין ואפי' לשם שתוף אל מבוי לא מהני מידי ואפי' האמצעית אסורה להשתמש בשני המבואות בין בזה ובין בזה לכיון שערבו החיצונים עמה ואינם החיצונים לא ערבו נעשו כחומשה שערוין בחצר אחת ושכח אחד מהן ולא עירב שכולן אסורין עכ"ל ז"ל בקיצור: ו חמש הבורות וכו' ביל פ"ד דהלכות עירובין סי' ז' ותוס' דפירקין דף ע' ובעור א"ח סי' ש"ע: בטרקלין. פי' ה"ר יהונתן ז"ל טרקלין זה בית גדול ורחב עשר על עשר ברוס עשר ופתוח לחצר וטרקלין זה עשוי קיטוניות קיטוניות והוא חלוק במחיצות וכל חלק וחלק פתוח לחברו ויוצאים בפתח א' ופעמים שאין פתוחין זה לזה ויוצאין כל א' וא' בפתחו הפתוח לו לחצר ולמעלה מהן עליה על כל בני הבית אלא שאין אדם לדר בה אבל הם עצמן משתמשין בה ביחד ובכניו מחלקו ב"ש וב"ה אם כתשוב אלו הקיטונות שלמטה כבתים חלוקים לו אומר מאחר כי מלמעלה בית א' הוא מתשמים השוה לכולן בעליה יחד והוא מערבן ולא כתשוב אותם בתים חלוקים ב"ש סברי וכו': ומודים בזמן שמקצתן שרויין בחדרים או בעליות שהן צריכין עירוב לכל חבורה וחבורה. שהרי אין כהן עליה שתלרף אותן הוולל ועליה עצמה חלוקה היא לדירה וצריכין כל א' וא' לתת חלק בעירוב אע"פ שהעירוב בא אלו דזהו שהוא מונח באחת מבתי הטרקלין ע"כ. וכתב שם הרב המגיד שדקדק הרשב"א ז"ל מלשון המשנה שאם עבו מקצתן מחיצות מגיעות לתקרה ומקצתן לא עשו אותן שעשו הם המחולקים ושלא עשו הם המשותפים ע"כ: בפי' ר"ע ז"ל ובזמן שחלקו הטרקלין לחיצות גדולות וכו'. אמר המלקט בגמ' אמר רב נחמן בר יצחק דיקא דמי דקתני ומולים בזמן שמקצתן שרויין בחדרים או בעליות שהן צריכין עירוב לכל חבורה וחבורה אלו הדרים ומאי עליות אלימא חדרים ממש: הגהה פי' רש"י ז"ל חדרים ממש שלא היו מחוברים משולם ע"כ. פי' לפירושו אלא היו בני חבורה משותפין משולם כיון שמופסקים בחדרים ממש או בעליות ממש. ועליות ממש פשיטא אלא לאו כעין חדרים כעין עליות ומאי ניהו מחיצו' המגיעו' לתקרה ש"מ: ובגמ' איכא מ"ד אפכא מחלוקת במחיצו' המגיעות לתקר' אבל במחיצו' שאינם מגיעות לתקרה דבדי הכל עירוב אחד לכולן: שרויין בחדרים או בעליות. וכו' חדרים ועליות אלו הרי כגון שכל א' פתוח לחצר כדפירש בקונטרס דהכי חמש חבורות שבתו בטרקלין כולהו יש להן פתח מן הטרקלין לחצר דאם לא היה לכל אחד פתח לחצר ה"א פנימי נותן עירוב ולו אם בנים הפנימיים כל יותן דס"פ בגמ' לדידיה אותו שלפני הפנימי לא מקרי בית שער מחוס' ז"ל: ז האחים וכו' ביל פ"ד מה' עירובין סי' ו' ובראש הפרק: השותפים ל"ג רש"י ז"ל גם ברב האלפסי ז"ל ליתיה גם בפי' ר"ח ז"ל ליתיה גם ה"ר יהונתן ז"ל כתב ל"ג ליה אלא בירושלמי איתיה ונם הרז"ה ז"ל כתב לאיתי דגרסי ליה: ורבינו יונודיה ז"ל תפס לעיקר גירסת הרמב"ם ז"ל ופירושו: וכתב ר"ע ז"ל ואולגין על שלחן אביהם לאו דוקא אלא טולגין מזונותיהן וכו'. אמר המלקט כתבו תוס' ורבינו יהונתן ז"ל על מאי דקאמר בגמ' אלא אמשינן במתני' דמקום לינה גורם למקבלי פרס שמו ואע"פ דמקום פיתה ולינה בבתיהם אהני מה שאוכלין משל אביהן דאם היה עירוב בא אצלן לו אין עמהן דיורין בחצר אינם צריכין לערב ע"כ. ועוד כתב ה"ר יהונתן ז"ל לו אין עמהן דיורין בחצר אינם צריכין לערב אע"ג דפליגי ב"ה בחמש חבורות דספרי לחו לגולהו בעירוב א' וכבא באחים שבן דומין לשם לגמרי ל"פ ומודו דצריכין עירוב לכל אחד ואחד היכא שמוליכין ערובן למקום אחד ל"ק. דכיון שכל א' וא' מן האחים עומדים בחדרים ועליות בשני עצמן דין הוא שיאסרו כיון שהוצרך אביהן לערב שני עירבא שנוביין עירוב מאביהן ואינו רואה שנוביין מבניו שעומדין בשני עצמן באצלנתן ולינתן אתי לגימר מוחר לטלטל בחצר אע"פ שלא עירבו כולם משא"כ בחמש הסרויות בטרקלין דלכל העולם ניכר דמיחדים דמי ע"כ: מבטל רשותו. בכל הספרים נרסי' ביטל רשותו ה"ר יוסף ז"ל: ח פתוחות זו לזו וכו'. ערבו בחצרות כל תלר עם בני חצירה וגם החצרות מזו לזו רש"י וה"ר יהונתן ז"ל: ופתוחות למבוי. אבל אם היו פתוחות זו לזו ואינם פתוחות למבוי אמרינן בירושלמי דאפי' ערבו אסורות דר' עקיבא הוא דאמר לריסת הרגל אוסרת: ומה שפי' ר"ע ז"ל דלא תניק במתני' פתוחות זו לזו משום דקיימא לן שאין מבוי ניתר כלחי או קורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחות לתוכן ע"כ. אמר המלקט הכי מפרש לה רב בגמ' ושמואל אמר אפי' בית אחד וחצר אחת ור' יוחנן אמר אפי' חורבה מכאן וחצר מכאן ואקשי ליה ר' אלעזר בר בי רב לשמואל אמר מר הכי והא מר הוא דאמר אין לנו בעירובין אלא כלשון משנתנו שמצינו לחצרות כחצר לבתים. דייקי' ליטבא דחצרות דלא קתני חצר אלא נקט חצרות לשון רבים משמע דצריך ד' בעלי בתים בשתי החצרות אמתיק. ובגמ' בעי קבלה מייה או לא קבלה מייה ת"ש וכו' ומשמע דמסיק דהדר ביה שמואל לגביה דרב וכמו שכתב הרב אלפס ז"ל דשמ"ל ר' יוחנן חד

לגבי תרי: **מותרין כאן וכאן** דסעמא מאי אין סומכין על שיתוף במקום עירוב וכו' לשון ר"ע ז"ל. אמר המלקט ומתני' כולה ר"מ היא דאמר בעינן עירוב ובעינן שיתוף והכא הייט טעמא משום דדוב בני החצר ערבו וכו': ופי' ה"ר יהונתן ז"ל מותרין כאן וכאן וקמ"ל שמע"ס שאין לכל החצרות כולן פתח ולכל אחת ואחת בפני עצמה פתוח למבוי אפ"ס מיקרי שיתוף ע"כ: **ערבו בחצרות** וכו' ביד פ"ה דהלכות עירובין סי' י"ב: **מבוי מבוי ולא נשתתף**. פי' רש"י ז"ל אחת מן החצרות לא נשתתפה עם חברתה במבוי מותרין בחצרות ואסורין במבוי משום דלא בטיל רשותו דר"מ סבר בטול רשות מהני במבוי והכי נמי מוקי למתני' בירושלמי כר"מ: ואיתא בפירקין דף ס"ו ובירושלמי בפ"ק דמכילתין ובב"י מ"ח ר"ש שם ס"ו: **ט שתי חצרות** וכו' שם פ"ד דהלכות עירובין סי' י"ט ובירושלמי דר' עקיבא היא דאמר דריסת הרגל אוסרת: ופי' ה"ר יהונתן ז"ל שתי חצרות זו לפיס מזו כלומר פיומית פתוחה לחיצונה וחיצונה לר"ש ודריסת רגלה של כיומית במיצונה כשריצה ללכת לחצר ואחר יש בעלי בתים רבים שאוסרין זה על זה ורגיכין לערב זה עם זה בחצרן של עממן והחצר הפיומית אינם צריכה לערב עם החיצונה שהרי אין דריסת חיצונה עליה ואם היא רוצה סוגרת פתחה לעצמה ומש"ה ערבה פיומית מותרת לעצמה עם בעלי בתים שבתוכה ולא ערבה החיצונה לעצמה עם בעלי בתים שלה הפיומית מותרת שהרי יכולה לסגור פתחה ואין יכולין לעכב עליה בני חיצונה וחיצונה אסורה שהרי לא ערבו זה עם זה בחצר של עממה עכ"ל ז"ל: **וחכמים אומרי'** וכו' שלם מחלוקות בדבר וכמו שפי' ר"ש ז"ל: והא דאמרי' בכל מקום דריסת הרגל אוסרת אין הכונה שדריסת העברת הרגל לבדה האסור אלא דריסת הרגל עם עשיית השמים ארכיסם באותו חצר אוסרת דכלא תשמיש בהעברה לבדה אינה אוסרת: ומאתאי שהחכם הר"מ דיונזאמו ז"ל נקד בכולה מכלתין שירוב הפיון בצירי וכן בכל מקום שהגיעו. **ערבה ערב ערבו**: **י נתנו עירובן** וכו' תוס' פ' מי שהגיעוהו דף מ"מ: **ואם היו של יחידים** שאין בפיומית אלא אחד ובחיצונה מ' אין צריכין לערב זה עם זה עכ"ל ר"ע ז"ל. אמר המלקט ומסיים רש"י ז"ל ואם היו שנים אפי' בחיצונה גזרינן דילמא אתי למיסרי שנים בפיומית ואחד בחיצונה ע"כ. וגרסה שהוא מסונית הגמ' דבגמר' אמרינן היו שלשה אסורין וא"מ שנים בפיומית דהויא רגל האסירה אלא אפי' שנים בחיצונה אסור עד שיערבו שתיהן יחד גזירה משום רבים ושמואל אמר לעולם מותרת עד שיהיו שנים בפיומית וא' בחיצונה אלא שהרי"ף ז"ל פירשו בענין אחר ע"ש. וכולה מתני' שם פ"ד דעירובין סי' כ' כ"א כ"ב:

שליק פרקא

פרק ז חלון שבין שתי חצרות

שם רפ"ג דהלכות עירובין ובפור מ"ח סי' שב"ע: וגמ' אמר ר' נחמן לא שנו אלא חלון שבין שתי חצרות אבל חלון שבין שני בתים אפי' למעלה מעשרה גמי אם לא מערבין מ' מ"ש דביתא כמקום דמלא דמי כלומר והוי כמקום דלא גבוה עשרה ומ"מ בעינן ביאה דע"ד וכמו שפירש ר"ע ז"ל: **פחות מדע"ד** וכו'. גמ' פריך פשיטא כיון דאמר ד' על ד' בתוך עשרה ממילא אלא ידענא דפחות מד' ולמעלה מעשרה לא ומשני הא קמ"ל טעמא דכוליה למעלה מעשרה אבל מקצתו בתוך עשרה מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד דאי מרישא ה"א כוליה בתוך עשרה בעינן וכתבו תוס' ז"ל ומגב דהדר ותני למעלה מעשרה תנא גמי פחות מד' על ד' ע"כ: עוד פריך בגמ' לימא תנן סתמא כרשב"ג דאמר בברייתא בגמ' בפ"ק כל פחות מד' כלבוד דמי פי' תוס' ז"ל דקס"ד השתא דלרבנן כיון דבשלש יולא מתורת לבוד חשיב פתח ומשני אפי' תימא רבנן ע"כ ל"פ רבנן עליה דרשב"ג אלא לענין לבודין אבל לענין פתחא אפי' רבנן מודו דאי איכא ד' על ד' חשיב ואי לא לא חשיב: **ב בותלא שבין שתי חצרות**. ביד שם סי' ג' ובפור מ"ח סי' שע"ב וסי' שע"ג והובאה בגמ' פ' כיצד משתתפין דף פ"ז ובפ' כל גגות דף ל"ב: בפי' **ר"ע** ז"ל ל"ל אלא משום דבעי למיתני סיפא היו בראשו פירות וכו': וכתבו התוס' ז"ל ובלבד שלא יורידו למטה דוקא לפי שאין פתח ביניהם שאין החצרות יכולין לערב יחד אבל אם יש פתח בבותל וערבו מותר להוריד ולהביא מן הבתים לחצר ומן הבתים מעלין על הבותל: **ורוחב ד'**. גמ' בעינן אין בו רוחב ד' מאי אמר רב אויר שתי רשויות שולטות בו וכיון דלא חשיב למהוי רשותא בטיל לגבי תרוייהו ורשות שתי החצרות שולטות ואוסרות זה על זה ואפי' על ראשו אסור לטלטל ואפי' כמלא נימא ור' יוחנן אמר אלו מעלין מכאן ואוכלין ואלו מעלין מכאן ואוכלין וה"ה דמורידין דמקום פיטור היא ובטל לגבן ולגבן תנן אלו עולין וכו' עולין אין מעלין לא ה"ק יש בו ד' על ד' עולין אין מעלין לא אין בו ד' על ד' מעלין נמי ובגמ' מפרש טעמייהו: וז"ל ה"ר יהונתן ז"ל ובלבד שלא יורידו למטה. מפר' בגמ' למטה למטה דבתים כלומר אותן פירות שבבתו בראש הבותל אסור להכניסן בבתים משום דגנין ובתים שתי רשויות הן אבל למטה בקרקע החצר מותר להם גנין וחצרות רשות אחת הן ואפי' ערבו חצרות עם בתים דשכיחי מאני דבתים בחצר ולא גזרינן שמא יעלה כלים ששבתו בבתים על הבותל או שמא יכנים אותן הפירות ששבתו על הבותל לבתים וכ"ש היכא שלא ערבו חצרות עם בתים דליכא למיגזר מידי שהרי אין מכניסין מן החצר לבתים כלל ודוקא דעולין אין מעלין לא כשרוחב הבותל ד' שפחים דחשיב כגג וגנ ובתים שתי רשויות הן אבל לא היה רוחב ד' אלא פחות מד' לא חשיב כגג ומותר להכניס פירותיו גם לבתים דמקום פיטור הוא ואמרי' מקום שאין בו ד' על ד' מותר לגבי ר"ה ולגבי רה"י לתף עליו ובלבד שלא יחליפו ובין עולין ובין מעלין ומורידין לבתים מותר ע"כ. וכתב הרי"ף ז"ל ועדיף האי בותלא שיש רחב ד' משאר מקום פיטור דלא אמרינן ביה ובלבד שלא יחליפו אלא מותר לתף בו ולהחליף כיון שאינו רשות לאורייתא כגון רה"י ור"ה אלא רשות דרבנן כדאיתא פ' כיצד משתתפין וכן הלכה ע"כ: **נפרץ הבותל** וכו'. ביד שם סי' ל': **ג חריץ שבין שתי חצרות**. ביד שם סי' י"ב ובפור מ"ח סי' שע"ב. וכתב ה"ר יהונתן ז"ל אם לא נסתם מכל אותו חריץ אלא עשר אמות לבדן ונשאר חריץ מכאן ומכאן כפתח הוי ואם רצו מערבין מ' ואם רצו מערבין שנים אלא משום דלא סבית למהוי כעניין זה לא הזכיר במשנה ע"כ וכתוב עליו שם (סי' שע"ב) בב"י ואינו יודע למה הנריך עשר אמות וגם למה כתב שלא הוזכר במשנה דכל כה"ג משמע דבד' שפחים שני מכ"ש דנתן עליו נסר דשני בד' שפחים ע"כ: **אפי' מלא קש או תבן**. וגמ' ותנן לא חייץ והא אין תנן נמסור מתנן שבין שתי חצרות מערבין שנים וכו' אמר אביי לענין מחיצה אע"נ דעתיד ליטלו כל כמה דהוי התם כ"ע לא פליגי דהוי מחיצה אבל לענין חצילה פי' לחוץ בשני אויר החריץ ולידון כשתוס לי בעלים בסליה ואמר לא שקילנא ליה מהכא בטיל ואי לא לא בטיל: **מלא עפר או צרורות**. גמ' ואפי' בסתמא דלא ידעינן אי שקיל ליה תו אי לא והתנן פס"ו דמסכת אהלות בית שמלאו תבן או צרורות ובטלו בטל ואין לשון המשנה שם כך אלא שהתלמוד מביאה בקולר ודייק בטלו אין לא בטלו לא. ומשני רב אסי מאן תנא עירובין ר' יוסי היא דפליג אהיא משנה דהתם וסבר עפר פתח בטל דתניא וכו'. רב הונא בריה דרב יהושע אמר הנא איסור שבת דמתני' דכיון דעפר אינו ניטל בשבת אחמיה בטיל דאפי' ארנקי מלא מעות נמי בטיל שם אבל תבן וקש ניטל למאכל בהמה רב אשי אמר בית אחרין קרמית בשלמא חדין למטיימיה קאי הלכך פתח עפר בטיל ואפי' לרבנן אלא בית לא למטיימיה קאי בתמיה: והכי נמי איכא בירושלמי מאן דמוקי לה בכ"ע ע"ש: וכתב ה"ר משמן ז"ל פס"ו דאהלות והא דשמיה ליה החם בצירובין התבן ובטלו הוי מיעוטא לכ"ש אע"ג דהכא באהלות לא נרסי בית שמלאו תבן אלא בית שמלאו עפר דייק לה משום דהא קתני וכן כרי של תבואה דמהני ביה ביטול וכ"ם תבן עכ"ל ז"ל: וכתוב בהגהת אשרי ואם מילא פירות אפי' סתמא בעלי לבו הוא ודרך לעשות מהם אוצר: ומלאתי שנקד הר"מ דילונזאמו ז"ל מָלֵא קש המ"ם בשבא וכן מָלֵא עפר: **ד נתן עליו נסר שהוא רחב ד' טפחים**. ביד שם סי' י"ד ובפור מ"ח סי' שע"ב. וגמ' אמר רבא לא שנו אלא שנתן ארכו של חריץ לרוחב החריץ כעין נסר אז בעינן נסר ד' טפחים אבל אם נתן לארכו של חריץ דף ד' ארך ע"ג יתדות אבל שפתו ושתם בדף קלת רוחב החריץ ומיעטו מד' אפי' שהיתה הדף קצרה שאינה אלא אצבע הרי מיעטו לרוחב החריץ מד' במשך מדת הפתח ומתני' רחב ד' תנן: **וכן (בין) שתי בצוצריות זו כנגד זו**. גמ' אמר רבא הא דאמרת זו כנגד זו אין זו שלא כנגד זו לא פי' כגון שהיתה זו בולטת לר"ה יותר מחברתה לא סגי להו בנסר ד' וזו נמעלה מזו נמי לא אמרן אלא שיש בין זו לזו ג' טפחים אבל אין בין זו לזו ג' כלומר שאין רחוקות זו מזו ג' אז נזוטרלית עקומה היא נקראת ושרי: **ובירוש' אית תני מערבין שנים ואין מערבין ג'** ואית תני מערבין אחד ואין מערבין שנים. מאן דמר מערבין שנים ואין מערבין אחד פחות מכאן בנסר מאן דמר מערבין אחד ואין מערבין שנים שתות מכאן בחלון: **ה מתבן**. ביד שם סי' ג' והובאה בפירקין דף ע"מ ובפור מ"ח סי' שע"ב: **אלו מאכילין מכאן** וכו' לשון ר"ע ז"ל כמופו כ"ל להניח בשבת אחת: וגמ' אלו מאכילין מכאן וכו'. אמר רב הונא ובלבד שלא יתן לתוך קופתו ויאכיל פי' רש"י ז"ל בלשון שני לא יתן לתוך קופתו ומשום דמוקצה מאתמול לאחילה זו ומכר' בגמ' דגם לא יאחוז בהאחר באפסר שלה לאכול מן המתבן אלא ר"ל דקאי באפה שלא תפנה ללכת לגד אחר ואיהי מאניה אחלה למקום המתבן: והא דקתני בברייתא בית שבין שתי חצרות ומלאהו תבן זה עותן לתוך קופתו ויאכיל וזה עותן לתוך קופתו ויאכיל משיק בגמ' בית כיון לאיכא מחיצות והקרה כי מפחית מעשרה מיעכר לה מילתא שהרי גג הבתים מתרחק מן החקרה ואי מפחית מעשרה מיעכר אבל מתני' דקאי מתבן בחצר ואין עליו חקרה לא מיעכרא מילתא. ובירוש' ר"ה אלעזר כיי מתני' אלו ממלאין קופתן מכאן וממלאין ומאכילין קופתן מכאן ומאכילין ע"כ: **נתמעט המתבן**. פי' ולאחי דבתמעט בחול מיירי דבתמעט בשבת לא שייך למיתני מערבין אחד. וכבר פירשו ר"ע ז"ל וז"ל ה"ר יהונתן ז"ל נתמעט המתבן מעשרה עפחים מערבין אחד אם נתמעט בחול שהרי הכל נחשב כפרוץ ואבי' לא נתמעט מע"ש אלא בשבת אפ"ה נאסרין שהיה שאותרה למקלת שבת משום דלא אמרינן הא מעטא דטוחיל והוחרה לא בעירוב ולא במחיצה והוי כמבוי שבטלה קורתו או לחיו דאמרינן כיון שאסורין לשבת הבאה אסורין נמי לאותה שבת עכ"ל ז"ל. והרא"ש ז"ל ג"כ הקשה בין לפי' ראשון דרש"י ז"ל בין לפי' שני ולפיכך כתב הוא ז"ל וגראה לפרש אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן דבחול קאמר וכן מוכח לישנא דמתני' דקתני נתמעט המתבן מעשרה עפחים מערבין אחד ואין מערבין שנים ואי בשבת מאי מערבין איכא וקאמר רב הונא ובלבד שלא יתן לתוך קופתו לאכול ודאי אי בעי לסלוקים בבת אחת מצי מסלק ליה אבל לא יתן לתוך קופה ויאכיל מעט מעט דאלמא ממעט ליה בע"ש סמוך לחשכה ואלו אדעתיה וקא מטלטל בשבת בחצר האסורה ע"כ בקיצור: בפי' **ר"ע** ז"ל או במשך עשרה אמות. אמר המלקט בפי' רש"י ז"ל הלשון או במשך עשרה אמות ועוד ובע"ד אינו יודע למה. וגראה משום דעד עשרה הוי כפתח כלתתן לעיל סי' ג': **ו כיצד משתתפין**. פ' הדר דף ע"ג. ועיין בתוס' ובהרא"ש ז"ל דהכא דאוקמוה למתני' דהכא בר' יהודה בן בתירא דהתם פ' הדר דמתיר בנשים ואוסר בעבדים אלא דלפי המסקנא בנדרים אתי בר' יהודה ב"ב דמתיר בעבדים ואוסר בנשים והאריכו ע"ש: **הרי זה אוסר לכל בני המבוי**. וכו' ביד פ"א דהלכות עירובין סי' כ' ובפ"ד דהלכות זכיה ומתנה סי' ו' ובפ' שני דהלכות שלוחים ושותפים סי' כ' ובפור מ"ח סי' שס"ו ובמ"מ סי' קפ"ח והובאה פ' ואלו נדרים דף פ"ח: ובפ' התקבל דף ס"ד בעי סתי שפחה ה"ל לתתיא שתי שערות מאי בעיא נביה הרי היא יוצאה בסימנין אלא לא דלא אתיא שתי שערות וקתני זוכה לאחרים ולא קשה למ"ד התם דקבן אינו זוכה לאחרים דשאני שתופי מבואות דרבנן ואע"ג דכל דתקון רבנן כעין לאורייתא תקון ה"מ במילתא דאית לה עיקר מן התורה אבל מילתא דליית לה עיקר מן התורה לא וכגון זה כתבתי בפ"ד דמסכת מעשר שני סי' ד': **ומזכה להן** וכו'. גמ' אתמר שתופי מבואות רב אמר אין קרע לזכות ושמואל אמר צריך לזכות ופי' רש"י ז"ל ואע"ג דמתני' קאלינו עליה דרב רב תנא הוא ופליג ע"כ ואיתא בתוס' פ"ק דב"מ דף י"ב: **ועל ידי אשתו**. בנדרים פרק בתרא דף פ"ח מוקי לה רב אחי בשם לאשתו אחר באותו מבוי שאין חצרה זקוקה לבעלה ומנו דזכיה לנפשה להוא אחר וכיה נמי לאחריתא את השיתוף אבל אם אין לה אחר קתני התם בברייתא דאינו מזכה ע"י אשתו אלא שהר"ן ז"ל כתב בר"ש שני דבילה דכי אוקימנא התם סבי ה"מ אגיבא דר"מ דאמר אין קנין לאשה בעלה כדאיתא פ"ק דקדושין אבל לרבנן דפליגי עליה דר"מ התם לא לריכנן בעירובי חצרות שתהא לה אחר באותו מבוי הלכך מני מזכה נ"כ אף עירובי תבשילין ע"י אשתו ע"כ. וכם ברב אלפס בדפוס של ויניציאה נראה שיש לשון מיותר וגם מוטעה. וגם בירוש' דפירקין ודפ"ד דמעשר שני ודפ"ק דקידושין מוקי לה בר"ש

בן אלעזר אליבא דר"מ דס"ל דר"מ עביד יד עבד כמעני כיד רבו ולא עבד יד אפה כיד בעלה סלקך מזבה ע"י אפתו ולא ע"י עבדו ופפתחו הכנעים: **אבל אינו מזבה.** ירושלמי ס"פ הניזקין: **לא ע"י בנו ובתו הקטנים.** דעת הרשב"א והרגב"ר ז"ל דהכא קאן ממש קאמר דהא ליכא הכא טעם מיבה כשהאב מזבה לאחרים משלו על ידו ומין כן דעת ר"ת ז"ל עיין בגמוקי יוסף פ"ק דב"מ גבי מתני' דמציאת בנו ובתו הקטנים אז בב"י בס סי' שס"ו: **ן נתמעט האובל.** כיד בפ"ה דהלכות עירובין סי' ו' ובטור א"ח סי' שס"ח. וגגמ' במאי עסקינן דקתני בתמעט אין צריך להודיע אילימא במין אחד מאי איריא נתמעט אפי' בלה ממי אלא בשני מינין אפי' נתמעט ממי נמי לא דתניא כלה האוכל ממין אחד אין צריך להודיע משני מינין צריך להודיע איבעית אימא ממין אחד ומאי נתמעט נתמעט דהיינו כלה לגמרי ואיבעית אימא משני מינין ודוקא נקט נתמעט ובריתא כלה דוקא נקט אבל נתמעט אפי' משני מינין אין צריך להודיע: **נתוספו עליהם** וכו'. תרתי קתני מוסיף ומזכה אם משלו מערב וצריך להודיע אם משלהן מערב רש"י ז"ל. אבל שם כיד משמע דמפרש דחדא קתני מוסיף ומזכה משלו וצריך להודיע אע"פ שהעירוב שלו משלו דלילמא לא ניחא להו בהאי פתח: וכתב ה"ר יהונתן ז"ל ובתוספות דיורין אם משלו מוסיף על ככרות העירוב ומשיב בכלי אחד אין צריך להודיע לדיורין הנוספים ואם משלהן צריך להודיעם אם יתרע בעירוב ע"כ: וגגמ' אמר רב חסדא זאת אמרת חלוקין עליו חבריו על ר' יהודה דתנן בסוף פירקין ת"ר יהודה בד"א בעירובי תחומין אבל בעירובי חצרות מערבין לדעתו ולא לדעתו לא תימא האי בד"א לפרוטי אתי. ופרכינן פשיטא דשמעי' מינה דחלוקין דהא בעירובי חצרות נקיט ואתי וקתני וצריך להודיע. ומאני מהו דתימא לעולם ר' יהודה בהנהו מפרש הוא ומתני' דהכא בחצר שבין שתי מבואות דלא ידעינן בהי ניחא ליה אבל בחצר שלו מבוי אחד אימא לא קמ"ל רב חסדא דבמבוי אחד עסיקי' וכן ג"ל לר' יוחנן דסבר דכל מקום שאנו ר' יהודה אימתי לכרם בא ובד"א בא לחלוק אבל לר' יהושע בן לוי דאמר כל מקום שאנו ר' יהודה אימתי ומאי ונמה אינו אלא לכרם דברי חכמים מוקמינן מתני' לדידיה בחצר שבין שתי מבואות דאסבר דאיכו זכות לו אלא חובה ורבינו עובדיה ז"ל פירש אליבא דהלכתא דהכי פסיק שמואל: כר' יהודה והלכה מכולן דפליגי: **ח כמה הוא שיעורו של שתופי מבואות.** וה"ה לעירובי חצרות: ומלאתי שנקד הר"מ דילומלמו ז"ל שיעור בכל מקום בזירי: **בזמן שהן מרובין.** כלומר שסרבה בעלי חצרות יש במבוי אי נמי הרבה בעלי בתים יש בחצר ומפר' בגגמ' מרובין י"ח בעלי בתים או בעלי חצרות ולא קפדינן אגוגלתא דכל בני בית של כל אחד ובמזון שתי סעודות שבי להו ואע"פ שאינו חולקים אותה לא היה מגיע לכל א' וא' מן הבעלי בתים כגרוגרת אע"פ די להם בזה וה"ה לעשרים ולשלשים והא דקתני רב יהודה בגגמ' חוטבנא די"ח בני אדם מפר' דגגמ' דמילתא אגב אורחיה קמ"ל שאמנה עשר גרוגרות כשיעור שתי סעודות דקתני מתני' ואע"פ כיון דדבר חשוב הוא שני להו למרובין בהכי אע"פ שאין מגיע אפי' כגרוגרת לכל בעלי הבית: [הג"ה כתוב בספר לבוש הכור סי' שס"ח וטעמא דשיעור שתי סעודות ג"ל כדי שיקנה א' מהם שם דירתו קבוע לשתי סעודות שבת ערבית ושחרית ויהיה הוא כשאר הבית ואחרים יהיו כאילו דרים אצלו בו לא רצו לבערים ועשמא עד י"ח גרוגרות כדי שיהא אלו שתי גרוגרות לאחד לשעודה א' שיש בה כדי להשיב נפש וכני אצל לאחרים ע"כ]: וכתב עוד שם סי' תי"ג וז"ל ומה שבארינו הכא גבי עירובי תחומין ב' סעודות לכל אחד ואפי' הם הרבה וגבי עירובי חצרות הקלו ואמרו דבפחות מי"ח שני גרוגרות לכל א' ובי"ם ולמעלה שני בשתי סעודות לבולן נראה לי דהיינו טעמא דעירובי חצרות הקלו לאפרוטי מאיסור' ולכך הקלו להם דלא ליתי לידי איסורא משא"כ כאן שלא התירוהו אלא לדבר מצוה לא רצו להקל עכ"ל ז"ל ועי' שיד במ"ש ברים פירקין דלקמן בשמו ז"ל: **ובזמן שהן מועטין כגרוגרת לכל א' וא'.** ואע"פ שאין בין הכל מזון שתי סעודות ונקולא הכא והכא מה"ר יהונתן ז"ל בתוספת ביאור יותר מעט: **כגרוגרת להוצאת שבת לכל אחד ואחד.** מלות להוצאת שבת ליתנהו בגגמ' אלא בירושלמי ולא ברי"ף והרא"ש ז"ל אלא בכמה כ"י ליתיה גם עפ"י הרמב"ם ז"ל וכיד פ"ה דהלכות עירובין סי' ט' ובטור א"ח סי' שס"ח: ובירושלמי רב אמר מרובין שבעה עשר מועטין שבעה עשר: **מ א"ר יוסי** וכו'. הטור שם סי' שס"ח. נראה שסובר דלפרוטי אתא מאחר שפסק כותיה אבל הרמב"ם ז"ל פסק דלא כותיה ובפ' מי שהוציאוהו דף מ"ו מייתי לה לפי' שם רש"י ז"ל שלא נשכח תורת עירוב מן התינוקות אבל עיקר עירוב בתחומין הוא ע"כ. אבל כאן פי' רש"י ז"ל כמו שהעתיק בבר ר"ש ז"ל והכי משמע בפ' הדר דף ע"א דתניא התם מערבין בחצרות ומשתתפין במבוי שלא נשכח תורת עירוב מן התינוקות וכן פי' נ"כ ר"ר יהונתן ז"ל אבל תוס' ז"ל כתבו שם פ' מי שהוציאוהו דלר"י נראה דפי' רש"י דהתם פ' מי שהוציאוהו עיקר דהכא בפירקין לא חיישי כלל בעירובי חצרות אלא אשתופי מבואות קאי דקתני ריש"ל כיצד משתתפין וכו' ולא אמרו לערב בחצרות היינו פי' אשתופי מבואות וקרי תנא לשתוף מבוי עירובי חצרות בשמה דוכתי ע"כ. ועיין במ"ש לעיל פ' שני סי' ח' בשם ה"ר יהונתן ז"ל עוד סי' שם רש"י ז"ל שיני עירוב כל שהוא לכל אחד ע"כ. ופי' ה"ר יהונתן ז"ל אבל בשיני עירוב שנתמעט משיעורו משנכנס שבת ראשון כל שהוא אין צריך לוסיף עליו אפי' לשבת שבאה כיון שמתחלה היה בו שיעור ואם נתמעט קודם שנכנס שבת ראשון תחלת עירוב קרינן ביה ע"כ: **ולא אמרו לערב.** אית דגרסי לא אמרו בלא וי"ו וכן הוא בהרי"ף והרא"ש ז"ל: ובירושל' אמר ריב"ל מפני מה אמרו מערבין בחצרות מפני דרכי שלום ומעשה באשה אחת שהיתה לה דבובה עם חברתה ושלחה עירובה ביד בנה ונפפתיה ונשקתיה אחת ואמר לאימיה אמרה סכין רחמין ליה לגברי מתוך כך עשו שלום הה"ד דכתיב וכל מחיבותיה שלום: **ר' אליעזר** ביו"ד צריך לחיות: **ר' יהושע אומר כבר הוא עירוב** וכו'. כיד פ"א דהלכות עירובין סי' ח' ובטור א"ח סי' שס"ו: **והיא פרוסה אין מערבין בה משום איבה.** ומסיק בגגמ' דאפי' עירבו כולם בפרוסות שמי לא אמרו יחזור הדבר לקלקולו כלומר שיבואו ליתן זה פרוס זה שלם והיכא דלא שייך משום איבה כגון שאחד מזבה לכולם כתבו הרא"ש והמרדכי והטור והגהות מיימוניות דיכול לערב בפרוסה: ככר כאיסר פי' רש"י ז"ל כמדת איסר: ו"ל ס"ר יהונתן ז"ל בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח שאין נקרא עירוב או שתוף אלא בשטוח אבל אינו מזבה אבל מים ומלח אין אדם קפיד מחת לחברו כרלונו ואין אדם קומה בתן דירה דמתנת ח"ם הי' אבל בפירות ויין שכן דברים החשובים מערבין ומשתתפין ור' יהושע פליג ואמר דאין מערבין אלא בככר שלם שכל ככר וכל בעל הבית ואח"כ משיין כולם בכל אחד ואם לא היה שלם אפי' יהיה כ"כ גדול שיש בו מאפה סאה כיון שיגיע ממנה שיעור חלתה שהוא אחד מארבעים ושמנה לנתיים הרגיל למכור נקרא פרוסה ואין מערבין בו וכ"ם אם יטל ממנה שיעור חלה של בעל הבית שהוא אחד מכ"ד שאין מערבין בו. וככר כאיסר לאו דוקא אלא אפי' כגרוגרת והוא שלם מערבין בו: [הגה בלע"ד ל"ל אלא דוקא כגרוגרת והוא שלם וכו']: ע"ל ז"ל דר' יהושע מלל אחד דלא בעי כגרוגרת אלא כשיעור איסר אבי ומתמיר דבעי ככר שלם ומעמו משום איבה שחבריו מכיסין שלם והוא מכנים פרוסה עכ"ל ז"ל: וכתוב בבית יוסף סוף סי' שס"ח וז"ל ודעת רבינו כדעת הראב"ד ז"ל בפ"ה מה"ע שאף בעירובי חצרות בעינן שיעור כמו בשתוף וכתב שם הרב המגיד שכן דעת האחרונים ובדחקו עצמן בלשון המשנה שאמרה ככר כאיסר והוא שלם מערבין בו לפיכך שם ככרות הרבה כגרוגרת לכל א' וא' אבל מדברי הרמב"ם ז"ל שם משמע שדי לכל א' בככר כאיסר ואפילו אין בו כגרוגרת וכתב הרב המגיד דהכי משמע מדברי הגאונים ושכן נראה ע"כ. ומשמע מהרמב"ם ז"ל דכשהוא מזכה בעירובי חצרות לבני החצר אפי' בככר כאיסר יכול לזכות לכל בני החצר ואין צריך שיעור כלל ועיקר רק שיהיה שלם: **יא נותן אדם מעה וכו'** ביד פ' שני דהלכות עירובין סימן כ' מפרשה [הר"מ] למתני' לענין עירובי תחומין וז"ל נותן אדם מעה לבעל הבית כדי ליקח לו את ויערב לו בה עירובי תחומין אבל אם נתן לחנוני או לנחתום וכו' אבל בטור א"ח סי' שס"ח פירשה כפשטה לענין עירובי חצרות והרב המגיד ז"ל כתב שדברי הרמב"ם עיקר: **כדי שיזכה לו בעירוב דברי ר' אליעזר.** גגמ' אמרינן דאע"ג דמשיכה קונה עשאו ר' אליעזר כד' פרקים בשנה דתנן בחולין פ' אותו ואת בנו בארבעה פרקים אלו משחיטין את הבכור בערב כרחו וכו' דשמעינן בה חכמים את דבריהם על דין תורה הכא נמי בעירוב העמידו דבריהם על דין תורה דמעית קונות: לא זכו לו משותיו שאין משות קונות וכו' עד סוף לשון ר"ע ז"ל. אמר המלקט הוא פי' רש"י ז"ל וכתבו עליו תוס' ז"ל וכתוב פי' כן לאפי' מתכוין להקנות לו בחנם ואפי' זיכה לו ע"י אחר או לקח המעה וקנה לו מן הסוק אינו עירוב כיון שהנותן מתכוין לקנות לו מן החטטי כי היכי סבור שמשותיו קונות בלא משיכה וכל הזכויות בעשה החטטי שלא מדעת בעל הבית קעביד ואין מערבין אלא לדעתו ולשון הקונטרס מכיון כן בסמוך ע"כ. וכתב עליהם הרא"ש ז"ל דדברים המוהין הם דהא דאמרו חכמים דאין מערבין לאדם אלא מדעתו ואפי' בעירובי חצרות היינו משום דחשיבי ליה קלת חובה אי בשתי מבואות מיירי ואי ממי במבוי אחד מיירי חשיבין ליה קלת חובה אוני יש קלת טעם למה אינו רוצה לערב דאי זכות גמור הוא מאי הוי טעמייהו דאמרי אין מערבין לו לאדם אלא מדעתו וזה שנילה בדעתי בחבון בעירוב שהרי נתן מעה לחנוני ומאחר שאין קונה לו המעה וזיכה לו החטטי אמאי לא זכה. אלכך כ"ל לפרש מתני' כמשמעה ואם כתן לו אלא זכוי לא זכו לו משותיו דלא אם ס"ל לרבנן דהא דר' אליעזר דסבר דעשאוהו כד' פרקים שלנו אבל אם שיזיכה לו ע"י אחר מודו רבנן דהוי עירוב והא דקתני שאין מערבין לו לאדם אלא מדעתו מילתא באנכי דפשט היא ולא קאי אנותן מעה לחנוני וס"ק ואין מערבין בו וכו' וכה"ג בפ"ק די"ט שאפר כירה מוכן הוא אדם דאי קאי אנותן מעה לחנוני ה"ל למתניה קודם הך דתנא ומודים חכמים בשאר כל אדם וכו' עכ"ל ז"ל: וכפירוש רש"י ז"ל בפסק הטור בא"ח סי' שס"ח. וגגמ' אמר שמואל לא שנו אלא זכו לו משותיו אלא מעה אבל כלי קומה פי' קנין סודר ול"ם אלא דמ"ל זכה לי אבל אמר ליה ערב לי שליח שויה וקני: **א"ר יהודה בד"א** וכו'. פי' מי שהוציאוהו דף מ"ו וס"ם כל גגות: **שאין מערבין לו לאדם אלא מדעתו.** ירוש' מתני' דר' מאיר דר' מאיר אמר ע"י עירוב וע"י שתוף: **בד"א בעירובי תחומין.** ביד פ"ו דהלכות עירובין סי' י"ח ובטור א"ח סי' ת"ל: **אבל בעירובי חצרות וכו'.** ביד שם פ"ה סי' כ"ג ומתני' דלעיל סי' ז' דקתני וצריך להודיע מיירי בשתוף מבואות בחצר שבין שתי מבואות כמו שכתבתי לעיל: **לפי שזכין לו לאדם שלא בפניו ואין חבין לו.** כך הגיה ה"ר יוסף ז"ל ומתוך מלות נאדם שלא בפניו דנסיפא: בפ' שני דקדושין דף מ"ב יליפי לה מדכתיב בשיא א' נשיא אחד ממטה תקחו לנחול את הארץ וקנינים ממי היו בנוחלי הארץ וקנינים בשלא בפניו דמי ומ"מ כיון דנחלת הארץ זכות הוא לכם מה שעבו עשוי ומע"ג דזכות וחובה ממי איכא התם דהא איכא דיחמא ליה בחר מפי מבבקעה אי אפכא: וכתוב בגמוקי יוסף ס"פ האשה שלש בשם הריטב"א ז"ל שכתב בשם רבו דמילתא דהוי חובה אע"ג דלכי ידע אמר ניחא לי אין זכין לו לאפרע ע"כ: **סליק פרקא**

פרק ח כיצד משתתפין בתחומין מניח את החבית. כל פירותיהן היו רגילין להניח בחבית כדתניא לעיל מביאין את החבית של יין ושלש מן וכל גרוגרות ושל שאר כל מיני פירות תוס' ז"ל: הגי"ה התוס' והמרדכי ז"ל סוברים דעיקר שיתוף לכתחלה לא הוי אלא בין משום שיהו מיכרים אישו עירוב ואישו שיתוף ולא כרש"י ז"ל שכתב ביין וכ"ם בפת החביב שפי. וכן ג"כ כתבו התוס' דאשתופי המבואות דוקא בחצר שבמבוי ולא בבית משום דבחצר מיכר שפי שיתוף דשייכא שפי למבוי וקרובה אשמיעה דמבוי אבל בירום' משמע כפי' רש"י ז"ל דשיתופי מבואות בחצר וכ"ם בבית ע"כ: **מניח את החבית.** משלו ומזכה להן ע"י בנו ובתו הגדולים כדאמרינן בפירקין דלעיל גבי שתופי מבואות. ואומר אח"כ הרי זו לכל בני עירי הרוצים ליכנס לשם מזרח ל' אנשים אמה ה"ר יהונתן ז"ל: **ה"ז לכל בני עירי.** ביד פ' שני דהלכות עירובין סי' י"ח: **או לבית השתה דהוו דבר מצוה.** ופי' ה"ר יהונתן ז"ל ומשום הכי נקט הכי משום דאין מערבין עירובי תחומין לדבר הרשות כי אם בדבר שיכר ואכבת שם הוא בעצמו אבל לדבר מצוה כגון הכי הכלו על הטביר לערב בפת ע"כ: וביד פ' שני ו' ובטור א"ח סי' ת"ג. וכתוב בספר לבוש הכור סימן תס"ו ז"ל לא התירו חכמים לערב עירובי תחומין אלא לדבר מצוה וכ"ל בעשאה דבשלא עירובי הצרות ושתופי מבואות

שנזרו בהם משום ר"ה ונקל יבואו לעבור עליהם שאין כל אדם יכולין ליזהר בהם הצריכו לערב נפל מקום אחי אלא לגזרך כדי שלא יבואו לעבור עליהם להליא אבל עירובי חצרות שאין צריכין לו אלא לברקים ומישובא דמישובא הן לריכין ליה ולילא לאיתיה כ"כ שיעברו עליו במזיד לא התירו אלא לעת צורך של מצוה כגון שהיה רוצה ליכנס לבית האבל או לבית המשתה וכו' ע"כ: ולעיל פ"ד ברייתא שהבאתי דהמא בתו גויה למזרח עירובי למזרח ומוקי לה בגמ' במרי מאתא ופי' שם בקונטרס שצריך לעשוק לפניו כתבו הוס' ז"ל דהוי ממי דבר מצוה שהולך לגזרך בני עירו ומפקחת על עסקי רבים. ירושלמי ולמה לא תניון שמואל אמר תמן תניון מזכין צריך לזכות ברם הכא דלא תניון מזכין אין צריך לזכות ר' יוחנן אמר קל וחומר בדבר ומה תמן שעירובי חצרות מדבריהם אתם אומר מזכין עירובי תחומין שהן דברי תורה לא כל שכן: **כל מי שקבל** וכו' ביד שם בפ"ע פ' ששי ס"ו ח: **משחשכה אסור** גרסי': **ב** מיון בשבת המ"ס: וביד שם ס"ו סי' ז' ובפי"ד דהלכות מאכלות אסורות סי' ח' ומיירי לה פ' אע"פ דף ס"ד ובטור א"ח סי' ת"ם: וכתוב שם בשכר לב ב' חתר ב' סעודות בינונית הן שהם ביצים. ופע"ג דבעלמא אמרינן דשיעור סעודה כהם הוי ד' ביצים וגבי עירוב סקלו שגם יש הרבה בני אדם דסני להו בשלמה ביצים ע"כ ועיין עוד במ"ש בשמו ז"ל בפירקי דלעיל מסמה ד': וכתב ה"ר יהונתן ז"ל במשנה זו לא פירש אלא שיעור כשהוא מערב בפת אבל ביין לא פירש אע"פ שמשנה זו נגזרה על עירובי תחומין ביין כדקתני ממיה את סחבית אבל בברייתא מפורש בפי' בכל מערבין וכו' ואומר שם שבשתי רביעיות פני ומשאר מיני דבר שהוא נעשה לשבוע ממנו בשיון שיעור שתי סעודות ודבר העשוי לנפח את הפת בשיון ממנו שיעור לנפח ממנו שיעור שתי סעודות ואע"פ שאין דרך לאכול לכתן בלא לחם אע"ה הקלו הכמים בעירובי תחומין דסני ליה בלפתן לבדו לכיון שנלה דעתו ועשה מעשה פני בכך ע"כ: **אלו ואלו מתכונין להקל.** כך מלאתי מוגה בקלת מסניות וגם במשנת החכם ה"ר יוסף אלבאלי ז"ל וכן כתובה המשנה בירושלמי וכן היא ג"כ בפי"ז דמסכת כלים וכן בפי' רש"ל. אמנם בתלמוד ובטר"ף ז"ל ובפסקי הרא"ש ז"ל וגם בה"ר יהונתן ז"ל כתוב זה וזה וכן נלע"ד עיקר אע"פ שאפשר לומר דקשה בכל דוכתא אלו ואלו משום סירכא דליסמא דהאי דתנן בפפ"ז דכלים ר' יהודה אומר בדקה וחכמים אומרי' בנסה אלו ואלו מתכונין להקל דהתם לא מצי למיתני זה וזה משום הכמים דמיבב לתנות היחיד ברבים ולא הרבים ביחיד: אחר זמן רב מלאתי בכתב ה"ר יוסף ז"ל אלו ואלו כן מלאתי כאן וגם בפי"ז דמסכת כלים ולפי זה נ"ל דה"פ אלו ואלו מתכונים להקל כלומר בין ר"מ ור' יהודה דלעיל בין ר"מ וריב"ב כולם מתכונין להקל כי נ"ם וריב"ב סוברים דבני אדם אוכלין בשבת יותר משיעור מה שאוכלין בחול ע"כ: **מתכונין להקל.** מה שפי' רש"ל דטעמא דר"מ משום דרווחא לבסומי בכיח ולר' יהודה וכו' סוא פי' רש"י והר"ם ז"ל והרא"ש ז"ל. אבל רבינו יהונתן ז"ל פי' דטעמייה דר' יהודה דכיון דמרבה לאכול בשבת הבשילין ומיני מתיקה אינו מרבה לאכול להם וכן משמע דמפרש נמי הרמב"ם ז"ל כמו שכתבתי בפי"ז דכלים סי' י"ח: וז"ל הירושלמי ר"מ אומר בחולה דליה ליה מה לוכל הוא אוכל פיתא לבחר בשבת דליה ליה מה לוכל אוכל פתא סגיין ר' יודן אומר בחולה דליה ליה מה לוכל אוכל פתא סגיין בשבת דליה ליה מה לוכל כתא לבחר: ר' **יוחנן בן ברוקא אומר מכבר כפונדיון** וכו' בבלי וירושלמי הנא וקרוביס דבריהם דריב"ב ודר"ש להיות שון דכי מכבת מזוני הוי תשש: **חציה לבית המנוגע.** וגרסי' הלמ"ד בשב"א ולבני"ת בפת"ח והיו"ד בחיר"ק: **וחצי חציה** וכו'. גמ' תנא וחצי חצי חציה לגמא מומאת אוכלין לר"י ב"ג כדאית ליה דהיינו כביצה חסר רביע ולר"ש שעיר מכלם לקב בכר שלמה ח' ביצים חציה ד' חצי חציה שיש חצי חצי ביצה וחצא דידן מ"ש לא חצי מומאת אוכלין משום דלא שוו בשע"ר דיינו דהדדי דלא הוי שיעור מומאת אוכלין חצי שיעור פסול גויה מלומלם אלא יש שאומרים פחות ויש שאומרים יותר דהגיא וכו' ולתנו הוס' בשם ר"ת ז"ל דכסיל גויה גזרת קדמונים היתה ולא מי"ח דבר דהאוכל אוכל ראשון ואוכל אוכל שני הלע וכו' ואיתא בהוס' פרק כשם דף ל' וביד רפ"ד דהלכות מומאת אוכלין: **ג אנשי חצר ואנשי מרפסת** וכו' במשנת החכם ה"ר יהונתן ז"ל ה"ג אנשי חצר ואנשי מרפסת שבתחו כולן ולא עירבו אלו עם אלו וכו' אבל עירבו אלו לעצמן. פי' מרפסת מקום היולאה על אכסדרא והיא מרוכה הרבה לפי העליות ויש עליה עליה אחרת שיולאת לתוך כלפי החצר כשיעור המרפסת התחתון וכו' ע"ם כי האריך הרבה הוא ז"ל. ואיתא בפ' כל גגות דף ל"א בריתא: ופי' בערוך וזהו כל לשונו מרפסת כגון אויר מים בב וכו פתח פתוח ובאותו האויר המסובב קירות יש בתוכו בתים פתוחים בו ומעלות עולות בעליות אין אומרים יצתן לכל בית ד' אמות בחצר אלא נותנין לכתח המרפסת ד' אמות בלבד ע"כ. ולשון הרמב"ם ז"ל וקרא מרפסת לפי שהוא מקום לריסה לאותן העולין לעליות ע"כ. עשאו הרב ז"ל מלשון רפיסה כמו ובאתה ברגלה רפסה ובסיעתא דשמיא במרפסת גבוהות יותר מעבדה ספרים כמו שכתוב בתוס' יו"ט. וביד פ"ד דה"ע סי' ט"ו ס"ז ז"ל ובטור א"ח סי' בד"א בסמוכה. שהחולית סמוכה למרפסת רש"י ז"ל ואריבא נמי קאי כמו מפורש שם בהרמב"ם ובטור ז"ל: **אבל במופלגת** בשבת הביה"ת: **ואיזהו סמוכה כל שאינה רחוקה ד' טפחים.** כתב ה"ר יונתן ז"ל יש שגורסי' עשרה טפחים ועיין בסוגיא דמתני' בגמ' שפירש רש"י ז"ל בפ"ו מקומות אלא שיעורו חכמים עשרה לשבת אלא בנובה ולא שיעורו ד' אלא כמשך ע"כ. וכן פי' ג"כ בדף פ"ח בסוגיא דוכן בתי גזוזטרות ולא כפי' הרמב"ם ז"ל שם שהביאו ג"כ רבינו שבדיה ז"ל: **ד הנותן את עירובו בבית שער** וכו' ביד פ"ה דהלכות עירובין ס' ט"ו ובטור א"ח כי' ה"ש והובאה בגמ' ס"ם הדר ובפ"ק דסוכה דף ג' **באכסדרא במרפסת** כ"ל: **והדר שם אינו אוסר עליו.** אלמרו חכמים הדר שם ליתו אוסר עליו הנותן את עירובו אינו עירוב הוץ מבית שער דיחיד ומתני' בבית שער דחיד דרבים עסקי' וכל מקום שאמרו חכמים אין מניחין בו עירוב מניחין בו שיתוף דעירוב משום דירה דמעבר לתו לבתי דירה כאילו כל בני הבתים דרין כאן הלכך אי לא חזי לדירה לא שרי אבל שתוף לאו משום דירה הוא דהא לא בתים שייכי ביה אלא חצרות הלכך לאו דירה בעינן אלא מקום המשתמר כגון חצר אבל אויר דמבוי לאו משתמר הוא: **בבית החבן בבית הבקר בבית העצים בבית האוצרות** כך נ"ל. והובאה בפ' הדר דף ע'. וכתבו הוס' ז"ל בבית החבן וכו' ז"ל עירוב ואפי' אין שם חבן לבעין הכתת עירוב לא בני אלא דחזו לדירה אבל הא דקאמר וכו' והא דקתני הכא הדר שם אוסר עליו היינו דוקא באין לבע"ה שם חבן דאם יש שם חבן הוי כאילו דר עמו שם בבית לר"מ דחשיב בית החבן כמקום דירה בפ' הדר ולא אסרי אהדדי ע"כ: **והדר שם אוסר עליו** כנ"ל. וכן נ"ל בפיסא במילתיה דר' יהודה: **בית התבן** וכו' פי' ה"ר יהונתן ז"ל אבל אם הניח עירובי חצרות בבית שבתחר שהוא מיוחד לאצור שם תבן לו בהמותיו ה"ז עירוב שהרי ראוי לדירה הוא ובית מיקרי והדר שם בבית העשוי לתבן והוא עשוי מעבעי אילנות ומקנים כלומר שאינה בית של קבע אפ"ה בית מיקרי לכל דבר ומי שאוכל שם אוסר על בני חצר אע"פ שאינו יכן ושוכב שם דמקום פתא גרים והכי הילכתא: ר' **יהודה אומר אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית אינו אוסר עליו.** ר"ל יש לך בית קבוע בד' מחיצות. ואין רגל אחת אוסרתו ר"א הורסתו ואפ"ה אינו אוסר מי שהוא דר בו כגון הסוכר בית בחצר ומבעל הבית שבחצר אין לו למסכיר תפיסת יד באותו בית כגון שמגיע לשם כחורתו לו מעלמיו שאין מיעלין בשבת אינו אוסר עליו בחצר מפני שהוא נראה כלאכסניא הואיל ועדיין יש לו תפיסה באותו בית אלא עקר עצמו משם אבל אם היו לו לבע"ה כלים הנעלין בשבת אינה נקראת תפיסה שהרי יכול ליעלם בשבת ואין לו תפיסה שם כלל ומאלא שכולה לשוכר היא ולא למסכיר ומלתיה דר' יהודה דברי הכל היא ואין חולק עליו: ויש מן הרבנים שאומרים כי מה שאמרנו שאינו אוסר ה"מ כגון חצר שהיא כולה שלו ומשכיר הבתים שבה לאחרים והוא שוכן באחד מהן ויש לו תפיסת יד בשולן שאינם אוסרין עליו משום דלמי לאחים השותפים שאוכלין על שלחן אביהם ויושבין בבתיהן שאין לריכין עירוב כל ג' וח' וה"מ בזמן שאין עמהן דיורין אחרים בחצר אבל אם יש שם דיורין בחצר ומולכין עירובין אלא אחרים לריכין עירוב בכל ג' וח' מנו דאסרי הני בני מי אסרי וה"ג כך אמו דין בו ודיקא נמי דקתני אינו אוסר עליו עליו הוא דאינו אוסר אבל על האחרים אוסר ולריך לערב עמהן ומאלא שכולן לריכין לערב בזמן שיש שם אחרים בחצר ע"כ: ובגמ' ה"ל תפיסת יד כגון חצרו של בוביים בן בוביים דעשיר הוי ומשאיל בתים שבחצר לאחרים והיו לו כלים בכולן מתוך עושר היו לו כלים הרבה ומיני סחורה ופרקמטיא: וכתב הרב המגיד שם בפ"ל ומלקתני אם יש שם תפיסת יד לבע"ה מעמע דלא חשיב תפיסת יד אלא כשהבית שלו והוא משכירה או משאילה לאחרים אבל אם אין הבתים שלו לא קנויות ולא שכורות אע"פ שיש לו בהן תפיסת יד אסרי אהדדי ע"כ: ובקולין סי' שורש מ"ז דייק מדקתני אם יש שם תפיסת יד של בע"ה ולא קתני אם יש לאחר תפיסת יד בבית חברו ש"מ דוקא תפיסת ידו של בע"ה אינו אוסר אבל תפיסת יד של אחר לא מהני ע"כ: **ה המניח את ביתו** וכו' פ"ד דהלכות עירובין סי' ז' ז"ל ובטור א"ח סי' שע"א והובאה פ' מי שהוציאוהו דף מ"ז ובפ' הדר דף ס"ב ותוס' שם דף ס"ה ודף ע': **אצל בתו.** דוקא בתו דאמרי אינסי נגח כך כלבא שלו נגחה בך גורייתא פוק. אבל הרמב"ם ז"ל שם בפ"ד לא חילק בין בתו לבנו ולכתב הרב המגיד דס"ל ז"ל שלא אמרו כן אלא לדבר בהוה ומצוי שלרך בני אדם לשבות אצל בתו יותר מאצל בנו ועלולים אם הסיע לבו אפי' הלך אצל בנו אינו אוסר וכשלא הסיח אפי' אצל בתו ה"ז אוסר ע"כ: **שכבר הסיעה מלבו.** בערוך הביאו בערך סא ופירש הסיעה כמו הסיעה כלומר העתיקה וכן נמי גרים ומפרש הסיעו לדבר אחר דתנן במתני' בפרק אין מעמידין"ש שנורסין שכבר הסיע מלבו: **בור שבין שני חצרות** וכו'. ביד פ"ג דהלכות עירובין סי' כ"א ובטור א"ח סי' שע"ה וסי' שע"ו. והובאה בפ"ק דסוכה דף י"ו והתם קתני. בש"א מלמעלה ובה"א מלמטה וכמו שכתבו שם הוס' ז"ל: **אא"כ עשו לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים בין מלמעלה בין מלמטה בין מתוך אוגנו.** כך נ"ל לפי פי' רש"ל: ומ"מ אין נראה כך מפי' רש"י ז"ל דבפ"ק דסוכה דף י"ו וז"ל שם בין מלמטה סמוך למים בין מתוך אוגנו כלומר בין מלמעלה רחוק מן המים ובלבד שתהא בתוך אוגנו של בור דמוכחא מילתא דבסביל אוגן המים נעשית ע"כ. וז"ל התוס' אבר שם בין מלמטה בין מתוך אוגנו וי"ש שכתוב בהן בין מלמטה מתוך אוגנו ולא יתכן דא"כ מלמעלה היינו הון לבור דאי בתוך הבור סמוך לשפתו היינו מתוך אוגנו ול"ל היינו כותל שביניהם דקאמר ר' יהודה שמכסיק בין שתי החצרות ומהלכת ע"פ הבור. ועוד דא"כ לא הוי לומעלה ת"ק בנין למעלה דרבב"ג דפליגי אמוראי פ' כילד מפתחין דרב הונא אמר למטה למטה ממש למעלה ממש וזה וזה בבור רב יהודה אמר למטה למטה מן המים ע"כ: וכן נ"ל נראה מפי' רש"י ז"ל דהכא בגמ' דמפ' אפלוגתא דרב הונא ורב יהודה וז"ל למטה דקאמרי ב"ש למעלה דקאמרי ב"ה ע"כ. ואי ס"ל דגרים בין מלמעלה במילתיה דת"ק ס"ל לפרש אמילתיה דת"ק אי סדם וקאי אסולהו וכן בגמ' וגם בירושלמי ליתיה וכן ברב אלפס והרא"ש ליתיה ולא בפי' הרמב"ם ז"ל ולא בטוס פוסק רק בפי' מגיד משנה יש להסתפק אי בגרים ליה: גם מפי' ה"ר יהונתן ז"ל משמע דלא גרים ליה ופי' עוד ורשב"ג בא להשמיענו דהאי מתוך אוגנו דקתני ת"ק בית הלל הוא ולא ב"ש ובכמוך אכתוב סוף פירושו ז"ל וגם ה"ר בנלאל אשכנזי ז"ל מחק מלות בין מלמעלה דבמילתיה דתנא קמא דבפ"ק דסוכה דף י"ו: ומה שפי' רעז"ל הוא מה שפי' רב יהודה. אבל רב הונא אמר למטה למטה ממש סמוך למים ואין לריכין רחבי קנים ליגע במים. למעלה למעלה ממש סמוך לשפתו מלמעלה אם יראה דיו בכך: בין מתוך אוגנו אע"פ שאין המחילה נוגעת במים כלל דקל הוא שהקלו חכמים במים וכתבו תוס' והרא"ש ז"ל ועל זה סומכין בעולם שיש לפה בתי כסאות על המים אע"פ שאין המחילות מגיעות עד המים ע"כ: **א"ר יהודה לא תהא מחיצה גדולה** וכו' פי' ה"ר יהונתן ז"ל רשב"ג בא להשמיענו דהאי מתוך אוגנו דקתני ת"ק ב"ה היא ולא ב"ש ור' יהודה פליג ואמר דכיון דבבירא לן תלויה מתרת במים לא בעינן שתכנס המחילה בתוך אוגני הבור ואע"פ שהיא למעלה מחוליית הבור ואינה נוגעת כלל בחוליית הבור מעיל דזהו כותל המפסקת בין החצרות אע"פ שהיא גבוהה מלא מחוליית הבור

רוחב הכור יותר מעובי הכותל ונשאר מרוח הכור מלד זה וכן מרוח השני ומסתמא רוחב הכותל ד' טפחים ואמרי' קורס ד' מתרת במים אע"פ שאינה מתרת בחורבה וא"ת למה לי ד' אפי' בפחות ממי תשתרי שהרי אין אמו קפדים בערבוב המים מתרץ בגמ' אע"פ שאין אמו חושבין למים המתערבין צריכין אמו לחוש שלא יבא הדלי לחלק חברו וקים להו לרבנן דאין דלי מהלכת יותר מד' טפחים ובשאר מחיצות של קנים שאינם רחבות קבעינן בגמ' שצריך לשקע רחבי הקנים תחת המים טפח כדי שלא יעבור הדלי לחלק חברו עכ"ל ז"ל: ובגמ' א"ר יוחנן ר' יהודה בשיטת ר' יוסי אמרה דאמר מחיצה תלויה מתרת אף בינשה הלכך במים ממי אין צריך שתגיעה המחיצה עשויה בשביל המים ובתוך חוגני הכור דתנן בפ"ק דסוכה ר' יוסי אומר כשם שמלמטה למעלה עשרה עפחים כך מלמעלה למטה עשרה עפחים ולא היא לא ר' יהודה סבר לה כר' יוסי ולא ר' יוסי מ"ל כר' יהודה (עי' הגריסא בגמ' בעירובין ובסוכה). ר' יהודה לא מ"ל כר' יוסי ע"כ ל"ק ר' יוסי אלא בסוכה דאיסור עשה אבל שבת דאיסור סקילה הוא אע"ג דברשויות דרבנן ליכא סקילה כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ולא ר' יוסי מ"ל כר' יהודה ע"כ לא קאמר ר' יוסי התם אלא בסוכה למלות עשה אבל שבת דאיסור סקילה לתיך חלנו של בור: ן אמת המים וכו' ביד פס"ו דהלכות שבת סי' י"ח ובשור א"ח סי' שכ"ו: עשו לה מחיצה בתוך אוגניה וכו' לשון רע"ז. אמר המלקט כתב רש"י ז"ל ומחיצת האחר התלויה ועוברת על גבה אינה מועלת לה ואע"ג דמחיצה תלויה מתרת במים ס"מ היכא דגרלית מחיצה שנעשית בשביל המים כגון גזוטרא דמחני' וכגון מחיצה שבתוך הבור ע"כ: ר' יהודה אומר בותל שע"ג תידון משום מחיצה. ה"ר יהוסף ז"ל מחק זה מהמשנה וכתב כן מלאתי בכל הספרים דל"ג זה ע"כ: באמה של אבל. בהרי"ף וה"ר יהונתן ז"ל כתוב אובל ועיר שמה אבל מליט במקרא בסוף ס' שמואל גבי שבע בן בכרי כתי' שאול שלחו באבל וכן התמו: ובגמ' בברייתא אמרי' שהיתה באמה באה מאבל לציפורי: ומה שכתב רש"ז ל עשו לה בכניסה ולא בציאה לא מהני מידי דהא מחוברת למים אחון לאחר ביציאתו ונעשה הכל כרמלית ע"כ. אמר המלקט הוא לקוח מלשון הברייתא דבגמ'. וכפי מה שמלאתי נלע"ד שחסר כאן לשון וכן ל"ל אבל כי עשו בכניסה וביציאה אינה דומה כרמלית ונראה באלו מתחלת בחלר זו. ומה שכתוב שם ולא בכניסה מחובר וכו' עד לסוף ר"ל כי מעות נפל בדפוס אע"פ שכבר אפשר לישבו בדוחק וכמו שכתוב בגמ' וקל להבין: חן כצוצרא שהיא למעלה מן המים. אית דגרסי מן המים. וביד שם סי' פ"ו ובטור א"ח סי' שנ"ח ועי' שם בספר לבוש החור והוסיף לקח עוד יבביאות הוס' ז"ל בשבת פ' הזורק דף ק' ודף ק"ח: וכתב הר"ן ז"ל שם פ' הזורק דדוקא בגזוטרא שהוא בגין קבוע ויכול אדם לתקן בה כרצונו אבריכו מחיצה עשרה טפחים מה שא"כ בספינה ולפיכך הקילו בה בספינה אמורא דהתם בד' טפחים או בזיז כל שהוא נמר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ע"כ. ומפרש בגמ' שם פרק הזורק דמלגא הקלו חכמים מחיצה תלויה אלא במים ואע"ג דאיכא בקיעת דגים בים ס"מ בקיעת דגים לא היא בקיעה מלבטל למימר גוד אחית מחיצתא אבל בחורבה ובשאר דוכתי לא מהניא מחיצה תלויה ולא אמרינן גוד אחית מחיצתא משום דבקיעת גדיים שמהלכין היא בקיעה ומבטלי מחיצתא ואיתא בירושלמי פ"ק דסוכה: אא"ב עשו לה מחיצה וכו' לשון רע"ז. אמר המלקט ובגמ' מתני' דלא כחכמים בן עקביא דתניא חכמים בן עקביא אומר גזוטרא שים בה ד' על ד' חוקק בה ד' על ד' וממלא ואין צריך בה מחיצה אחרת דאמרי' כוף וגוד הואיל ויש בה עשרה לכל רוח לנקב א"ר יוחנן משום ר' יוסי בן זמרא לא התיר ר' חכמים בן עקביא אלא בימה של שבריא הואיל ויש לה חגנים ועירות וקרפפות מקיפות אותה אבל בשאר מימות לא ולכתבו הוס' ז"ל מתני' דלא כחכמים אע"ג דחכמים לא אמר אלא בימה של שבריא מתני' ממי לא מפלגא ומייבי בכל מימות ע"כ. וז"ל ה"ר יהונתן ז"ל גזוטרא שהיא למעלה מן המים גזוטרא קורות שיעלאות חון לעליות הספינה ומסלכין אותן הקורות בנסרים ומניחין באותה החקרה נקב ד' טפחים על ד' טפחים שדולין בה מים מן הים ושופכין לתוכה שופכין וקמ"ל מתני' שאין מותר לדלות דרך אותה הריבה בשבת מן הים אע"פ שהתקרה רחבה מכל לדדי הרובה יותר משערה דס"ל נתנא דמתני' דלא אמרי' כוף וגוד אלא גוד לחודיה כגון שעשו מחיצה סביבותיה אע"פ שאינה נוגעת במים אבל שאמר כוף וגוד בגזוטרא עלמה לא אמרי' ע"כ: ובגמ' אמר רבה לא שנו אלא למלאות אבל לשפוך אסור משום שהמים נדחין מכחו חון לד' אמות. והקשו תוס' ז"ל דמשמע מהכא דגזרו כתו בכרמלית ובפ' הזורק מסקינן דכתו בכרמלית לא גזור ותרצו די"ל דגזוטרא פעמים שהיא סמוכה למקום שר"ה מהלכת וגזרו כתו בכרמלית משום כתו שר"ה אבל בספינה דלעולם הוי כתו בכרמלית דלא שכיחא שתהלך בנמרי סמוך לרקק לא גזרו ע"כ: בין מלמעלה. למעלה מנקב הגזוטרא עכ"ל רע"ז. אמר המלקט כן פי' רש"י ז"ל וכתבו עליו תוס' ז"ל מתוך פי' הקול' משמע דלמעלה היינו למעלה מן הגזוטרא ולמטה למטה מן הגזוטרא ולא רצה לפרש הכל תחת הגזוטרא כלמעלה למטה לעיל גבי בור משום דנקב עשוי ד' על ד' ועושה מחילה סביב הנקב ואפי' למעלה הוי היכר ע"כ: אבל הריטב"א ז"ל כתב בשם התוס' דלמעלה היינו שהיא מחוברת בגזוטרא מתחתיה ולמטה היינו שהיא משוקעת במים ושולה כנגד הגזוטרא וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה ונם בהלכות שבת פט"ו: וכן שתי גזוטראות עד שיערבו. כך היא עיקר הגריסא וכן היא הגריסא בכל הספרים ובירוס' וגם בהרי"ף ז"ל והרא"ש וכן הגיה ג"כ ה"ר יהוסף ז"ל וגם בה"ר יהונתן ז"ל הגריסא כן ופי' אבל אם עשו ג"כ בני התחונה ג"כ ממלא בגלגלת אדעתה דבלוקי מליקת נפשה משתתפתה עם עליונה כלומר בבשלה ומחלה זמת שהיתה לה להתחתם בעליונה עכ"ל ז"ל. גם בבית יוסף א"ח סוף סימן שנ"ה משמע דהכי נרים לה לפי מה שפי' שם אליבא

דרבינו יעקב ז"ל וכן היא בספר הרוקח סי' קס"ב וסי' קס"ד: והובאה בגמ' בפירקי' דף פ"ד ג"כ וגם כתב רש"י ז"ל דל"ג מלת וכן ותוס' ז"ל כתבו שם דר"ח ז"ל גרים מלת וכן דאריבא קאי דקתני גזוטרא שהיא למעלה מן המים אין ממלאין. ויש גורסין עשו לעליונה ולא לתחתונה ולא לעליונה שתיהן אסורות עד שיערבו וכן גראה לגרים רבינו עובדיה ז"ל: ובכבר דבר על גרסת משנה זו החכם הר"ר מנחם עזריה נ"ע בתשובותיו סי' ט': בפי' רעו"ל אבל אם שתיהן בתוך עשרה וכו' אוסרות כך פי' הרמב"ם ז"ל וגם שם ביד פ"ד דה"ע ס' כ"ד כ"ה ומעמא מפני שהן כאוגרת אחת: עד שיערבו מלאתי שנקד החכם הר"מ דילוזאלו ז"ל הרים בלירי ונימוקו עמו מפני שהוא בהפסק: מן חצר שהיא פחותה מד' אמות וכו'. ביד שם סי' ס"ז ובטור א"ח סימן שנ"ז וכתוב שם בספר שו"ע שיש בו הנהות מר מיכרלן וגם בס' לבוש החור שכל חני אמה על חני אמה ברום שלש חומשי אמה היא מחוקת שתיים מועתק מהרמב"ם ז"ל דבפס"ו מהלכות שבת: ובגמ' הא ד' אמות שרי מ"ש אמר רב מפני שאדם עשוי להסתפק שתיים מים בכל יום בד' אמות אדם רוצה נולפן שתלויה היא נולף פי' להרבין עפרה שלא יעלה אבקה דבימות החמה מוקמינן לה נמחני' וכיון דרוצה נולפן אי נמי שפיך לסו ונפקי לא מיקיימא מחשבתו כחות מד' אמות אינה רלויה נולף ושופכן וכי נפקי מיקיימא מחשבתו ונזור רבנן עלה דילמא אתי למשרי זריקה בהדיא בר"ה ואי לא עביד עוקא אסור ר' זירא אמר וכו' כהפי' רעו"ל. ואיכא ביניהו דאריך וקפין כגון שיעשה ח' אמות על ב' דאיכא קרקע כשיעור ד' אמות מרובעות ויש מקום להבלע שתיים אבל נולף אינה רלויה לרב אסור לשפוך בלא עוקא לר' זירא לא בעי עוקא ומקשינן לרב ממתני' דקתני האחר והאכסדרא מצטרפין אלמא טעמא הוי כדי שיהא שם שיעור לבליעת המים הוא דהא הכא לאו ד' מרובעות שיכולו לליתחזי נולף ומשני ר' זירא אינא דרב באכסדרא מהלכת על כל האחר כגון אחר ד' על שתיים ואכסדרא מהלכת על פני כולה להשלים ד' על ד' ומקשי' לר' זירא מהא דתניא בהדיא אחר שאין בה ד' אמות על ד' אמות אלמא מרובעות בעינן ואוקמה להא בריתא אינא דרבנן דלא שרו משום שיעור בליעת המים כדתנן במתני' אפי' ביב מאה אמה לא שפוך לתוכו אלא על הגג או על האחר אלמא טעמא לידהו משום זילוף הוא ובי ביב מגלה דעתו דקא שפיך דלאו בר זילוף הוא ורישא דמתני' דרב"ז דאמר טעמא משום דתיימי מיא והוי שיעור מקום לבליעה כדתנן ביב שהוא קטור ד' אמות ומתני' קשיתיה לר' זירא דקתני אחר שהיא פחותה משמע שאסר שיעורא הא יש שיעור ד' אמות על ד' אמות ל"ש ברבוע ול"ש אריך וקטין שרי דאלמ"ה ליתני אחר שאין בה ד' אמות על ד' אמות דמשמע שאינה עשויה ברבוע זה ואפי' יש בה כשיעור אלא לאו ש"מ רא"ז היא ופרכינן הא מדסיפא רא"ז רישא לאו רא"ז ומשני כולה רא"ז והסורי מתסרא הא"ק אחר שהיא פחותה מד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת הא ד' אמות שופכין ברא"ז אומר ביב שהוא קטור ד' אמות בר"ה שופכין לתוכו מים בשבת. וז"ל ריא"ז ביב העומד בר"ה והוא קטור כדי שיהא מקום פיעור ורחב אחד בארבע אם יש בתוכו שיעור ד' אמות על ד' אמות בין שהיה מרובע בין שהיה ארוך וקצר שופכין לתוכו מן האחר בשבת אע"פ שרחבו האחד פחות לר"ה הוא"ל ויש בו כשיעור זה דאוקי שהיא פחותה מד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת מפר' בגמ' טעמא כיון שהאחר כ"כ לר' וקצר מתקלקלת האחר בטיט אם יפפוך לתוכה כל אותן המים שהוא רוחץ בהן ידיו וכלי תשמישו ולפי שהוא חס על קלקול תלרו גזרינן שמא ישפכם לר"ה ומש"ה אנו מצריכין לו שיעשה עוקא כלומר חפירה בקרקע שתחזיק שתיים ומצלין שם כל שופכין שלו ואינו צריך להצליך מימיו לר"ה: מן הנקב ולמטה. כלומר כ"כ תהיה גדולה שתחזיק שתיים מים קודם שיגיעו המים אל הנקב העשוי לה על שפתה כדי שיצאו ממנה המים לר"ה ולא שיהיה הנקב לנמרי סמוך לקרקע שא"כ תיקף שישפוך לתוכה חני קב מים יצא לחוץ מכחו ואנו רוצין שיתעכבו שם כל שופכיו ויתבלעו במקומן או שיוחו שם קצת מה שא"כ כשהנקב מלמטה לנמרי וא"ת כיון שהעוקא מלאה בשתיים ונתמלאה מע"ש היאך ישפוך שופכיו שם בשבת י"ל שבע"ש לא ישפוך שם כלל שהרי יכול להוציאן לר"ה ולזרקן שם ונמצא שבעוקא אין שם מים כלל ושופכין שלו יחזיק אותן העוקא שלו ואפי' אח"ל שהיא מלאה אפ"ה מותר לשפוך בה ואע"פ שיצאו ממנה המים לר"ה כיון שיש לו עוקא מוכנת לקבל קצת משופכיו ונמצא בבשעת זריקתו שם יעשו הנתה אותן המים התחה בעוקא קודם שיצאו לר"ה ולא משכחת לעולם דאיכא איסורא דאורייתא דכיון דמילתא דלא שכיח הוא שהתה מלאה מע"ש כיון שיכול לשפוך לר"ה וא"ל נתמלאה אפשר שנתבלעו במקומן ואי נמי שיכול להצליך קצת משופכיו אחר וקצתם בעוקא לא נזרו תכמים בכך והתירו לשפוך שופכיו שם בעוקא אע"פ שנתמלאה ומש"ה נקט שתיים משום דקים לה לרבנן שאדם עשוי להסתפק שתיים מים בכל יום אפי' אדם פחות ומי שדירתו כ"כ קרובה שאין לו אחר ד' אמות מאותן שאין להם ב"ב מרובים הוא ודי לו בעוקא שתיים ואותה עוקא אם ירצה עשנה מבפנים בתוך האחר או סמוך לר"ה ואם ירצה יעשנה לנמרי בר"ה חון לשער האחר ושפוך שופכיו סמוך לשער והן יוכלין לאותה עוקא עכ"ל ז"ל: ובירוס' כתיבת יד אמר ר' ירמי' ר' מאיר ור"א בן יעקב אמרו דבר אחד ר"מ דתני עוקא ד' אמות בר"ה שופכין לתוכה מים בשבת דברי ר"מ וחכמים אוסרי' רא"ז דתני סילונות שבכרכים אע"פ שהן נקובין שופכין לתוכן מים בשבת דברי רא"ז: אלא שמבחוץ צריך לקטור פי' רש"י ז"ל נקטור לכסות פיה בגסרים שיעלו המים מידיו לתוך מקום פיעור וכתב הריטב"א ז"ל פי' לפירושו כי כשהוא בר"ה אם הוא מגולה פעמים שיעלה בקרקעית העוקא מים ורפש וכיולא בו ויתמעט גובהו מעמדה ונמצא שהוא כרמלית ואולי יפחות עד פחות משלשה שהוא ר"ה וכי זריק הים הרי הוא שופך מרה"ר לכרמלית אולי יפחות או לר"ה אבל כשהוא מכוסה כולו מבחוץ ויעשה פיו ברה"ר לעולם דינו כרה"ר דהוריי רה"ר הוא וכי שפיך מרה"ר לרה"ר הוא שופך וחה הפעם בעצמו פירש הרא"ש ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל בפט"ו כתב וצריך לבמות עליה. כיפה מבחוץ כדי שלא תראה העוקא הזאת בר"ה משמע דלא מיתסר אלא משום חבדא וס"ל שיהוא כתב אותה עוקא לאו ר"ה גמור אלא ככרמלית שהוא עמוק משלשה טפחים ורחבו ד' וכיון דאיכא למיחש שמי לאיסורא דרבנן מצריכין לה לקטור אותה עכ"ל בית יוסף בא"ח פי'.

מי' סל"ו: **י ביב שהוא** קמור ד' אמות בר"ה שופכין וכו' פי' רבינו שמואל מעשה קמירת הביב מפני התבל שהרואה סמים ריוחין מן הביב אינו מיכר סמן התאר הס יוצאין הוחל ומופלגין מן התאר ע"כ. ורעז"ל תפס פי' רש"י ז"ל וז"ל רש"י ז"ל ביב חריץ העשוי לקלח שופכין שבתאר לר"ה והוא קמור במשך ד' אמות דבר' אמות יש שיעור לבלוע וכו': ואיתא בתשובות הרשב"א ז"ל סי' תת"ש: **וחכמים אומרים אפי' גג או חצר מאה אמה לא ישפוך על פי הביב אבל שופך הוא על הגג והן יורדין לביב** כך נ"ל: כתב הר"ם ז"ל מפי' רש"י ז"ל בגמ' נראה שהוא גורס אפי' ביב מאה אמה וכו' ומיהו בכל הנוסחאות יש גג או חצר וכן גורס הרמב"ם ז"ל ומפרש גג ק' אמה בגובה שהיא הכותל שנחלין עליו המים מן הגמור גבוה ק' אמה. או חצר פי' הדבר שתחת הביב שבחצר עיין בפס"ו מהלכות שבת ע"כ: וכתב הרא"ש ז"ל דלפי' רש"י ז"ל נראה דמיירי בביב שיש לו ד' על ד' כמו בחצר דלעיל ע"כ. ולשון אפי' גג דקתני מתני' דחוק ומתיישב עם פי' רש"י שהעתיק בקיצור רעז"ל: וביד שם פע"ו סי' י"ח וז"ל ז"ל. שופכין לו מים והן מחלין והולכין תחת הקרקע ויוצאין לר"ה וכן נמור שופכין על פיו מים והן מחלין על הכותל ויורדין לר"ה אפי' הי' ארך הכותל או ארך הדבר שתחת הארץ מאה אמה אסור לשפוך על פי הביב או על פי הנימור מפני שהמים יוצאין מכחו לר"ה אלא שופך חוץ לביב והן יורדין לביב עכ"ל ז"ל: ובטור א"ח סי' שנ"ז פסק כרא"ש: ובגמ' אמרי' מתני' דקתני לרבנן אבל שופך הוא על הגג והן יורדין לביב כלומר לא מור החקוק בו דלא כתנניה דלדידיה בחצר שרי בגג אסור דתניא תנניא אומר אפי' גג מאה אמה לא ישפוך לפי שאין עשוי לבלוע אלא לקלח ונלע"ד כי בזה יתורץ הא דלא הדר תנא אבל שופך הוא לגג או לחצר והן וכו' כדרישא דנקט תרוייהו: תו נרסי' בגמ' תנא בד"א לאריך עוקא בימות החמה אבל בימות הגשמים שופך ושוה ואינו ממנע ובגמ' מפרש טעמא: ועיין בשמ"ג בסי' ס"ש דמל"ת: **החצר** וכו' ביד שם סי' פ"ו ובטור א"ח סי' שמ"ז. וז"ל ס"ר יהונתן ז"ל דאמ"י אומר ביב קמור ד' אמות וכו' בין חריץ העשוי לקלח שופכין שבחצר לר"ה והוא קמור במשך ד' אמות בר"ה מותר לשפוך לתוכו בשבת דקים לה לרבנן דבר' אמות בחפירה יש שיעור להבלע בהן שתים מים שאדם עשוין להתבלע הכא נמי כי נפקי לגבאי לאו להכי איכוין וכיון שלא נתקיימה מחשבתו שרי ואפי' איסורא דרבנן ליכא הכא דלאו לר"ה זריק להו אינהו גופייהו אלא מאליהן יוצאין הלכך כי לא איכוין שרי לכתחלה: **לא ישפוך על פי הביב.** כלומ' בתוך החריץ אע"פ שיש ארך מאה אמה עד שיתאו ויכולין להתבלע שם אסור כיון דבגופיה קשפיך גלה דעתו שכוונתו שילאו לחוץ וגזריגן שמא ישפכם הוא בעצמו לר"ה אלא שופכן מבחוץ והמים יורדין לביב: **החצר והאכסדרא מצטרפין לד' אמות** ואין צריך לעוקא כלל שהרי יכול לזלזן בין החצר והאכסדרא ובלעין השופכין במקומן ואין מתקלקלין בשום כיון שרחבן ד' אמות עכ"ל ז"ל: ובספר תוס' יום טוב הארוך להתלוצן על רעז"ל בפסק בתתני' לתכמים והוא פי' מתני' דלעיל בתעמא דלא סלקא אלייהו דרבנן: **יא וכן שני דיוטאות** זו כנגד זו. ביד סס"ל דהלכות עירובין ובטור א"ח סי' שע"ז והוס' פ' המוכר את הבית דף ס"ד. וכתב ה"ר יהונתן ז"ל לפי פירוש הר"ש ומפרש כך כי על ענין צירוף קלי דקתני' לעיל מינה החצר והאכסדרא מצטרפין וקתני' כמו כן דשתי דיוטאות שלפני עליה ופתח אחד של עליה פתוחה אל הדיוטא האחת ופתחה השני פתוחה אל הדיוטא השניה ובשתיהן ד' אמות נמצא שיש לעליה שניה ד' אמות ריוח מלמטה אע"פ שאינם במקום אחד אלא בשני מקומות קתני' אי מתני' זו דמצטרפין כיון שהם זו כנגד זו ואינם זו למעלה מזו והן שמוכות זו לזו הרי הן דיוטא אחת ושופכין בהם בשבת ואינם צריכין לעוקא כלל והדיוטאות הללו יש על התקרה משזיבה רבה שמתבלע בהן המים כמו בחצר אבל אם אינם זו כנגד זו או שהן זו למעלה מזו או שהיתן רחוקות ד' טפחים זו מזו אינם מצטרפות אע"פ שיש בין שתיהן ריוח ד' אמות לפי שאין תשמישן מוחין זו לזו ושמא כשיצא אל הדיוטא האחת לשפוך שופכיו וירצה שתתקלקל בכאן לא יעבור אל התחתה לשפוך לה מפני הטורח ושפכה לר"ה ומפ"ה מצריכ' להו עוקא כגון עריבה העץ או ניסטרא פי' חבית שנסברה מחזקת סאתים: **מקצתן עשו עוקא ומקצתן לא עשו** וכו' עכשיו מדברת המשנה על בני החצר שהיא כחותה מד' אמות שריכה עוקא ואם עשה אחד עוקא לתשמש ביתו ולאחר לא עשה את שעשה עוקא מותר ואת שלא עשה עוקא אסור לשופכן בחצר כפתחו והן מתגלגלין ויורדין לעוקא חברו ולא מפני שרבו המים שהן כד' אצבע בין שתיהן והעוקא אינה מחזקת אלא סאתים דהתנא דעוקא אע"פ שבתמלאת מים מע"ש שופכין לתוכה מים בשבת וכמו שפירשנו למעלה אלא מפ"ה אסור אותו אלא עשה עוקא דמיירי שלא עירב עם חברו בעל העוקא ואי שרית לשפוך שופכין שלו בתוך פתחו ויתגלגלו וירדו לעוקת חברו שמא יחוס על קלקול ביתו ויוציאם עם הכלי לחצר ושפכם בעוקת חברו וקמעבלמל מאני דבתים לחצר שאינה מעורבת אבל עם ערבו מותר אע"פ שמסתפקין בין שניהם ד' אצבע והעוקא אינה מחזקת אלא סאתים עכ"ל ז"ל: וכתוב בספר לבוש החור שם סי' שע"ז בהג"ה דמתני' מיירי שהרבה בעלי בתים דרין בכל עליה שהן הרבה וכן נמצא מפי' רש"י ז"ל בהדיא שפי' במשנה זו דדיוטאות. וז"ל מקלתן בני עליה זו התחת עשו עוקא בחו"ר ובני האחרת לא עשו עכ"ל. הרי משמע בפירוש דמיירי שיש הרבה דיורין בכל עליה והחצר שלמטה היא של שניהם וא"כ הדין תלוי בשניהם בעשיית גומא ובעירוב והכי קאמרינן אם אחת עשתה גומא או עירבו שתי העליות כולן יחד כולן מותרין לשפוך מימיהן לחצר אפי' אותה שלא עשתה גומא ואע"פ שהחצר פחותה מד' אמות כיון שיש שם גומא וכו' מותרי' ואם לא עירבו כלל לא שתיהן יחד ולא זו לעצמה וזו לעצמה אסורות אפי' אותה שעשתה גומא וזהו פי' דברי לא שנו דרבא וכיון דמיירי שהרבה דיורין בעליה ל' מסיימין הסוסקים ואומרים ואם בני העליה האחת עירבה לעצמה ר"ל שהרי כיון שיש בה דיורין הרבה ע"כ צריכין הם עירוב ביניהם שהרי כל א' אוסר על חברו ומייריי באותה בני העליה שעשו הגומא שהן עירבו מעצמן והשניה לא עירבה עמה אלא אז אותה שערבה לעצמה מותרת לשפוך המים באופן שיהו להחר לתוך הגומא שלהן ודוקא שעשתה גומא אבל אם לא עשתה גומא אע"פ שערבה לעצמה אסורה כיון שהחצר פחותה מד' אמות וגומא בלי

עירוב נ"כ אינו מועיל להם כיון שיש הרבה דיורין בעליה וא' אוסר על חברו וה"ה אם גם בני השניה עשו גומא ועירבו גם הם לעצמן שהיו מותרין לשפוך באופן שיהיו המים לתוך גומא שלהם ע"כ בקיצור. ואתכמן שם בפ' המוכר את הבית דיוטא עליונה ותיא למפרשי התם דיוטא עליונה היינו גג שיש לו מעקה גבוה עשרה טפחים עיין בטור ח"מ סי' רי"ל ושם בספר הלבוש: **סליק פירקא**

פרק ט כל גגות העיר

וכו' ביד פ"ג דהלכות עירובין סי' י"ח י"ט וכו' ובטור א"ח סי' שע"ב ואיתא בירושלמי ר"פ חלון: **רשות אחד בדלי"ת הגיה ה"ר** יהוסף ז"ל: **ובלבד שלא יהא גג גבוה מחברו עשרה.** דאם חלוק מהן בגובה עשרה אסור לטלטל ממנו לגגן נזרה משום הל וכו' לשון רעז"ל. אמר המלקט דסכי אמר ר"מ כל מקום שאתה מוצא שתי רשויות שעומדת כל אחת לבדה והן רשות אחת דשם אחד להם שאתיהן הר"י כגון עמוד גבוה עשרה בתאר לכתף עליו הן בתאר ואע"פ שרשות תאר עולה על גרקיע גזרה משום תל גבוה עשרה והוא בר"ה דהוי רה"י דלא ליתי לכתופי עליו הכא נמי גזרה וכו' וכתבו תוס' ז"ל אע"ג דקיימא לן כר"מ בגזרותיו אפי' במקום רבים כדאמרי' בפ' אע"פ גבי משסה אדם את אשתו ב' שנשה שיש בלא כתובה הכא אור"י דאין הלכה כר"מ דפסקי' לקמן הלכה כר"ש דאמר כולן רשות אחת הן: **וחכמים אומרי' כל אחד ואחד רשות בפני עצמו.** שלא מחלוקת בדבר ולדברי ר"מ אמרי' בגמ' דגגין רשות לעצמן ומטלטלין מזו לזו ואפי' של בעלים הרבה וחצרות רשות לעצמן לטלטל מזו לזו בלא עירוב כלים שבביתו בתוכן אבל לא מגגין לחצרות או לקרפפות ואפי' הן של אים אחד גזרה משום תל גזרה"ש וכ"ש כשהן של שנים וכן מחצר לקרפף אסור לר"מ ואפי' הוא שלו ואינו יותר על בית סאתים דדוקא קאמר ר"מ גגות דתשמישן שוה וכן קרפפות ואפי' הן של שנים דשמו בעלים לא מיתסרי אלא בתים לר"מ וגגין לרבנן אבל בחלוק תשמישן ושמו שם הרשות קפיד. וקרפפות דהיינו גנה רשות לעצמן. ולדברי חכמים דלא גזרי משום תל גגין וחצרות רשות אחת ולא מטלטל מגג לגג אם חלוקים בעליהם משום לרבנן בבתים משוות לאו ע"י חלוק שלמטה אבל מחצר לחצר דרבים מטלטלין כדתניא בגמ' בברייתא ומגג לחצר מטלטלין ואע"ג דגג רשותא דיליה וחצר דשותפות כדתניא בברייתא בגמ' הוא ומגג תשמים שאינו תדיר הוא לא הוי ממנו בבית ומטלטלין ממנו לחצר. וקרפפות רשות אחת הן ואפי' הן של בתים לכל רשות שנמנו שוה מותר לו חוץ מן הגגין אבל מחצר לקרפף אפי' דחד גברא אסור ול"ל לגג וחצר דתמיהא דגג וחצר שוה הוא. ולדברי ר"ש כולן רשות אחת גג וחצר וקרפף ומבוי חוץ מן הבתים. והוכיח ה"ר יהונתן ז"ל דלא שרי ר"ש אלא בקרפף בית סאתים דבותר מבית סאתים כרמלית הוא דמחצר המשכן גמרינן: ובגמ' אתמר רב אמר אין מטלטלין לרבנן בגג הסמוך לחבירו אלא בד' אמות ושמואל אמר מותר לטלטל בכולו שמחיצות המבדילות למטה מן הדיורין אמרינן גוד אסקינהו לכל מחילה דכל בית למעלה ויפרילו ביניהן במחיצות הנכרות שלין הבתים מחוברין ויש אויר ביניהן ומחיצות הבתים נראין לעומדים על הגג כשמסתכלין תחת רגליהן כ"ע ל"פ דאמרי בהו גוד אסיק פי' משוך והעלה כי פליגי בשאין המחיצות נכרות שהגגין מחוברין יחד ומכסין המחיצות שבין הדיורין רב סבר לא אמרינן גוד אסיק מחילתא בכה"ג ושמואל סבר אמרינן גוד אסיק ומתני' מפר' לה רב הכי כל א' רשות בפני עצמו אלא שיטלטל שתי אמות בגג זה ושתי אמות בגג זה: **ר"ש אומר אחד גגות.** שבת ר"פ ר"א דמילה וכפ' שני דמכילתין דף כ"ג וכפ' בכל מערבין דף נ"ה וכפ' הדר דף ע"ד ותוס' ר"פ חלון: **לכלים ששבתו בתוכו.** להוציא מזה לזה ובלבד שלא יכנס בכלי זה לגיה מן הבתים אל"כ ערבו הרמב"ם ז"ל שם פ"ע דהלכות עירובין. ובגמ' פריך אליבא דר"ש יאמרו שי כלים בתאר אחת זה מותר מפני שבשת בתאר וזה אסור מפני שבשת בבית אע"פ שע"י עירוב בעשו הותר לו להוליאו לתאר ומשניין ר"ש לטעמיה דלא גזר בכי הא דהא הנן לעיל פ' מי שהוליאוהו סי' ו' אר"ש לה"ל לשלם תגרות וכו' ולא גזר התם הכא נמי לא גזר: **ב גג גדול.** פי הרמב"ם ז"ל גג גדול וגג קטן כשיש כותל מקיף בגגות אבל אם אין שם שום היקף כולן רשות אחת הן ע"כ וכמו שיתבאר מסוגית הגמרא: **הגדול מותר** בהנו רש"י וה"ר יהונתן ז"ל ולדברי הכל היא דאפי' ר"מ לא אמר גגין רשות אחת אלא לכלים ששבתו בתוכן אבל לכלים ששבתו בבתים לא דומיא דתאר גדולה שמכרלה לקטנה דלא"ע תלרות רשות אחת הן ולענין כלי הבתים אסרה גדולה על הקטנה ע"כ: ובטור א"ח סי' שמ"ה: **חצר גדולה שנפרצה** וכו'. ביד פ"ג דהלכות עירובין סי' כ"ד ובירוש' דפ"ק דמכלתין. ובבבלי שם דף ח' וס' אוקימנא לאתי' כשנכנס' כותלי קטנה לגדולה כלומ' דכיון דכותלי קטנה נכנסין ובולטין לתוך הגדולה כשיש ושלם אמות דהכי ניפוקי דשמו להו שעומדי' מאחרי פרלת הקטנה נראות שלא מאותו כותל היה דאל"כ קטנה נמי שריא דהא אית לה ששים לאע"פ שהם שוין מבפנים הרי הם נראין מבחוץ ומוקי לה נמי בשכותלי קטנה מופלגין ג' טפחים מכותלי אלא הגדולה דאל"כ הוה משתריא קטנה ע"י לבוד כלומר דהוה אמרינן חזינן כלילו ראשי כניסה של כותלי קטנה סמוכין לגד כותלי הגדולה דהדר הוה לה הכניסה להכי גיפוי נראין מבחוץ אע"פ שהן נכנסין וקיימא לן נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי: **הגדולה מותרת.** אם ערבה לעצמה ולא אמרי עלה בני קטנה רש"י ז"ל: ובגמ' אמר לי אמיתי חצר וגג לרב קתני גג דומיא דחצר מה חצר דמנכרא מחילתא אף גג נמי דמנכרא מחילתא דאי לא מנכרא מחילתא לא אמרינן גוד אסיק ושמואל דאמר אפי' לא מנכרא אמרי' גוד אסיק להכי תנהו גבי הדדי דמה חצר דדרסי לה רבים אף גג הא דקתני אסור משום דדרסי רבים מזה לזה דהוה מחילה התחתונה שביניהם מחילה דדרסת ולא מצית למינד ואסוקה אבל אי לא דרסי בהן רבים אף קטן שרי דאמרי' גוד אסיק ותפסיק המחילה ביניהם ואע"ג דמיכסיא ולא מנכרא מפני שהיא כפתהה של גדולה. כתבו תוס' ז"ל דמיהורא דקתני במתני' מפני שהוא כפתהה של גדולה משמע ליה לתלמודא דלכל מילי הויא כפתח אף לגלגלים וכו' כדמפ' בגמ' שאם נפנים בקטנה מותר לזרוע את הגדולה לכתהלה לגגבן גדולה כפתחא הוי וכל כתח כמחילה הוא: **חצר שנפרצה לר"ה המכנים מתוכה לרה"י או מרה"י לתוכה חייב דברי ר' אליעזר וחכמים אומרי'** וכו'. בתשובת הרשב"א ז"ל סי' אלף וקי"ב.

וגמ'

וגנמ' מוקמי פלוגתייהו בגדי ר"ה דר"מ אבר כר"ה דמו ורבנן סברי לאו כר"ה דמו ואי אליבא בגדי ר"ה דעלמא ה"מ כי פליגו רבנן עליה דר' אליעזר ה"מ היכא דליכא חפוסי פי' סתם לידי ר"ה אוכא חפוסי ר"ל מוליין יתדות ומאבים גדולות סמוך לכותל אלא יזיקוהו קרוות והוה ליה קרוי לה רבים: **פטור.** אבל אסור דלאו ר"ה הוא דסליני רבנן ואמרי לאו ר"ה הוא ואסור לעלות מהוא לר"ה משום דאיכא הפסק ולא עיילי בהו רבים לדאיכא אבל הכא דליכא חפוסי אימא מודה ליה קמ"ל והא דקאמר ר' אליעזר מתוכה לרה"י דמשמע כולה חצר ר"ה מהוי לה חיידי דאמור רבנן מתוכה אמר איהי נמי מתוכה ופרכינן לרבנן דאמאי נקטי מתוכה הא ר"מ בתוכה מודה דכרמלית היא דמקום מחיצה הוא דקא משוי ר"ה ומשני הכי קאמרי ליה רבנן לר"מ מי לא קמודית לן דיכא דעלמא מחופה לר"ה ומר"ה לתוכה דבעור מפני שהוא ככרמלית אדי ר"ה ומי ל"ש ור"מ התם לא קא רבי לה רבים הכא קא רבי לה רבים: **פטור.** אבל אסור דלאו ר"ה היא אלא כרמלית והכ"ג מתוכה לרה"י: וכתבו תוס' ז"ל והא דסבר רבנן הה"י כדקתני ר"מ ונקטי רשות הרבים משום דר' אליעזר דבר על מקום מחיצה שיכא רשות הרבים וקאמר שאם הוצים משוך ההצר שהיא רשות היחיד למקום מחיצה הייב אבל רבנן דמיירי במחיצה ומכנים לתוכו ממש שאפילו כל מחיצותיה נקטי רשות הרבים שאלה המזכר במשנה ולא רצו לנקטו שאם הוצים מתוכה לחצר שאלה משום דלא נזכר במשנתנו שהיה חצר אלא מ"מ להכי נקטי ר"ה להוכיח מתוכה חצוק הרבה מר"ה שאם לא היה חצוק הרבה היה מותר להכנים מר"ה לתוכה אבל במה שפטור המוציא מרה"י להוכה אין להוכיח מחצוק הרבה דאפי' אין חצוק אלא מעט מר"ה פטור המוציא מרה"י כיון שאין ר"ה ממש ע"כ: וז"ל הר"ם ז"ל אחר שנפרלה לר"ה המכנים מתוכה וכו' אי אפשר לפרש משנה זו כפשוטה שאע"פ שנפרלה לר"ה עדיין היא רה"י שנשארו לה ג' מחיצות וזהו פירושה כמו שפי' התוס' ע"פ הגמ' וז"ל חייב דברי ר' אליעזר בגמ' תוקי לה במקום מחיצה שפרלה וכגון שבשני רשויות לא נשאר כלל משתי מחיצות שבלה שמקום מחיצה זו שנפרלה אינו תוך מחיצות הנשארות ובלבנא קמא מוקי לה כגון שאבדה להם דרך באותו מקום וברו להם מקום מחיצות להיות שלהם ללכת דרך שם בשביל דרכן שאבדו שם ור' אליעזר לטעמיה דאית ליה מה שברו ברו ורבנן סברי דאין להם כח לברור הלכך אע"פ שעוברין שם אינו ר"ה כיון דלא נמסר לרבים ואינו של רבים כדאמרי' בפ' שני שבילי בית גלגולו קאמרת. ומתוכה דקאמר ר' אליעזר לאו דוקא מתוכה אלא משום דנקטי רבנן מתוכה קאמר איהו נמי מתוכה כדקאמ' בגמ' והכי קמהדרי ליה רבנן אי אתה מודה שאם הוצים ממנה לר"ה שהוא פטור אבל אסור שאין לרבים כח שם ולכך איצה בעשית ר"ה אפי' נפלו המחיצות סביב והויא כרמלית ה"נ מקום המחיצות קודם שיהיה כרמלית שאין לבן כח בבריתן וכו' עכ"ל ומה שצריך להבנת המשנה ע"כ. בשור א"ח סי' שס"ח ובו' שע"ד ופי' שם שנפרלה אפי' בשבת: **מפני שהיא כרמלית** עיין במ"ש בר"פ הזורק דשבת בפי' שם כרמלית: **ב חצר** שֶׁנִּפְרְצָה בשבת לר"ה. רש"י ז"ל ובן מוכח ג"כ מתוס' ז"ל דלא גרסי' במתניתין לר"ה שכתבו דהכא מיירי כשנפרלה למצוי לו לחיר אחרת דהא לא קתני שנפרלה לר"ה ע"כ ומייתי לה בפ"ק דעירובין דף י"ז: **משתי רוחותיה.** פי' דהלכות שבת סי' ל"ה ובשור א"ח סי' שס"ח: וגנמ' מ"ש מרוח אחת דאמרי' פתחא הוא משתי רוחות נמי פתחא לי בעשר עסיקי' ואי ביהר מעשר אפי' מרוח אחת נמי אסור ומוקי לה רב בעשר כגון שנפרלה בקרן זוית כדפי' ר"ע ז"ל וכן אבית נמי פרכי' מ"ש מרוח אחת דמותר אפי' לעתיד לבוא דאמרי' פי תקרה יורד וסותם משתי רוחות נמי לימא פי תקרה יורד וסותם ומשני דבי רב משמיה דרב כגון שנפרל בקרן זוית וקרויו באלכסון דאין התקרה פרוסה ומתוחה על מקום הפרלה וכדפי' ר"ע ז"ל ובמואל אוקי בבא דאחר אפי' בפרלה יותר מעשר ואה"נ דאפי' מרוח אחת לאו פתחא הוא אלא דנקט שנפרלה משתי רוחותיה משום בבא בית שנפרץ משתי רוחותיו דמשתי רוחות ודאי לא אמרינן פי תקרה דמיירי שנפרץ בקרן זוית וקרויו בפרץ בד' וכו' כמו שמפרש רש"ל ז"ל באורך ע"ש: ורב לא אמר כשמואל דא"כ הו"ל אנסדרא פי' אפי' נפרלה בלשית ורביעית במלואו דנפרץ הקרוי עמהן ויש כאן ד' פיות ואפ"ה איכא לגזיר במולאו יורד וסותם דרב לטעמיה וכו'. שמואל לא אמר כרב אלכסון לא קתני וכתבו הוס' ז"ל אע"ג דלא קתני נמי שנפרץ הקרוי ברוחב מכל מקום חשיב כמאן דאתני ליה בהדיא כיון דקתני שנפרלה משתי רוחותיה שאם רגיל הקרוי ליפול אבל אין דרכו לפרוץ באלכסון ע"כ: **שניטלה** קורתו לו לחיי נרסי' רש"י ז"ל: פי' והוה כמו מקודות ונהוה תקוב לחיי (חיוב מ'): וכתבו הוס' ז"ל בבכלהין פפ"ק שניטלו קורותיו לו לחיים בפי' רש"י בבתיבת ידו ממלא כתוב קורתו לו לחיו והדין עמו: ר' **יוסי אומר אם מותרין** וכו'. ירושלמי רב ור' יוחנן אמרי אסיר בין בשבת זו בין בשבת הבאה ע"כ ועיין שד במה שהכתבתי בפ' תמיד דפרה סי' ג': ר' יוסי אומר אם מותרין וכו' ירושלמי דיתקי' ודס"ל חומר בקודש ר' יוחנן אמר לחומרא אסורין בין בשבת זו בין בשבת הבאה וכן אמר רב ששת ג"כ בבבלי **נם** ר' יוחנן נוסיף ותנ"ה בהדיא א"ר יוסי כשם שאסורין לעתיד לבא כך אסורין לאותה שבת וכמו שפי' ר"ע ז"ל: ביל פי"ח דהלכות שבת סי' ל"ד וכשור א"ח סוף סי' שס"ח: **ד וכן גשרים המפולשין.** ירושלמי דיש מכילתין ורים שבת ורים כוכה **ובפ' עושין** פסין: **מערבין למבוי המפולש.** הוא"ל ואיכא שתי מחיצות דקסבר מבוי שיש לו שתי מחיצות דאוריתא הוי רה"י עכ"ל ר"ע ז"ל. אמר המלקט הכי אמשינן ליה **לר'** יהודה בבריתא ואמר רב אפי' מתני' נמי דייקא מדקתני ועוד א"ר יהודה מערבין וכו' אא"כ דקסבר שתי מחיצות דאוריתא היינו דקתני ועוד דמשמע ועוד זו אע"ג דליכא פי תקרה מתיר ר' יהודה משום דאי אעמא אא"א משום דקסבר כי תקרה יורד וסותם מאי ועוד ס"מ: ופי' רש"י ז"ל שיש גרסא אחרת בזה ופתבה ופירשה ע"ש: וז"ל ה"ר יהונתן ז"ל ועוד א"ר יהודה מערבין במבוי המפולש אע"ג דליכא לגזיר פי תקרה יורד וסותם מערבין כלומר משתתפין בו ומטלטלין בכולו כיון דאיכא שתי מחיצות אילמות דס"ל דשתי מחיצות דאוריתא ואפי' לשמואל בחולו ומתוכו לרה"י וכ"ש לחומרא שהוזרק מר"ה לתוכו שהוא חייב חטאת לרה"י גמורה היא עכ"ל ז"ל: ובירושלמי והכמים אוסרין לא אמרו אלא והכמים אוסרין הא חוב חטאת אין כאן: מהו שיהא צריך מחיצה ר' בא אמר צריך מחיצה ר' יוסי אומר אין צריך מחיצה: **סליק פרקא**

פרק י המוצא תפילין וכו'

ותייתי לה בגמ' ספ"ק דביצה וכתב שם רש"י ז"ל המוצא נרסי' ולא נרסי' המוציא המוצא תפילין בשבת ע"כ ול"ע מה מלמדנו: וקאמר התם אביי דאי מעברן מחמת כלבי ולא מעברן מחמת נגבי אם היו כבר מונחים בראשו יוליכם עד ביתו ולא אמרי' רוב ליסטים ישראל ביתו ולא מזלגו בהו אבל אם מצאם במקום שהן כשאבדין הכלבים אע"פ שאין כשאבדין מן הנגבים לא יזיזם ממקומם כיון דלא הוה לבים להו מעיקרא והיכא דלא מעברן לא מחמת כלבי ולא מחמת נגבי אפי' מחזן באחרא ומשכח להו ממטו להו דרך מלבוש עד דמטי לביתיה והי"ל מתני' דהכא ואיכא בתוס' פ' התכלת ל' מ"ג ע"ב ובמור א"ח סוף סי' ש"ח: וכתבו הוס' ז"ל המוצא תפילין הך פירקא במסכת שבת וכו' ומפרש בגמ' דקאי אסוף מי שהוציאוהו ע"כ: ושם נפל ע"ם לו טעות דפוס שכתוב אסוף פ' כילד מעברין ותימה ע"ם תי"ם שהעתיקו כטעותו: **מבניסן זוג זוג.** בסס"ק דביצה מוכח דאיירי דלא מעברי מחמת נגבי אבל מעברי מחמת כלבי אבל מעברי מחמת נגבי לא הוס' ז"ל והוא מאי דתיבנא: ולשון רש"י ז"ל בכאן בשדה מקום שנאבדין דמשמע ממי שנאבדין לגמרי ולכן התירו אבל משום נגבים לא התירו: ובגמ' מכניסן זוג זוג דקסבר שבת זמן תפילין הוא כדפי' ר"ע ז"ל ובעי בגמ' מאן שמעת ליה שבת זמן תפילין הוא ומסיק דהאי תנא הוא דהיא המוצא תפילין מכניסן זוג זוג אחד האיש ואחד האשה אחד תלבות ואחד ישמות דברי ר"מ ר' יהודה אוסר בתלבות ומתיר בישמות ע"כ ל"ש אלא בתלבות וישמות אבל באשה ל"ש ש"מ מ"ע שלא"ג הוא וכל מ"ע שלא"ג נשים חייבות ומתני' אהיא כר"מ ור' יהודה דתרוייהו ס"ל דאפי' שבת הוי זמן תפילין. ודייקי' הו בגמ' זוג אחד אין פפי לא ליימא תנן שהמוצא דלא כר"מ דאי אמר ליעם כל מה שיכול לנשום ועוטף כל מה שיכול לעטוף וההיא שמעתא ר"מ היא דכתבינן התם בפ' כל כתבי ותירץ רבא אפי' תימא ר"מ התם דרך מלבוש כחול שויה רבנן והכא דרך מלבוש כחול שויה רבנן התם דבחול כמה דבעי לבש לעניין הלכה נמי ברו ליה רבנן הכא דבחול נמי זוג ז' אין פפי לא לעניין הלכה נמי זוג אחד אין פפי לא: **ר"ג אומר שנים שנים** בפי' ר"ע ז"ל לפי שמצינו מקום יש בראש להניח בו שני תפילין. אמר המלקט מימרא דרב שמואל בר רב יצחק היא בגמ': וכתב הרא"ש ז"ל בסדר תקון תפילין שר"י דקדק דשיעור רוחב תפילין הוי לכל הפחות יותר מאצבע דאם לא היו רחבות אלא אצבע א"כ יש מקום בראש להניח שלש תפילין וא"כ למה שנינו בפ' המוצא תפילין שמכניסן זוג זוג ולא ג' ג' ופעמא דשמואל רבא כיון דאמרי' מקום יש בראש להניח שני תפילין ואין היה רחב שתי אצבעות ומונח במקום תפילין ושברו היה בראש בין אין נמצאת שאם היה מניח תפילין מסתמא אותו מקום של תפילין היה שתי אצבעות כרוחב שאין ע"כ: **אבל בחדשות פטור.** וגנמ' אמר רבא וכי אדם טורח לעשות קמיע כמין תפילין דקתני חדשות פטור דחייבי' דילמא קמיע נינהו ולא מחלליגן שבתא עליהו אלא אמר רבא טרח ולא טרח תנאי היא דתניא המוצא תפילין וכו' והיא ברייתא דכתיבנא לעיל בסמוך ר"מ דאמר אחד חדשות סבר שאין אדם טורח ור' יהודה סבר טרח אינם הילכך בחדשות אסור דשמא קמיע נינהו והשתא דתני אבוה דשמואל בר רב יצחק אלו הן ישנות כל שיש בהן לשונות ומקושרות חדשות שיש בהן לשונות ולא מקושרות כעין קשר של תפילין העשוי כמין אותיות וכן הוא קבוע תמיד אלמא טעמא משום קשר הוא דקשיהם אב מלאכה ואסור לקשור קשר של קיימא בשבת ולעולם דכ"ע לא טרח אדם בקמיע לעשותו כמין תפילין דטעמא דהחשת לאו משום קמיע אלא משום שריך לעשות הקשר קודם לביתם ובשבת אי אפשר ופריך ולענייתו מיעבד ומשני זאת אומרת עניבה פסולה בתפילין אביי אמר ר' יהודה לטעמיה דאמר בפ' ואלו קשרין עניבה קשירה מעלייתא היא וכדכתבינן התם הא לאו הכי עניב לאו כעין קשירה דידהו דקשר של תפילין אלכה למה בגמ' מצאן **צבתים.** כמו שול תשולו לה מן הצבתים: **או בריכות מחשיך עליהן.** תימה בחדשות נמי דאי אפשר לקשור אמאי לא יעשרך להחשיך עליהן מיהא בזמן תפילין וי"ל דבשעות דוקא דחזו להכנים זוג עבן הקשה אפי' כשהן מרובין דאין כלות קודם שקיעת החמה הוס' ז"ל: **ב רש"א נותנן לחברו.** ואינו מוליכן פחות פחות מאתנע אמות עכ"ל ר"ע ז"ל. אמר המלקט פי' דקאי ר"ש אחסירי מחסרא שכתב ר"ע ז"ל בתשני דלעיל וגיר ר"ש שלא יוליכם פחות פחות מד' אמות גזרה שמא שבאדבין לגמרי ולכן התירו אבל משום נגבים לא התירו: ובגמ' מכניסן זוג זוג דקסבר שבת זמן תפילין הוא כדפי' ר"ע ז"ל ובעי בגמ' מאן שמעת ליה שבת זמן תפילין הוא ומסיק דהאי תנא הוא דהיא המוצא תפילין מכניסן זוג זוג אחד האיש ואחד האשה אחד תלבות ואחד ישמות דברי ר"מ ר' יהודה אוסר בתלבות ומתיר בישמות ע"כ ל"ש אלא בתלבות וישמות אבל באשה ל"ש ש"מ מ"ע שלא"ג הוא וכל מ"ע שלא"ג נשים חייבות ומתני' אהיא כר"מ ור' יהודה דתרוייהו ס"ל דאפי' שבת הוי זמן תפילין. ודייקי' הו בגמ' זוג אחד אין פפי לא ליימא תנן שהמוצא דלא כר"מ דאי אמר ליעם כל מה שיכול לנשום ועוטף כל מה שיכול לעטוף וההיא שמעתא ר"מ היא דכתבינן התם בפ' כל כתבי ותירץ רבא אפי' תימא ר"מ התם דרך מלבוש כחול שויה רבנן והכא דרך מלבוש כחול שויה רבנן התם דבחול כמה דבעי לבש לעניין הלכה נמי ברו ליה רבנן הכא דבחול נמי זוג ז' אין פפי לא לעניין הלכה נמי זוג אחד אין פפי לא: **ר"ג אומר שנים שנים** בפי' ר"ע ז"ל לפי שמצינו מקום יש בראש להניח בו שני תפילין. אמר המלקט מימרא דרב שמואל בר רב יצחק היא בגמ': וכתב הרא"ש ז"ל בסדר תקון תפילין שר"י דקדק דשיעור רוחב תפילין הוי לכל הפחות יותר מאצבע דאם לא היו רחבות אלא אצבע א"כ יש מקום בראש להניח שלש תפילין וא"כ למה שנינו בפ' המוצא תפילין שמכניסן זוג זוג ולא ג' ג' ופעמא דשמואל רבא כיון דאמרי' מקום יש בראש להניח שני תפילין ואין היה רחב שתי אצבעות ומונח במקום תפילין ושברו היה

בהן תחלה לא יוציאו אותן למלאי דפרי׳ לעיל בפ׳ מי שהוציאוהו דכרגלי כל אדם דקתני נבי הכרות המוסכין היינו כרגלי הממלא שתיהן אם נתנם לאחר הרי הן כרגלי הראשון הממלא והא דקאמר נותנו לחברו וחברו לחברו לאו משום דלא מצי לאיל התם אלא משום דאסור להעביר ד׳ אמות בר״ה ועי״ל דיכול להוציאם חוץ לתחום של אותו שזכה בהן תחלה וכגון שלא נתכוון לזכות בהן לא לעצמו ולא לאחרים בהגבהתו אלא מה שנותנין וכעניין זה אפי׳ בי״ט שייך לשנות נותנה לחברו וחברו לחברו אע״ג דליכא איסור ד׳ אמות ע״כ: **ג הקורא בספר על האסקופא.** בפ״ק דשבת מייתי לה בדף ה׳ וכתבו שם תוס׳ ז״ל דגרבא דלא גזר התם בכרמלית גזרה לגזרה גבי לא יצא שחיטו במחטו הא דנקט הכא ספר לאתמוני׳ דאי׳ ספר אם אין אינו עומד בפני כתבי הקדש ע״כ: ואיתא נמי בפירקין דף ק״ג וביל פפ״ו דהלכות שבת פ׳ כ״ח וכתב שם הרב המגיד דמתוך הסוגיא משמע דלוקא כתבי הקדש אבל שאר דברים מכי נתו לה לאסור אפי׳ תוך ד׳ אמות והיא דעת הרשב״א ז״ל: ובעור מ״ח פי׳ שב״ב: וגמ׳ האי אסקופא היכא דמיא אילימא אסקופא דה״י ולפניה רשות הרבים וקאמר מתני׳ אע״ג דמונח ראשו אחד בר״ה גולגו לרה״י ולא גזרינן דילמא נפיל כולה מידיה דליכא חיוב חטאת ואתי לאחוי מני ר״ש היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות אינו עומד בפני כתבי הקדש דאי ר׳ יהודה הא אמר אם מסולק מן הארץ אלא המוט גולגו אלגו דליכא למיגזר מידי אבל הוא כל דהו אסור דגזרי׳ אגדו בידו אמו היכא דנפיל כולה אימא סיפא ר׳ יהודה אומר אפי׳ אינו מסולק מן הארץ וכו׳ ר״ש אומר אפי׳ בארץ עצמו גולגו אלגו ריש״א וסיפא ר״ש ומציעתא ר׳ יהודה אמר רב יהודה אין ריש״א וכו׳ רבה אמר הכא באסקופא דגרסא עשיקי׳ ורה״י אבל גדרסא היא פי׳ דרגל הרבים עוברת עליה ומשום בזיון דכתבי הקדש בריזה רבנן ול״ל לקורא בגב דהתם ליכא בזיון כולי האי מש״ה גזר ר׳ יהודה אבל בהא מודה דכיון דאגדו בידו ושבות בעלמא הוא לא גזרינן איתיביה אביי תוך ד׳ אמות גולגו אלגו חוץ לד׳ אמות הופכו על הכתב ואי אמרת באסקופא דגרסא עשיקי׳ מה לי תוך ד׳ אמות מה לי חוץ לד׳ אמות הא כולה שבות הוא אלא אמר אביי הכא באסקופא כרמלית עשיקין ור״ה עוברת לפניה תוך ד׳ אמות דאי נפיל ומייתי ליה לא אתי לידי חיוב חטאת שרו ליה רבנן חוץ לד׳ אמות דאי מייתי ליה אתי לידי חיוב חטאת לא שרו ליה רבנן ופרכי׳ אי הכי חוץ ד׳ נמי ליגזור דילמא נפיל כולה מידיה ואזיל ומייתי ליה מר״ה לרה״י ומשני הכא באסקופא אחרוכה דאתרכי והכי מידכר ואב״ע באסקופא שאינה אחרוכה וסתם כתבי הקדש עיומי מעיין בהו ומנחם להו וא״ע מעיין בר״ה ועייל להו לרה״י הא מני בן עזאי היא דאמר מהלך כשומד ולוכא למיחם דילמא אריך להו דמודה בן עזאי בזורק דהא אין מזרקין כתבי הקדש: **היה קורא בראש הגג** וכו׳. תוס׳ פ״ח דשבת דף פ׳ ודפ׳ הזורק דשבת דף ק׳: **הופכו על הכתב.** להגן על האותיות אלא יעלה אבק עליהם וגמ׳ פריך והתניא כותבי סדרים חפילין ומזוזות לא היתירו להן להפוך ריעה על פניה אלא פירס עליה את הבגד התם אפשר הכא לא אפשר לפרוס עליה סודר ביוסיף על חטאתו פשע ואי לא אפיך איכא בזיון אפי׳: **אלא מלא חוט.** כך ל״ל: בפי׳ ר״ע ז״ל ומתני׳ חסורי מחסרא וכו׳. אמר המלקט פי׳ דפרכי׳ בגמ׳ אי הכי דבכותל משופע עשיקי׳ אימא סיפא ר׳ יהודה אומר אפי׳ אינו מסולק מן הארץ אלא אלא הוא גולגו אלגו ואמאי והא נח ומשמע חסורי מחסרא וכו׳. ובירושל׳ מתפלא שמתיה דר׳ יהודה תמן הוא אומר אסור להשתמש באור עשרה וכא אמר הכין א״ר יוחנן ליה כאן ר׳ יהודה אלא ר״מ ע״כ: **ד זיז שלפני החלון** וכו׳. ביד פפ״ו דהלכות שבת פי׳ ד׳ ובעור מ״ח פי׳ שב״ב. וכתב ה״ר יהונתן ז״ל וכמו כן אם יולא הנסר על חצר חברו נמי לא שריגן להשתמש העליון עליו אלא כלים הנשברין דילמא אתי לאשתמושי מרשות חברו אלא ערב עמו לרשותו או שמא יוציאנו מרשות חברו לר״ה ויחזירנו אח״כ עומד **אדם ברה״י** וכו׳. ביד שם ר״פ ט״ו ובעור מ״ח פי׳ ט״ב. וגמ׳ מתני׳ ליה רב חיננא בר שלמיא לחייא בר רב קמיה דרב לא יעמוד אדם ברה״י ויטלטל בר״ה א״ל בנקת רבנן ועבדת כר״מ דתיהו הוא דגזר שמא יביא אלגו לקמן בפירקין בהיא דתנן לא יעמוד ויפתח כפי פי׳ רש״י ז״ל והוא סבר מדסיפא ר״מ ריש״א נמי ר״מ ולא היא סיפא ר״מ ריש״א רבנן וכתבו תוס׳ ז״ל פי בקונט׳ סיפא היא דלא יפתח דאיירי בה ר״מ וק״ק דהיא רחוקה יותר מדאי ונראה לר״י דסיפא דלא יתחין ולא ירוק דפליג עלה ר׳ יהודה ותתם בר פלוגתיה דר׳ יהודה ר״מ ומיהו קשה וכו׳ ע״כ: בפי׳ ר״ע ז״ל לשון המתחיל עומד צריך להגיה שם עומד אדם ברה״י בבית או על הגג ונומל חסן מכלן וכו׳: ובירושלמי לא סוף דבר עומד אדם ברה״י ומטלטל בר״ה ומטלטל ברה״י ע״כ אפשר שר״ל לא סוף דבר מטלטל משומד שהוא דרך ערלאי אלא אפי׳ דרך קבע אע״ג ר״ל לא סוף דבר עומד וכו׳ כלומר באינה מוסכמת דר״מ פליג עלה כמבואר לעיל בסמוך בגבולו: **ובלבד שלא יוציא חוץ מד׳ אמות.** אריסא קאי דמטלטל בר״ה קתני שלא יטלטלנו ד׳ אמות בר״ה וגמ׳ בלשון שני הא אוליא פטור אבל אסור לימא תהוי תיובתא דרבא דאמר רבא המעביר הפך מתחלת ד׳ לסוף ד׳ והעבירו דרך עליו חייב ואע״ג דהעבירו דרך מקום פטור על ראשו אלמא בתר הנחה ועקירה אזלינן ומשיגין מי קתני פטור אבל אסור דילמא אם אוליא חייב חטאת: **ה לא יעמוד אדם ברה״י וישתין** וכו׳. ביד פי״ב דהלכות שבת פי׳ ג׳ ובעור מ״ח פי׳ ש״ל וגמ׳ פ׳ עושין פסין דף כ׳. והרא״ש פ׳ במה אשה דף קפ״ח כתב דבהא דלא יעמוד ברה״י וישתין וכן לא ירוק מודו כ״ש דה״ה בכרמלית: **וישתין בר״ה.** דמפיק וכו׳ לשון ר״ש ז״ל ע״כ. אמר המלקט דמחשבתו משויא ליה מקום: **ר׳ יהודה אומר אף מי שנתלש רוקו מפיו.** אע״ג דאמרינן בפ׳ המניע המוליא כלי בפיו ובמרפקו פטור ל״ד דהתם אין דרך להוליא כלים בפיו אבל הרוק או דברים שדרכן בכך מיחייב חטאת כדאמרי׳ בריתות פ׳ אמרו לו אם היתה שבת והוציאו בפיו חייב חטאת ה״ר יהונתן ז״ל: **ובעל הסורים** בא״ח ס״ס ש״ב ס״ל דר׳ יהודה לא פליג אח״ק אם נפיכך פסק כמותו: וגמ׳ פריך אע״ג דלא הפיך מחייב ר׳ יהודה והתנן פ״ח דמסכת כלים היה אוכל דבילה בידים מטמאות והכנים ידו לאוכל יש לימול את הערוב ר׳ מאיר מטמא ור׳ יוסי מטהר ר׳ יהודה אומר אם היפך שמא אם לא היפך יטהר ומשני ר׳ יוחנן מוכלכת הבשיפה פי׳ החליף ר׳ יהודה

שיטתו ולא היפך ומה הכי קאי במסקנא. ועי׳ במה שכתבתי בפסח ה״ר שמשון ז״ל שם פ״ח סי׳ י׳: **וכן לא ירוק.** נרסי׳ בתוס׳: רוקו. נרסי׳ הרי״ם בשורק כמו עד בלעי רוקי: **ו לא יעמוד אדם ברה״י וישתה בר״ה** וכו׳. כולהו מתני׳ בפפ״ו דהלכות שבת סי׳ ב׳ ג׳ ובעור מ״ח פי׳ ש״ג ומייתי לה בגמ׳ דשבת פ״ק דף י״ח ובפ׳ עושין פסין דף כ׳. וגמ׳ ריש״א רבנן דהכי אוקימנא לעיל להא דקתני עומד אדם ברה״י ומטלטל בר״ה כלכתיבין לעיל ולא גזרי׳ שמא יכנים והכא גזר שמא יכנים בר״מ מ״כ סיפא ר״מ אמר רב יוסף בחפצים הראויין לו אפי׳ רבנן מודו דגזרינן בהו דמתוך שהוא צריך להם יכניסם אצלו הלכך משקין אצלו צריכין לו וגזרי׳ דילמא יכנים אצלו וקשיא דתיפוק ליה דקא מעייל מר״ה לרה״י כמו מפתין ורק מר״ה לרה״י ורש״י ז״ל הירץ לקמן דל״ד למפתין ורק דשוהה עביד עקירה והאחה בחד רשותא דמשקים נחיש בתוך פיו שהוא מקום פטור ואע״ג דחוזרין ובטלין אין לחוש הואיל ונתו במקום פטור ואע״ג דבמקום שאין [בו] ד׳ (אמות) על ד׳ (אמות) אמרינן ובטל שלא יחליפו התם גזרינן דילמא אתי לאפוקי בהדיא אבל הכא אי אפשר כלל שלא ימוחו מעט בפיו קודם שיבלע אבל במפתין ורק לא תשוב פיו מקום פטור כיון דפיו ונופו הם במקום אחד ולפירושו זה היה מותר להוליא [ראשו] ברה״ר ולרוק [כיון] דפיו במקום אחר הוי מקום פטור תוס׳ ז״ל שם פ׳ עושין פסין ועיין עוד שם ויש מה בפסקי הרא״ש ז״ל: ועיין בסר״ן ז״ל פ״ק דשבת דף ק״א ושם בשלטי הגבורים ורמזתיו בפ״ק דשבת סי׳ ג׳: **וכן בגת.** תניי מוקי לה בגת שאינה גבוה עשרה דהיא כרמלית דאי רה״י הא תנא ליה ואמר רבא היא נופא גזירה ואין מקום וגזר גזרה לגזרה אלא וכן בגת לעמן מעשר כדפי׳ ר״ע ז״ל ופי׳ רש״י ז״ל ומתני׳ דקתני וכן בגת ר״מ היא וה״ק לא יעמוד ע״ג קרקע וישתה בגת אלא הפרסת מעשר אא״כ הכנים ראשו ורובו לגת. וכן פירשו תוס׳ ז״ל דהייט כר׳ מאיר: **קולט אדם וכו׳.** בעור מ״ח פי׳ שב״ת: **למטה מעשרה טפחים.** גרסי׳ וה״ק וכוליה לשון ר״ע ז״ל. אמר המלקט וכן הוכיחו רש״י ותוס׳ ז״ל וכתוב בפ״י שם פי׳ שב״ת ודברי רבינו יעקב בזה הם על פי פירוש רש״י ז״ל דקולט אפי׳ למעלה מעשרה שרי והא דתני למטה מעשרה משום שריותא דלגור במלרף הוא דמלרף היינו שמחבר ידו לגור לא שרי אלא דוקא למטה מעשרה דליכא למיגזר באינו רחב ד׳ אבל רחב ד׳ משום דאפילו אם הוא רחב ד׳ כרמלית היא כיון שאינו גבוה עשרה אבל למעלה מעשרה אסור לגרף אפי׳ אינו רחב ד׳ גזרה אטו רחב ד׳ דהוי רה״י כיון שהוא למעלה מעשרה ע״כ ומבואריין בפי׳ רש״י ז״ל בגמ׳. ואיתא בגרסי׳ למעלה מעשרה ובסיפא דמתני׳ נמי איתא בגרסא ומן הגבוה ומכל מקום בוי״ו וכבר דחה אותם רש״י ז״ל אלא הי״נ מ״מ וכדפי׳ ר״ע ז״ל: והרי״ף והרמב״ם וה״ר יהונתן ז״ל גרסי׳ למעלה מעשרה טפחים ומן הגבוה מכל מקום ושותה ומפני אהבת הקיצור לא העתקתי פירושו דרבינו יהונתן ז״ל אבל בגרסת הגמ׳ דגרסי הרי״ף והרמב״ם ז״ל דאוקי לה רב נחמן במחחלה של מלמה עשר טפחים ולא יותר נראה דלא גרים ה״ר יהונתן ז״ל כותייהו אלא בגרסת רש״י ז״ל דגרים הכא במחחלה פחות מעלמה עשקינן וכו׳ וכן ראיתיה ג״כ בהרא״ש ז״ל: בפי׳ ר״ע ז״ל וגמ׳ מוקי לה כשאין בגמות ד׳ על ד׳. אמר המלקט פי׳ רש״י ז״ל דאם יש בגמות ד׳ ברוחב אסור לגרף ואע״ג דלמטה מעשרה הוא ולבוד נמי ליכא אפ״ה כרמלית היא ומפיק מכרמלית לר״ה ע״כ פי׳ שהרי חלק רשות לעצמו: **ז בור בר״ה וחוליתו גבוהה.** ביד שם פפ״ו פי׳ ט׳ ובעור מ״ח פי׳ שב״ב ומייתי לה בפ״ק דעירובין דף ה׳. וגמ׳ במאי עסיקי׳ אילימא בסמוכה לכותל בתוך ד׳ טפחים למה לי חוליא עשרה בור גופיה רה״י הוא ואין כאן ר״ה מפסקת ליכון שאין ד׳ טפחים בין החוליא לכותל לא דרסי ליה רבים כלל והוי מקום פטור ומוקי לה רב הונא במופלגת ד׳ טפחים מן הכותל ואי לאו דאיכא חוליא עשרה קמטלטל מרה״י לרה״י דרך ר״ה ור׳ יוחנן אמר אפי׳ תימא בסמוכה מתני׳ לאו כדאמרי׳ דתהוי חוליא עשרה לבד מבור אלא ה״ק בור בר״ה וחוליתו סביביו וסך הכל גבוה עשרה מקרקעות הבור רה״י וממלאין ממנה לתלון והא קמ״ל דבור וחוליתו מצטרפין לעשרה ופי׳ ה״ר יהונתן ז״ל דהא קמ״ל דאע״פ שאין החוליא העומדת סביביו חוקה ובריאה שיוכל אדם להתמשם בה כראוי כל דבר קל וכבד אפ״ה מצטרפת לבור לריותו רה״י שאם לא היה עמוק עשרה מיקרי כרמלית שהרי אם נרחבו ד׳ ואסור לטלטל דליו שם דמכרמלית לרה״י קמטלטל ע״כ: **אשפה בר״ה** וכו׳. בפ׳ מבוי דף מ׳ ותתם הגירסא זורקין לה בשבת וכן הוא בהרי״ף ובהרא״ש ז״ל: וז״ל ה״ר יהונתן ז״ל וכן אשפה וכו׳ אשפה הסמוכה לכותל בין שהיא סמוכה בתוך ד׳ טפחים בין שהיא רחוקה יותר מותר להשליך שם שופכין אלו דכיון שהיא גבוהה עשרה טפחים מרה״י לרה״י בדרך אויר מקום פטור קא מטלטל אשם לא היתה גבוהה עשרה מקריית כרמלית ואסור לזרוק מרה״י לכרמלית ואע״פ שהתיה סמוכה לכותל לגמרי כ״ש אם תהיה רחוקה ממנה ד׳ דקא מטלטל נמי באויר ר״ה ע״כ: וראיתי להעתיק הנה כל לשון ספר לבוש החור בפי׳ שב״ל שממנו מתבארת מתני׳ יפה וזשו בור בר״ה וחוליתו סביביו אפי׳ אין החוליא גבוהה עשרה והבור היא עמוקה עשרה עם החוליא שהיא רה״י בפני עצמה אם הבור עומד בתוך ד׳ טפחים לרה״י מותר למלאות ממנו מחצלן של רה״י מפני שבשם החוליא שסביביו הוא מקום פטור אבל אם הוא שוקע מרה״י לרה״י דרך מקום פטור ור״ה אפי׳ אם אין החוליא גבוהה אלמה אפי׳ אין שם חוליא כלל והבור בפני עצמה היא עמוקה עשרה מותר שכיון שאין ביניה לבין הכותל ד׳ טפחים לא דרסי לה רבים כלל וה״ל מקום פטור וממלאים ממנה לרה״י ואע״ג דאמרי׳ לעיל פי׳ שמ״ה סעיף י״ט דמקום שאין בו ד׳ לא הוי מקום פטור אלא כשהוא גבוה ג׳ שאני הכא דכל הפסק שהוא בין בור וכותל שהוא פחות מד׳ לא דרסי לה רבים כלל וכיון שכן אע״פ שהוא סמוך לרה״ה מקום פטור הוא ככל מקום שאין בו ד׳ וגבוה עשרה אבל אם הבור הוא רחוק מרה״י ד׳ טפחים אין ממלאין ממנה לרה״י דה״ל מוליא מרה״י לרה״י דרך ר״ה או דרך כרמלית שאסור ואע״ג דאמרי׳ לעיל ריש פי׳ שב״ב שמותר לכתחלה לזרוק מרה״י לרה״י דרך ר״ה לוקא לזרוק מותר אלא מיגו שהיה אפשר כמו שהתבאר שם לעיל אבל להושיט אסור שכן מיגו במשכן שהיו מושיטים הקרשים מעגלה זו לעגלה זו דרך ר״ה והעגלה היו רה״י אבל לא היו זורקים אותן שאין הקרשים מזרקים מפני כובדן לפיכך זריקה מותרת והושטה אסורה מן הכותל ומלוי מים מן הבור העומד בר״ה לבית דמיא להושטה מרה״י לרה״י

(לדרך ר"ה) ואסורה אע"כ תהא תחולת שבת בין הבור גבוה י' אע"ג יהי' הכל רשות היחיד מעומק הבור עד שפת התחולת ושפת התחולת היא למעלה מי' על ר"ה שהוא מקום פטור ואז כשמוציא המים מן הבור לרך רשם תחולת גבית הי מוציא מרה"ר לרה"י דרך מקום פטור שמותר לכתחלה: אמנם בר"ה שהיא גבוה עשרה ורחב ד' אם היא על רבים מותר לזרוק לה מרשות היחיד סרבוב לה שכיון שהיא גבוה י' ורחב ד' הף על גב שהיא על רבים מ"מ רה"י הוא וכבר אמרנו למעלה שמותר לזרוק לכתחלה מרה"י לרה"י דרך ר"ה ואע"ג דרה"י להכא הוא גבוה ממנו אז נמוך ממנו מותר ולא חייש הכא שמא יתגנבו לר"ה מה שיעלין בתוכה ויבא ויטלנו כדחיישי' לעל גבי ב' בתים שבאלי ר"ה לפי שאין מטילין לאספה כלי אחר חצן בו אלא כלים ודברים מאוסים או שברי כלים א"ל דמיירי שרה"י שמוך לה פחות מד' והויא לה מקום פטור כמו שנתבאר בשמוך גבי בור וה"ל מעלמל מרה"י לרה"י דרך מקום פטור ואדרי ואם האספה של יחיד אסור לזרוק לה משום דיחיד עתיד לפמותו אחפתו ויבואו לספוק שם כדרכן גם אחר שפיהו וממלאו שוסכין לר"ה ממש ע"כ: **ה"ר אילן שהוא מיסך** וכו'. ביד שם בפס"ז ובטור א"ח סי' שס"ב ובגמ' פ"ק דמלכתין דף ע"ו ובפרק ראשון דף כ"ד: **היו שרשיו גבוהין מן הארץ**. ביד שם פכ"א סי' ח' ובטור א"ח סי' שנ"ו. ובגמ' אתמר אר"מ אילן היוצאין למעלה משלשה לתוך שלשה פי' לאחר שהגביהו שלשה חדרו וכפפו רבה אמר מותר להשתמש בהן בכל פחות משלשה דאדעה אדעה הוא ורב שמת אמר אסור להשתמש בהן כיון דמכח איסור קאתו אסורין ופרכי' לרבה ממתני' דקתני שרשיו גבוהין מן הארץ ג' טפחים לא יסב עליהן ה"ל אי אלא הדרי כייפי פשיטא אכתי לא אשמעי' תנא בשם ביאה פ' בחרא אלו הן משום שבות לא עולין באילן וכו' אלא לאו אע"ג דהדרי כייפי ואשמעי' דלא יסב על הכפיפה ומשני לא לעולם אלא הדרי כייפי והא קמ"ל אע"ג דלדו אחד שוה לארץ שהקרקע גבוה בלדו אחד ומודה רבה היכא דשלשה לדיו גבוהין מן הארץ דאסורה לד הטוה לארץ: **הדלת** וכו'. ביד שם פכ"ו סי' ח' ובטור א"ח סי' שי"ג והאי דלת מיירי דלא היתה קבועה בגיר דאם היתה קבועה בגיר אע"פ שאין לה גיר עכשיו אמרי' בגמ' נועל בה אע"פ שאינה נבוהין אם קשורין ותלויין: ופי' הרי"ף ז"ל הדלת שבמוקצה פי' דלת שבמקום מוקצה כגון דגבוה מכדמלית דנעשה מוקצה ומוה כגון דיר וסהר דעשה לו דלת וה"ר יהונתן ז"ל פי' שבמוקצה הדלת שהוא מוקצה בחבר לגיעות ועשה לו מחיצה של קשין ודלת של קשין ע"כ: **אא"כ היו גבוהין מן הארץ** פי' ה"ר יהונתן ז"ל גבוהין שלשה טפחים: ומה בטור כתב בית יוסף דבספרי רבינו יעקב ז"ל היה כתוב אין נועלין בהם אע"כ הם גבוהין מן הארץ ג' טפחים ומעות הוא שנפל בספרים דבהדיא אמרי' בברייתא בגמ' דבגבוהין מן הארץ מנא נמא סגי וכן מצאתי בקצת ספרי רבינו שלא היה כתוב בהן אלא אין נועלין בהם אע"כ הם גבוהין מן הארץ עכ"ל ז"ל: ומה"כ אפשר דגם בפי' ה"ר יהונתן ז"ל נפל טעות: וע"ש טוד במה שכתב בשם הרא"ש ז"ל אי אמי דלת הוי תוספת אהל ערהי לא תוספת אהל קבע ואי הוי תוספת אהל ערהי קשה אמאי אין נועלין בהן אע"כ הוי גבוהין מן הארץ הא קיימא לן כר' יהודה וכרשב"ג דאמרי מוסיף אהל ערהי מותר וע"ש טוד אי מוקצה דנקט במתני' דוקא לא לוחתא דמילתא נקט כדמשמע מדברי רש"י ז"ל ופליג אמה שכתב הרא"ש ז"ל: ועיין במ"ש בסמוך בשם תוס' ז"ל בסי' י': **ואית דגרסי הדלת שבמוקצה** ובחדקים שבכרלה והמהלכת וכו': **מ ויפתח** וכו'. ביד שם רפס"ו: **אלא א"כ עשו לה מחיצה גבוהה עשרה טפחים** פי' רש"י ז"ל אסיפת קאי דלא יעמוד בכרמלית ויפתח בה"ר אע"כ עשו לה לגבה מחיצה גבוהה עשרה טפחים דהשתא כי קאי בגבה דהיינו כרמלית קאי בה"ר בעבור שמחיצה שעשה לאויר הר"י עולה על הרקיע. ומכח הסיא בריתא דמייתי בגמ' מוכיח רב ביבי בר אביי ס"מ דהדר ביה ר"מ משערי גיהה ולא גזר בעומד בר"ה או בה"ר שלא יטלנו בכרמלית או איפכא: מה שכתב בדפוס בפי' ר"ע ז"ל אדם ברשות היחיד לפי מה שביאותי בספרים וכמו שתעתיק בלע"ד שלריך להעביר עליו הקולמוס ולכתוב במקומו אלא דין כרמלית יש לה והתלון וכו': **של פטמים** פירוש בערוך וכן בהרי"ף ז"ל מוכרי עופות וכדאמרינן בסוף פרק אין לדין אצל פטם הרגיל אצלו ואומר לו תן לי תור אחד או נוצל אחד עד כאן: וכן פי' הרמב"ם ז"ל וז"ל ה"ר יהונתן ז"ל בכולה מתני' לא יעמוד אדם ברה"י ויפתח בר"ה וכו' כלומר ויקח מפתח המונח בר"ה ויפתח בו פתח חנות בר"ה ואע"פ שאין ממקום המפתח עד הפתח ד' אמות נזרה שמא יבאים המפתח בידו וכן לא יעמוד בר"ה ויושיט אצבעו למעלה לרשות גבוה עשרה ורוחב ד' כגון סביב מפתח החנות מונח על גבה ויטול אותה מהם ויפתח בה החנות והוא גבוה למעלה מעשרה נזרה שמא יבואנה אצלו לתוך עשרה: אע"כ אמר מחיצה ויעמוד בתוכה ובין אסיפת ובין אריכה קאי שאם יעשה מחיצה סמוך לפתח מבחוץ מרה"ר לרה"י קא מעלמל ואמרי' בגמ' דחסורא מחסרא מתני' ממקום זה וה"ק וכן לא יעמוד בר"ה ויפתח בכרמלית כגון שערי גיהה שהגיה כרמלית אע"פ שיש לה מחיצות נעשות ע"י אדם לפי שהרעים מבטלין המחיצות וקאסר ר"מ לעמוד בה ולהושיט ידו על מקום גבוה עשרה ורוחב ד' שהוא רה"י ולטול מפתח ויפתח המונעל מתוך הגנה שמא ימשוך המפתח אליו דמחמיר ר"מ אפי' ברשויות דרבנן ושהם שערי גנה מנעוליהן גבוהין עשרה ורחבן ד' ורה"ר הן: אמרו לו וכו' רבנן פליגי עליה דר"מ אפי' ברשויות דאוריתא כגון רה"י ור"ה דלא בעי רחבו ורוחב למקום שהוא מטלטל בו דלא גזרינן שמא ימשוך חפצים שאינם צריכין לו מבחוץ שלא היו הצריכין לו אפי' רבנן מודו דגזרינן אלא כיון שאין המפתח צריך לו אלא לפתוח החנות לא גזרינן שמא יבאנו אליו וכ"ש בבערי גנה שהיא כרמלית ומנעליהן ברה"י ומייתי ראיה משוק של פסמים שהיה בירושלים. וירושלים כרמלית הוא דכיון שדלתותיה נעולות בלילה לא מקרייא ר"ה אלא דין כרמלית יש לה ואפ"ה היו עומדין בקרקע שהוא לפני החנות שהוא כרמלית ומניחין המפתח בחנות שהוא ע"ג הפתח שהיה רוחב ד' ונוטלו משם ופותח ונועל בו החנות אע"פ שרגיל עומדות בכרמלית ש"מ דלא גזרינן ברשויות דרבנן. ר' יוסי אומר שוק של אמרין היה ולא פליג ר' יוסי ואמרו לו אלא שיהם חולקין עם ר"מ עכ"ל ה"ר יהונתן ז"ל: **י' נגר שיש בראשו גלוסטרא**. ביד שם פכ"ו סי' מ' ובטור א"ח סי' ש"ג: **ר' אלעזר אומר גרסינן** בלא יו"ד שהוא ר' אלעזר בן שמוע תבכו על ר' יוסי: ובגמ' בגיטל בתגנו כשהוא קשור ותלוי בחבל של קיימא ורלוי לטלטל ע"י אותו חבל ואינו נפסק בדיבים כ"ע ל"פ דברי לכיון דקשור ותלוי יפה מוכחא מילתא דלגעול קאי ולא מיחזי כשהוא כי פליגי בשאינו גיטל בתגנו שהחבל דק ואם היה רולה לטלטלו מטיטלטלו באותו חבל מיד ונפסק ממ"ש כיון דיש ברשו גלוסטרא תוהא כלי עליו ומ"ש כיון דאינו גיטל בתגנו לא ופירשו תוס' ז"ל דש"ל לר' יוסי כר' יהודה דברי בגנר והכא איירי בקשור בעברא דדשא דמודה ר' יהודה בשאינו גיטל בתגנו כדמוכח בסמוך בגמ' ומש"ה בעי במתני' שיהא ברשו גלוסטרא ומתני' דלעל דלת שבמוקצה וחקרון שבפרלה דבעי שיהו נבוהין מן הארץ גרשה לא' אע"ג דיכול לעמוד ע"י אותו חבל מ"מ אינו גיטל בתגנו שאם היו רולין לטלטלו ממקום למקום ע"י אותו חבל היה נפסק מש"ה צריך שיהיו נבוהין מן הארץ ואתיא נמי כר' יהודה דכתיב פסקינן דאי הוה גיטל בתגנו אפי' בגנר ובלא גלוסטרא ואפי' קשור בעברא דדשא מתיר ר' יהודה כדמוכח הכא בגמ' ע"כ: **א"ר אלעזר מעשה בבית הכנסת של טבריא** וכו'. שלחי האשה רבה אמרי ר' אמי ור' אסי כל כך נחלקו בהאי גנר בבית הכנסת של טבריא עד שנחלק ס"ת בחמתן וא"ר יוסי בן קסמא המה אני אם יהיה בית הכנסת זה ע"ז וכן הוה רחמנא ליזמנן: ובירושלמי דשקלים פ' שני קאמר בבית הכנסת של ערסיים אפילו בירושלמי מכתיבת יד: ר' יוסי אומר אינו מוהגין בו והתירוהו לכם וה"ת והא אמרי' בגדרים בפ' ואלו נדרים ובפ' מקום שנהגו דברים המותרין והאחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם וי"ל דהיינו כשיודעין שמותר ומחמירין על עצמן שלא יהיו בני אדם להקל ויבואו לאחר איסור אבל אם מחמירין מחמת עשות מותר להתיר בפניהם הוס' ז"ל: **יא נגר הנגרר נועלין** וכו'. שבת פ' כל הכלים דף קכ"ו א"ר יהושע בר אבא משמיה דשולא מאן תנא נגר הנגרר ר' אליעזר היא דאמר התם פ' כל הכלים גבי פקק החלון תרתי בציון קשור ותלוי אבל ס"פ בתרא דשבת התם לן בחכמים וכמו שכתבתי שם ומסיקינן אהסיא סתמא משום דמעשה רב: וכתבו הוס' בשם ר"ת ז"ל שכתב בשבר סיטר לאגר דלגרר היינו ר"מ דרבנן שרי אפי' בפקק החלון כ"ש בנגר דלא שייך איסור אהל אלא איסור שלטול אלא ולאי בתרתי פליגי דר"מ אסר בפקק החלון ומשום שלטול בשאין תורת כלי גמור עליו ואפי' יש עליו תורת כלי גמור כגון שיש לו בית יד אסר מכל מקום משום תוספת אהל ערהי כיון דבעליה בפקק ורבנן דשרי אפי' אין עליו תורת כלי דלית לה אלא משום שלטול ולא משום אהל עכ"ל ז"ל: **והמונח כאן וכאן אסור**. היינו שאינו לא קשור ולא תלוי כלל: וביד שם סי' י': **יב מחזירין ציר התחתון** וכו'. בהלכות שבת פכ"ב סי' כ"ה ופי' בערוך וגם רד"ק בשרש צור פי' ציר מוקבין הדלת וקובעין בו עץ חד כדי להניחו בחלון לחזור לכאן ולכאן ואם יצא מן הדלת מחזירין אותו בשבת ושיקרו שתי ידות תרגימו תרין ציירין ופי' הערוך הוא החור שבאחן ע"כ: ור"ע ז"ל פירשם בספ"ק דמועד קטן: **והעליון כאן וכאן אסור**. לכיון דלא עליון כולו הופל וה"ל כבוגה עכ"ל ר"ע ז"ל. אמר המלקט דקסבר ים בגין בכלים ומלאכה דלא הותרה במקדש דעל שידה תיבה ומגדל מפרשינן לה בגמרא אבל בדלתות בתים ובורות וציע אפי' במקדש אסור בין עליון בין התחתון **ור' עובדיה** ז"ל כתב שהם ציר התחתון **של** דלת לאו דוקא ודאי וכלבתיבנא: **יג מחזירין רמיה במקדש** וכו'. פכ"א דהלכות שבת סי' כ"ז ובטור א"ח סי' שכ"ח ומייתו לה תוס' פ' במה אשה דף ס"ד ובפ"ק דבילה דף י"א וכתב רש"י ז"ל זה אחד מעלשה דברים האמורים בגמ' בילה שהתירו סופן משום תחלתן ע"כ: פירוש אבל כאן דלאו בר עבודה הוא דלא שייך אלי טעמא לא: **אבל לא במדינה**. מן הגמ' משמע דמהני' מיירי שנישלה מכם בכוגה אבל אם פירשה מאלי' שהוא לא נשלה מלעשו מחזירין דמילתא דלא שכיחא היא ולא גזרו בה רבנן מה"ר יהונתן ז"ל: וכתבו תוס' ז"ל מחזירין רשיה במקדש אבל לא במדינה. פי' בקונט' נזרה שמא ימרח אבל לשחיקה שמנים ליכא למיחש כיון דמתמוגל הוא עילוה וקשה דבפ' במה אשה אמרי' אשה יולאה בשלבל ובגרגר מלא ואם נפל לא החזיר ואמאי כיון דכבר הוא עילוה וי"ל דהתם טעמא הוי לפי שנראה כמי שמתכוין להוציא לחון ואתי למיסרי הוצאה והר"ר יוסף פירש לשם הטעם משום שחיקת שמנים וכן יש לפרש בשמעתין וגקיע רשיה לרבותא דאע"ג דאיכא למיחש לשחיקת שמנים אפ"ה מחזירין במקדש ע"כ: בסוף לשון **ר"ע** ז"ל המתחיל ואם בתחלה אלא היתה קטורה וכו' דקאמר מותר להחזירה בכל מקום. אמר המלקט כתבו ע"ז תוס' ז"ל וא"ת ומ"ש דאמרי' גבי פלבל וגרגר מלא ופל לא יחזיר וי"ל דהך דפלבל איירי שפבל ע"ג קרקע והכא שפבל ע"ג כלי ועי"ל דהיא דגרגר מלא אתי כר' יהודה דאסר הכא בברייתא בגמ' ע"כ: **קושרין נימא במקדש**. ואע"ג דקשר אב מלאכה הוא במסכת שבת רש"י ז"ל: **וביד** שם פ' עשירי כי' ו' ובגמ' ורמינהי מתא כיעור שנפסקה לא היה קושרה אלא עיגבה ומשני לא קשיא הא ר"ש הא רבנן דתניא בן לוי שנפסקה לו נימא בבגור קושרה ר"ש אומר עושה מתני' רבנן דס"ל כר' אליעזר בחדא דמכשירי מלוה דוחין כגון בשאי אפשר לו לעשות מאתמול כדקתני שנפסקה לו נימא בבגורו ופליגי עליה בשאפשר לעשות מבעוד יום הלכך בתחלה אסור ואב"א הא והא רבנן דמכשירין שא"א מבע"י דוחין והא דקתני נתני' קטרה כשנפסקה בתמלעת שלמלת עונבה לא הטמע קולה והא דקתני עונבה כשנפסקה בראשה אין צריכה שם חוזק כ"כ וסגי לה בעגיבה ואב"א הא בתמלע הא ר"ש הא רבנן ובריתא דקתני לא היה קושרה מדאוריתא שרי דס"ל נמי ר"ש מכשירין דמלוה דוחין היכא דלא אפשר לו מאתמול ומשום גזרה הוא דגזר אמלע אמו מן הלד אבל בעלמא דליכא למגזר מידי דחי ורבנן שבבי לא גזרינן ע"כ: ובירושלמי א"ר יוסי ב"ר בון בר"ש בן אלעזר היא דתניא רשב"א אומר נימא נפסקה מן הכנור אם קטורה היא אינה משמעת את הקול אלא משלמלו מלמעלה ושובו מלמטה ע"כ: ואיתא בגמ' בסוף ברייתא דבן לוי שכתבתי בסמוך: וכתב ה"ר יהונתן ז"ל וקשבר אלו תנא עיקר שירה בכלי אם היתה עיקר בפה לא היו מתירין במקדש אפי' קטורה באמלע ע"כ: **ואם בתחלה** כתבו תוס' ז"ל דר"י מפרש לכתחלה אפי' נפסקה היום

ורוצה

ורוחה נשנשלה ונעשותה בלא קשר זהו לכתחלה ע"כ: **חותכין יבולת במקדש** פירשו רש"י וה"ר יהונתן ז"ל יבולת דמתניתין הוא שם המוס ויבלת דקרא הוא שם התואר על מקבל עורת דלא כתי' עורון וכן שבור תואר דלא כתיב שבר ע"כ וז"ל רש"ק ז"ל בשרש יבל ובמשנה חותכין יבולת במקדש אבל יבלת דקרא הוא תואר לבהמה שיש לה יבלת כמו חרוץ שהוא תואר והכתוב במשנה הוא שם דבר ליבלת עצמו ע"כ: וגרלה דלא אתו למימר שמשתנית גירסת יבלת דמתני' מקרא יבלת דקרא בנקודות אלא רוצין לומר דאע"פ שיבלת דקרא הייט שם תואר לבהמה דומיא דהך אחריני מ"מ יבלת דמתני' הוא שם המוס עצמו דשא ליכא לפרושי שחותכין הבהמה שיש בה היבלת אלא המוס עצמו הוא שחותכין כך נלע"ד. אבל ק"ק לפירוש זה לשון רש"י ז"ל שכתוב שם יבלת דקרא קרינן יבלת שאינו שם דבר וכו' דמשמע שקריך לתת קצת הבדל גם בקריאה: ולשון רש"י ז"ל בפי' התוספ פרשת אמור עורת שם דבר של מום עורון בלשון נקבה ע"כ ועיין ברב המגידי ז"ל ובספר קרבן אהרן שם סוף פרשה ז': אח"כ מצאתי בביאורים שעל רש"י ז"ל שיסד מהר"ר ישראל ז"ל וז"ל פי' רש"י ז"ל שורת שם דבר של מום עורון בלשון נקבה וכפ' בתרא דעירובין פי' רש"י ז"ל דעורון אינו שם דבר אלא כמו הגדת או יבלת דהא קרא כתיב שבור ולא כתיב שבר וי"ל דהכא דחקה לרש"י ז"ל לפרש כך בלשון שם דבר דאי כמו הגדת הוה ליה למכתב ג"כ שבורה תרוצה אבל לא קשה אי שם דבר הוא ליכתוב ג"כ שבר דבין דלא דומין דבל זה נקבה ושל זה בלשון זכר לא כתב בחד לשון ובעירובין דחקו לרש"י ז"ל דע"כ לאו שם דבר הוא דהא כתיב בדוכתא אחרינא בשנשון ובעורון ואין נראה לחלק בין מום דגבי אדם למום דגבי בהמה ואפשר לחד פירוש דוחיה וחד דרביה עכ"ל ז"ל: ומאי דקשה אמתני' מהתם דפסחים ר"פ אלו דברים נכתב שם ובביאור תוס' ז"ל פ' על אלו מומין דף נ"ח: **אבל לא במדינה**. כתוב בסמ"ג בסי' ס"ה דהך בבות כולהו הוו שעמייהו גורה אטו מאי דאמרי' בסיפא ועוד פי' אמתני' דבסמוך טורף עליו נמי במקדש אבל לא במדינה דלגדדין קתני אבל לא במדינה נמי יבש מפני שמרפא ונמי לח מפני שמוציא דם ע"כ וביד פ"ע דהלכות בכורות ס"ח: **יד כהן שלקה** וכו'. פ' עשירי דהלכות בלי המקדש סי' ע' ומייתי לה פ' קבלה דף י"ט: **כורך עליו נמי** וכו'. גמ' בלישנא בהדא אמר רב יהודה ברייה דר' חייא לא שנו אלא נמי אבל אלמא קסבר תוך ור' יוחנן אמר לא אמרו אלא בכהות בכהות משלם על שלם אלא במקום נגדים אבל אלא במקום נגדים שלם על שלם חיצונות פחות משלם חיצונות וכ"ה דה"מ תנא דמתני' לחיתני כהן שלקה בהלבנו כורך לו אלמא בין במקדש בין במדינה ואם להוציא דם כאן וכאן אסור והא לנקב תנא דמתני' נמי מילתא אגב אורחא אתא לאשמועי' דנמי מבי משוש לשון חכמים מרפא ואפ"ה שרי במקדש: **אבל לא במדינה** פרק כ"א דס"ם סי' כ"ה: **בוזקין** וכו' ביד פ' שני דהלכות תמידין ומוספין סי' כ' ופי' כאן בפי' המשנה בוזקין כמו זוקק" והוא מגזרת כמרלה הבזק ר"ל שהוא כמי שזורק דבר בידו פעם אחר פעם שלא יחליק כדי שלא תמעד רגלו בכבש שמעינית הבשר הזב שם כי הבשר היו. לוברין אותו על הכבש כאשר יתבאר במקומו וכבש שם המעלה שהיו עולין בה לגזבת ע"כ: ובגמ' רמי ליה רב אויקא מספרוניא לרבא תני בוזקין מלא ע"ג הכבש בשביל שלא יחליקו במקדש אין במדינה לא ורמינהי הגר שנתלקלקה במי גשמים מביא תנן ומרבה בה שאני תני דלא מבטל ליה וליכא משום שחוויי נוחות דמלאכה היא בשבת דהוי כבנין דמידי דחזי למאכל בהמה או לטיט החומר לא מבטל ליה התם אבל מלא מבגדרם ברגל לא חזי ומסתמא מבטל ליה וכמדינה אסור: ובגמ' צריך ואי דקא מבטל ליה הא הוייא חילוה ומכי בהולכת עלים למערבה דלאו עבודה היא וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ' שני דהלכות תמידין ומוספין. וקשה לע"ד והא בשאר עבודות כגון כשמעלין האברים למזבח הויא חילוה בין רגלי הכהנים לכבש ודוחק לומר שמשלקין אותו המלח בשעת שאר עבודות: **ומטלאין** כו'. ירושלמי ר"פ עושין פסין: **בגלגל**. י"מ בגלגל קטן כאותם שבבתים: **בור הגדולה**. כך שמו מלשון וגולה על ראשה וכמו גולת הוסב: **בור הגדול**. כך שמו ולא מלינו לו עיקר בעזרה חוץ ממקום זה ואפשר שבו היו משקעין את מי הכיור שלא יהיו מימיו נפסלין כי בבור הגולה מאחר שהגלגל כהון עליו היאך יכול הכיור להשתקע בתוכו ע"י מוכני ולא יתכן אלא בבור ארוך מאוד ואפשר לומר שבזה בור הגדול היו משקעין אותו ר"ר יהונתן ז"ל: **ומבאר הקר**. מלשון הקיר ביר מימיה והרמב"ם ז"ל גרלה לגרים חקר בחי"ה שפירש חקר שקר שיון ומכי משמע בגמ' וכדפי' בערוך ערך ביר: ועל מה שפי' ר"ע ז"ל אף במדינה כתב הר"ם ז"ל לא דק שלא התירו אלא זה בלבד לעולי רגלים עכ"ל ז"ל: ופי' הרמב"ם ז"ל וז"ל. והיו על אלו שני הבורות המזבחים נגנלים והתירו להם הכהנים בעלותם לרגל לדלות מאותם הבורות באותם הגגנים ומשאירו העם מהנין לדלות משן בלבד מפני התרת הכהנים ולא העתיקו הדין לבורות אחרים ע"כ. וגרלה שהוא ז"ל היה נורס מבור הגולה בשבת ומבור הגדול ומבאר הקר ב"ם וכן מצאתי מובא אח"כ וכן הגיה ג"כ ה"ר יהוסף ז"ל ותימה הוא דמן הגמ' מוכח דלא קאי התרת הכהנים רק אבאר הקר וז"ל סוף סוגית הגמרא תנא לא כל הבורות הקרות התירו אלא זו בלבד וכשעלו בני הגולה חזו עליה והתירום כהנים שביניהם להם ולא כהנים שבהן התירום להם אלא מכבר אותיהם בידיהם ע"כ ועיין עוד שם וז"ל דנם בגמ' היה לו נידפא אחרת דו"ק: **מין שרץ שנמצא** וכו'. ביל פ"ג דהלכות ביאת מקדש סי' כ': **שלא לשהות את הטומאה דברי ר' יוחנן בן ברוקא ר' יהודה אומר** וכו'. ירוש' אמרו לו לר"י בן ברוקא לא נמצאת מרבה בטומאה א"ל לא נמצאת מטהר בטומאה א"ל מוטב לעבור על מל"ת שלא בא לידו ממלות ל"ת שבאה לידו: **מהיכן מוציאין אותו מן ההיכל ומן האולם**. אבל בעזרה אם נמצא שם מכסהו בפסכתר ומניחו עד שתתחשך עכ"ל ר"ש ז"ל וכתב ה"ר יהונתן ז"ל נאע"פ שהעזרה קדושה כמו ההיכל ובין האולם ולמזבח אסור ליכנס טמא לשם אפ"ה התמירו בקדושת היכל ואולם ע"כ: **ר' עקיבא אומר מקום** וכו'. גמ' א"ר יוחנן ושיטה ר"ם בן גמ וד' עקיבא מקרא אחד דרשו לכתיב ויצאו הכהנים לפנימה בית ה' לטהר ויוציאו את הטומאה אשר מצאו בהיכל ה' לחצר בית ה' ויקבלו הלוים להוציא לנחל קדרון חוצה פי' ויוציאו הכהנים עבודה זרה והקרבנותיה שהן מטמאין באהל מן ההיכל לעזרה ומשם קבלו הלוים להוציאם אל נחל קדרון לוים הוא דמיסמאין מן העזרה ולחוץ ולא כהנים אחרים אע"פ שהיו צריכין לאכנים הרבה אלו להוציא מן ההיכל לעזרה ואלו להוציא משם ולחוץ אעפ"כ לוים אין כהנים לא בן גמ סבר מדאשתני עומאת עזרה מכהנים ללוים ש"מ היכא דאית בעזרה לא מפקי' ליה בעבירה אלא מהדרינן אהיתרא ובשבת נמי לא אחינן שבות. ומר דהיינו ר' עקיבא סבר היכא דלא אכשר בלוים מפקי כהנים דהיינו מן ההיכל. ובעזרה דאכשר בלוים לא ממטאינן לכהנים אבל נשהיי עומאה בעזרה עד אורתא לא: וכתב הר"ם ז"ל מדברי רש"י ז"ל משמע שנורס דברי ר"ע בן גמ אומר מקום וכו' ע"כ: **כופין עליו פסכתר**. בערוך גרים פסקטר בקו"ף ומי"ת: כפי' ר"ע ז"ל ואי אפשר שיהא בה לידי חיובא דאורייתא וכו'. אמר המלקט לשון הגמ' וא"ל ר"ש שוגבה עניבה דלא אתי לידי חיוב חטאת שרו ליה רבנן קשירה דאתי לידי חיוב חטאת לא שרו לי' רבנן ופירש"י ז"ל קשירה דאתי לידי חיוב חטאת במדינה גזירה שמא יקשור קשר של קיימא עד כאן: **שלא התירו לך ס"א לא גרסי מלת לך: סליק פרקא וסליקא מסכת עירובין בעזר היוצר שחרים וערבין: ובעזרתו שהוא רופא חולים ופסחים. נתחיל מס' פסחים:**

פרק א כתב הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר זרעים שסידר התנא פסחים אחר שבת ועירובין כו'. עוד נלע"ד דמשום דתנן לעיל בשלבי מסכת עירובין דסלקין מינה דשרץ שנמצא במקדש מוציאין אותו מן ההיכל ומן האולם ומצין האולם ולמזבח קתני הכא מסכת פסחים דבעי למשרי בה בדיני בדיקת חמץ לגערו ולהוציאו מן הבתים ומכל גבולי ישראל ועוד משום דקתני התם שאם נמצא השרץ במקום שאין היינין על זלזומו כרת ועל שגגתו חטאת דכופין עליו פסכתר והכא נמי קיימא לן שאם נמצא חמץ בי"ם של חג המצות דכופין עליו כלי עד מוצאי י"ט שהורפו מש"ה סמיך לה ותנא מס' פסחים דבעי לאתחולי בדיני בדיקת החמץ ובזעירו דלכתיבנא: וגרלה דלע"ג דדיני פסח שני אינם רק בפרק אחד ממסכת זו דהייטו פ"ט מ"מ נקראת מסכת זו פסחים לשון רבים משום פסח ראשון ומני על הדרך שכתבתי בשם התוס' ברים ערבי פסחים: ומלפיסי התלמוד קראו לכל החמשה פרקים שבמסכת זו דהייטו מתחלת פ"ה עד סוף פ' ט' פסח שני ולא דוקא אלא כלומר דיני קרבן פסח ראשון גם שני דהשיני בזמן הבית מה שא"כ בדיני הד' פרקים הראשונים רוב הפרק האחרון ומעט כולו דהשיני גם בזמן הזה וכן קראם הר"ן ז"ל לדתיבת בסימן ד' ה' דבפ' ערבי פסחים שהעתקתי שם ובתוספות במקומות אחרות: **אור לי"ד** וכו'. ביד פ' שני דהלכות חמץ ומצה סי' ג' ה' ו' ובטור א"ח סי' תל"ח ותל"ג וכתב הר"ן ז"ל לא שני לן פירושא לי תיקון אור ל"ד א"ל לאור ל"ד א"ל אור ל"ד דמוכח בגמרא (הגהה לא מצאתי זה בגמ' כלל ושיקר). דבכל חד מהני תלת ליתני מיכא לפרושי ליל י"ג שמחרתו י"ד ואע"ג דליכא לפרושיהו מני ליל אלאחר י"ד שמחרתו ע"ו בהרי כבר הל זמן איסוריה דדמוכח בגמ' ומצאת עובר עליו ע"כ אבל ברש"י ז"ל אור ל"ד גרסי' וכן כתב ג"כ בגמ' נבי ברייתא דשלמים דיכול יהא נאכל אור לבלשי גרסי' וכן גרלה מתוס' דזבחים פ' איזהו מקומן דף כ"ו ע"ם: ותימה שלא כתבו כלום גבי אור לשמים ואחד דבפ"ק דבריתות והובאה בכאן בגמרא בדים פירקין: (הגהה דרש החכם השלם הרב ר' משה אלשיך ז"ל בפ' בא אל פרעה דף ק"ה ח"ל רמז רמז לו התנא באמת כאמור אור ל"ד בודקין את החמץ לאור האר והוא כי כאשר השאור מחמיץ העיסה כן היא"ר מתמיץ ומפסיד את האדם ומעפשו ועל כן אל עליו חובת ביעור היא"ר מעליו ולא ייחל עד אשר יגדל אז לעת זקנה כי חלילה כי אור לי"ד הלא הוא במלאת לו שנת י"ג ויום א' שמתחיל הי"ד כי אז ייחל היא"ר לפעמו וזהו לאור הנר כי הנר היא הנשמה לו ואור המשך מהנר אחר ה"ג היא היאר הטוב וזהו לאור הנר וזה בהורין ובסדקין ובכל מלשוני לבו ומהבוחות פיותיו ורמז עוד התנא במאמרו בכל מקום שמבשים בו חמץ אבל מקום שאין דרך להבשים בו חמץ אין צריך בדיקה והוא כי הנה עיקום היא"ר נכנס בכל אברי האדם כל א' וא' לפי ענינו בראשו בלבת בקומה זקופה במלחו בעזות מלח בעין בראות רע בחזן לקבל לשון הרע בפיו ובשפתיו ובלשונו ברכילות ולשון הרע ודבר שרה ופה דובר נבלה ולאכול בו אשר אסרה תורה והלב לחשוב מחשבות און וידים שופכות דם נקי ורגלים ממהרות לרוץ לרעה והסיקם בכל יתר האברים והנה לא כל אדם חוטא בכל אבריו כי אם יש הורגל לחטוא בקצתם ולא במאריהם ויש יחטא באחר לא חטא רעהו על כן אמר כי בכל אבר אשר ידע שהוא דרכו להבשים בו חמץ אשר חטא בו צריך בדיקה אך אשר ידע שלא הבשים בו חמץ ולא חטא בו אין צריך בדיקה ואחר הבדיקה אם פבפס ומצא צריך ביעור ואחר הביעור צריך בטול שיבטל את יצרו עד שיבטלנו ממש עד שיהא בטיל והשיב כעפרא דארעא שהוא עד גדר לא יעלור כח להתטילו כי אשאו לגרמם וסגפו ונם כי מן התורה בביטול בעלמא סגי שיהרהר תשובה בלבו צריך גם כן לגערו בדבור ובמעשה בודוויים ותחנות בדמעות שלים ולבער בקום עשה כל דבר רע ועיקר הבדיקה לחפש דרכיו ולחקור הוא בלילה שכל אדם מצוי הוא בביתו ובחומותיו במקום שאין אנשים והוא בלתי טרוד בעסקיו כי אז יש בדד ויתבודד בלישון לילה אחר הלות והמזוזה על הארץ יאבד עם